

AVOIMEN PÄIVÄKOTITOIMINNAN KEHITTÄMINEN MONIKULTTUURISESTA NÄKÖKULMASTA

Nina Palenius
Opinnäytetyö, syksy 2009
Diakonia-ammattikorkeakoulu,
Diak Etelä, Järvenpää
Sosiaalialan koulutusohjelma
Päihteet ja syrjäytyminen
Sosionomi YAMK

TIIVISTELMÄ

Palenius, Nina. Avoimen päiväkotityön kehittäminen monikulttuurisesta näkökulmasta. Järvenpää, syksy 2009. 96 s.

Diakonia-ammattikorkeakoulu. Diak Etelä Järvenpää. Sosiaalialan ylempi koulutusohjelma, Pääteet ja syrjäytyminen suuntautumisvaihtoehto, Sosionomi (YAMK)

Opinnäytetyöni tarkoituksena oli selvittää millaisia kokemuksia monikulttuurisilla perheillä on avoimesta päiväkotitoiminnasta. Tavoitteena oli asiakkaiden kokemusten perusteella selvittää, miten toimintaa on mahdollista kehittää vastamaan perheiden tarpeisiin. Kartoitin, mitkä asiat ovat vanhempien mielestä toiminnassa tärkeimpiä ja mistä perheet hyötyvät eniten. Halusin saada monikulttuuristen vanhempien oman äänen kuuluville.

Opinnäytetyö on sosiaalityön käytäntötutkimus. Aineiston keräsin teemahaastattelemalla kuutta maahanmuuttajaäitiä ja kahta työntekijää. Haastattelut toteutettiin yksilö- ja ryhmähaastatteluina. Aineiston analysoin sisällönanalyysimenetelmää käyttäen.

Päätuloksina esille tulivat avoimen päiväkodin merkittävä rooli vanhemmuuden tukemisessa ja varhaisessa puuttumisessa. Tärkeä tuen muoto oli myös toisilta vanhemmilta saatu vertaistuki. Kielen oppimisen merkitys korostui kotoutumista ajatellen. Työntekijät tähdensivät kohtaamisen tärkeyttä. Monikulttuurisia perheitä perehdytetään yhteiskuntaan ja uuteen kulttuuriin. Kasvatustavat ja –normit ovat oleellisessa asemassa perheiden integroitumisessa. Kehitettävää haastateltavat vanhemmat ja työntekijät näkivät olevan eri kulttuurien tietämyksessä, resurssien lisäämisessä ja työntekijöiden kouluttautumisessa.

Johtopäätöksenä voidaan pitää kehittämistyön suuntaamista siten, että asiakkaiden kokemukset ja näkökulmat sekä työntekijöiden esittämät tavoitteet voitaisiin yhdistää mahdollisimman toimivaksi kokonaisuudeksi. Avoimella päiväkotitoiminnalla on merkittävä lastensuojelullisesti ennaltaehkäisevä rooli monikulttuuristuvassa yhteiskunnassamme. Avoin päiväkotitoiminta on monikulttuuristen perheiden kotoutumisen tukena. Vanhemmuutta tukemalla ja varhaisilla interventioilla on mahdollista palvelun kautta lisätä lapsiperheiden hyvinvointia.

Avainsanat: maahanmuuttaja, monikulttuurinen, avoin päiväkotitoiminta, vertaistuki, vanhemmuuden tukeminen, varhainen puuttuminen, laadullinen tutkimus

ABSTRACT

Palenius, Nina. Developing open daycare activity in multicultural aspect. Järvenpää, autumn 2009. 96 pp.
Diaconia University of Applied Sciences. Degree Programme in Social Services, Drugs and Marginalisation. Degree: Master of Social Services

The object of my study was to research what kind of experiences multicultural families had about open daycare activity. The goal was by using these experiences to examine how it is possible to develop the activity to response the needs of the families. I searched what things are the most important in this activity and which are the most useful for families. I wanted to let multicultural families own voice to be heard.

My work is a social work policy research. The material was collected by theme interviews with six refugee mothers and two workers. Interviews was made individually and groups. The material was analyzed by content analysis.

The main results are the significant role that open daycare activity has in parenthood support and early intervention. Important support is also peer support from other parents. Meaning of learning language was significant in integration. The staff wanted particularly to emphasize the significance of the meeting. Multicultural families are got to know about our society and to a new culture. Different ways of raising children and norms are in essential position in integration of the families. Interviewed parents and workers thought that there is developing things in knowledge of the different cultures, increasing resources and educating the staff.

The conclusion is to develop that clients experiences, perspectives and aims of the workers can be connected functional whole as possible. Open daycare activity is supporting multicultural families in integration. By supporting the parenthood and in early interventions it is possible to increase the wellbeing of family with children at home by this service.

Keywords: refugee, multicultural, open daycare activity, peer support, parenthood support, early intervention, qualitative research

SISÄLLYS

TIIVISTELMÄ	2
ABSTRACT	3
1 JOHDANTO	5
2 MONIKULTTUURISET PERHEET AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA	7
2.1 Avoin varhaiskasvatus ja avoin päiväkotitoiminta	7
2.2 Maahanmuuttajat monikulttuuristuvassa Suomessa.....	10
2.2.1 Oman kulttuurin jäseneksi kasvaminen.....	11
2.2.2 Monikulttuurisuus	13
2.2.3 Maahanmuuttaja	16
2.3 Muuttuva vanhemmuus	19
2.3.1 Avoimen päiväkotitoiminnan haasteet ja mahdollisuudet.....	20
2.3.2 Vanhemmuuden tukeminen	22
2.3.3 Varhainen puuttuminen	23
2.3.4 Vertaistuki	25
2.4 Aikaisemmat tutkimukset.....	26
3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS	29
3.1 Tutkimuksen tarkoitus.....	30
3.2 Tutkimuskysymykset	30
3.3 Menetelmälliset lähtökohdat	31
3.4 Tutkimuskohde	35
3.5 Aineiston keruu.....	37
3.6 Aineiston analyysi.....	38
3.7 Tutkimuksen etiikka	41
4 TUTKIMUSTULOKSET	43
4.1 Kotoutumisen tukeminen ja kielen merkitys.....	43
4.2 Vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen.....	48
4.3 Vertaistuen merkitys	54
4.4 Vuorovaikutus maahanmuuttajaperheiden ja henkilökunnan välillä	58
4.5 Asiakkaiden ohjautuminen avoimeen päiväkotiin	61
4.6 Henkilökunnan kokemukset työstään	62
4.7 Kehittäminen asiakkaiden näkökulmasta.....	64
4.8 Kehittäminen henkilökunnan kokemusten pohjalta.....	66
5 KEHITTÄMISSUOSITUKSET	69
6 JOHTOPÄÄTÖKSET	74
7 LÄHTEET	85
LIITTEET.....	89

1 JOHDANTO

Avointa varhaiskasvatustoimintaa on monenlaista ja valtakunnallisesti sen käytännöt eroavat paljon toistaan. Avoin varhaiskasvatus on kehittämiskohteena maassamme esimerkiksi sosiaalialan osaamiskeskus Soccan ja Sosiaali- ja terveysministeriön (2008) teettämän selvityksen mukaan. Avointa varhaiskasvatusta tulee kehittää erilaisia perheitä palvelevaksi. Sen tulee olla todellinen vaihtoehto kokopäivähoidolle. Ensi vuonna voimaan tulevassa uudistuksessa perheet, joiden lapsia on kunnallisessa päivähoidossa, eivät ole oikeutettuja kuntalaisiin. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen tulee olla tukemassa vanhempia valinnassa hoitaa lapsiaan kotona ja tarjoten toimintaa. Monikulttuuristen perheiden huomioiminen on erityisen tärkeää. Tämän työn tavoitteena on selvittää maahanmuuttajaperheiden kokemuksia avoimesta päiväkotitoiminnasta erityisesti vertaistuen näkökulmasta. Samalla tavoitteena on kartoittaa avoimen päiväkotityön tavoitteita ja suhteuttaa asiakkaiden toiveita asetettuihin tavoitteisiin avoimen päiväkodin toimintojen kehittämiseksi. Aihe on tärkeä ja ajankohtainen maassamme maahanmuuttajien määrän jatkuvasti kasvaessa.

Vantaalla on paljon lapsiperheitä, ja erilaisille varhaiskasvatuksen muodoille on suuri kysyntä. Päivähoito - ja varhaiskasvatuspalvelujen piirissä on lapsia, perheitä ja työntekijöitä monista eri kulttuureista ja kuntien järjestämässä päivähoitossa puhutaan yli 70 eri kieltä. Maahanmuuttajataustaisten perheiden hyvinvointi, kotoutuminen yhteiskuntaan, kieleen ja kulttuuriin ovat siten yksi varhaiskasvatuksen tärkeistä tehtävistä. Tavoitteena on sosiaalinen vahvistaminen monikulttuurisessa varhaiskasvatuksessa. Tämä tarkoittaa, että vanhemmilla on mahdollisuus osallistua yhteistyöhön, henkilöstö toimii kumppanina vanhempien kasvatustyön tukena ja opettaa lapselle suomen kieltä ja kulttuuria, ja tätä kautta lapsen identiteetti vahvistuu. (Jauhola, Bisi, Järvi & Rusama 2007, 3.)

Työntekijät tarvitsevat konkreettista tietoa ja taitoa eri kulttuuritaustoista tulevien ihmisten kohtaamiseen ja työskentelytapojen sekä -mallien omaksumiseen. Tätä uutta ajattelua on jonkin verran saatu alkuun, mutta vielä on monella saralla

paljon työtä. On olemassa työyhteisöjä, joita monikulttuurisuus ei vielä ole ehtinyt koskettaa, mutta tulevaisuudessa asiat muuttuvat ja maahanmuuttajista tulee osa heidän asiakaskuntaansa. Tämä pätee hyvin myös päivähoidossa, esimerkiksi avoimen päiväkotitoiminnan alueella. Työntekijöillä tulee olla valmiuksia vastata monikulttuuristen asiakkaiden tarpeisiin.

Työskentelen itsekin varhaiskasvatuksessa. Työhistoriaani kuuluu avointa päiväkotitoimintaa työntekijänä ja esimiehenä. Kiinnostus monikulttuurisuuteen heräsi jo sosionomi-opinnoissa, kun tein opinnäytteen muslimiperheistä päivähoidossa. Monikulttuurisen aiheen jatkuminen tässä tutkimuksessa tuntui luontevalta. Avoimen päiväkotitoiminnan yhdistäminen monikulttuurisuuteen johtui aiheen ajankohtaisuudesta, tärkeydestä ja omasta kiinnostuksesta.

Pohdittaessa lapsiperheiden syrjäytymistä ja siinä mahdollisia ennaltaehkäiseviä keinoja, nousee avoimen varhaiskasvatuksen merkitys tärkeäksi. Ennaltaehkäisevä toiminta voi estää monen maahanmuuttajalapsen syrjäytymistä. Usein sanotaan, että lapsi voi hyvin, kun koko perhe voi hyvin. Avoimen varhaiskasvatuksen tehtävä voi olla vanhempien elämänhallinnan löytäminen, lapsen ja vanhemman vuorovaikutuksen tukeminen ja perheen mahdollisimman hyvä integroituminen valtaväestöön. Ennaltaehkäisevällä toiminnalla on mahdollisuus vähentää esimerkiksi lastensuojelun korjaavan työn osuutta, joka on ennaltaehkäisevää työtä huomattavasti kalliimpaa.

2 MONIKULTTUURISET PERHEET AVOIMESSA VARHAISKASVATUKSESSA

Tutkimukseni keskeisiä käsitteitä ovat avoimen varhaiskasvatuksen ja avoimen päiväkotitoiminnan lisäksi kulttuuri, monikulttuurisuus, maahanmuuttaja, vanhemmuuden tukeminen, varhainen puuttuminen ja vertaistuki. Avointa varhaiskasvatusta on monenlaista. Avaan määritelmää, jotta se selkiytyisi monimuotoisuudessaan. Avoin päiväkotitoiminta on yksi avoimen varhaiskasvatuksen toimintamuodoista. Maahanmuuttajaa ja monikulttuurisuutta käytetään usein synonyymeinä, vaikka ne eivät sitä ole. Ne ovat keskeisellä sijalla tutkimuksessani, joten avaan käsitteitä ja pohdin niiden sisältöjä. Vanhemmuuden tukeminen, varhainen puuttuminen ja vertaistuki ovat toiminnan tavoitteita. Määrittelen niitä siten, kun ne näyttäytyvät avoimessa päiväkotitoiminnassa.

2.1 Avoin varhaiskasvatus ja avoin päiväkotitoiminta

Avoin varhaiskasvatus on Stakesin määritelmän (2008) mukaan muun päivähoidon ohella toteutettua palvelua lapsiperheille. Avoin varhaiskasvatus on erityisen tärkeää kotihoidossa oleville lapsille ja heidän vanhemmilleen, perhepäivähoitajille lapsiryhmineen sekä pienille koululaisille. Kuntien avoin varhaiskasvatus on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka tarjoaa monimuotoisia palveluja. Niitä ovat esimerkiksi avoimet päiväkodit, kerho- ja leikkitoiminta sekä leikkipuistot ja perhekerhot. Palvelumuodot ja niiden nimitykset vaihtelevat kuntain. Palvelujen yleisenä tavoitteena on tarjota kotihoidossa oleville tai vain vähän päivähoitoa tarvitseville lapsille ja heidän vanhemmilleen sosiaalisia kontakteja, monipuolista toimintaa yhdessä muiden lasten ja vanhempien kanssa ja kasvatuksellista tukea. Toiminnan sisällöissä voidaan painottaa esimerkiksi musiikkia, kädentaitoja, ympäristökasvatusta ja liikuntaa. Leikin osuus toiminnassa on keskeinen. Kuntien tarjoama kerhomuotoinen toiminta on pääsääntöisesti maksullista.

Stakesin (2008) mukaan avoimessa varhaiskasvatuksessa toimintaa tarjotaan lapsille tai lapsille ja aikuisille yhdessä. Kuntien ohella avoimia varhaiskasvatuspalveluja tarjoavat seurakunnat ja erilaiset järjestöt. Avoimia varhaiskasvatuspalveluja ovat esimerkiksi kuntien avoimet päiväkodit, kuntien, seurakuntien ja järjestöjen kerhotoiminta, perhekahvilat sekä leikki- ja asukaspuistotoiminta. Lapselle avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat ohjattua toimintaa, joiden kautta hän voi oppia vuorovaikutus- ja sosiaalisia taitoja. Samalla lapselle avautuu tilaisuus harjoitella leikkejä ja oppimista muiden pienten lasten joukossa. Avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat myös elämyksiä, iloa ja virkistystä erilaisessa yhteistoiminnassa. Vanhemmille avoimet varhaiskasvatuspalvelut tarjoavat paitsi lyhytaikaista hoitoapua, myös tilaisuuden osallistua yhdessä lapsensa kanssa monipuoliseen ja virkistävään toimintaan sekä mahdollisuuden tavata muita lapsiperheitä. Vanhemmat voivat saada avoimissa varhaiskasvatuspalveluissa tukea vanhemmuuteensa toisilta samassa tilanteessa olevilta lapsiperheiltä ja henkilöstöltä.

Avoimet varhaiskasvatuspalvelut lisäävät lasten ja perheiden hyvinvointia. Ne ehkäisevät osaltaan ennalta perheiden ongelmia, koska palveluita käyttäessään vanhemmat saavat vertailupohjaa oman tilanteen tunnistamiseksi. Hyvin järjestetyt avoimet varhaiskasvatuspalvelut saattavat myös madaltaa vanhempien kynnystä hakeutua erityispalvelujen asiakkaiksi silloin, jos ongelmia alkaa ilmetä. Avointen palveluiden kautta voi esimerkiksi saada helposti tietoa siitä, mikä on oikea paikka hakea apua. Joissakin kunnissa ja kaupungeissa avointa varhaiskasvatustoimintaa järjestetään myös perhekeskuksissa tai muissa vastaavissa tiloissa, joissa erityispalvelut löytyvät saman katon alta. (Stakes 2008)

Avoimet ryhmät, joita Paavola (2004, 36) kirjoittaa olevan esimerkiksi perhekahvilat, ovat sellaisia paikkoja, joihin ei ole varsinaista ilmoittautumista. Osallistujat saattavat vaihdella eri kerroilla. Ryhmätoiminta on eräänlaista harraste- ja virkistystoimintaa. Useissa avoimissa päiväkodeissa järjestetään erilaisia tapahtumia sekä teemallisia asiantuntijoiden vierailuja kävijöiden toiveiden ja resursien mukaan. Avoin ryhmätoiminta ei vaadi sitoutumista samalla tavalla kuin suljettu ryhmä.

Vantaan kaupungin hyvinvointistrategiassa (2008) perhe on lapsen ja nuoren luonnollinen kasvuympäristö. Vanhemmilla on oikeus päättää siitä, miten lapsi kasvatetaan, mutta samalla perheiltä voidaan odottaa paneutumista lastensa hyvinvointiin. Kunnan tehtävänä on tukea vanhempia heidän sitä tarvitessaan, ei ottaa ihmisten arkea hallintaan. Ketään ei saa kuitenkaan jättää yksin kasvatamisen pulmien kanssa. Lapsella tulee olla turvallinen kasvuyhteisö, jossa on pitkäaikaisia kiintymyssuhteita. Vanhempien, neuvolan, päivähoiton ja koulun yhteistyöllä turvataan lapsen kasvun, kehityksen ja oppimisen jatkuvuus. Avoimilla, eri ikäryhmille suunnatuilla alueellisilla koulutustilaisuuksilla pyritään tavoittamaan mahdollisimman moni vanhempi. Erilaiset osallistavat vertaisryhmät on koettu vaikuttaviksi, niiden riittävyttä ja tilaa Vantaalla selvitetään.

Avoin päiväkotitoiminta on Stakesin (2008) määritelmän pohjalta tarkoitettu alle kouluikäisille lapsille yhdessä vanhempien tai muun hoitajan kanssa ilman ennakkoilmoittautumista. Avoimella päiväkodilla pyritään tukemaan erityisesti koti-hoidossa olevien lasten perheitä. Toimintakauden pituus loma-aikoiheen on sama kuin peruskouluilla. Toiminta on pääsääntöisesti maksutonta ja sitä järjestetään kunnan resurssien ja mahdollisuuksien mukaan muutamana kertana viikossa. Avointa päiväkotitoimintaa voidaan järjestää omissa tiloissaan tai osana muuta päiväkotia. Avoimessa päiväkodissa lapset ja vanhemmat voivat yhdessä esimerkiksi leikkiä, laulaa, askarrella, maalata, tehdä retkiä tai muuten vain viettää aikaa toisten perheiden kanssa. Avoin päiväkotitoiminta toimii vertaisryhmänä sekä lapsille että vanhemmille. Samassa tilanteessa olevat perheet ovat usein parasta tukea vanhemmuuteen. Jotkut päiväkodit ovat keskittyneet erityisesti tarjoamaan avointa päivähoitoa eri kieli- ja kulttuuritaustaisille perheille.

Stakes (2008) määrittää myös, että avoimessa päiväkodissa toimii vähintään kaksi kasvatushenkilöä, yleensä lastentarhanopettaja ja lastenhoitaja. Esimiehinä toimivat päiväkodin johtajat. Vastuu lapsista säilyy hoidon aikana vanhemmilla. Lasta ei jätetä yksin avoimeen päivähoitoon, vaan vanhempi on mukana. Henkilökunnan tehtävä koostuu päivittäisen toiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja arvioinnista. Vanhemmat saavat esittää toiveita ja ideoita toiminnan muodoista. Vanhemmilla on mahdollisuus keskustella henkilökunnan kanssa

esimerkiksi vanhemmuuteen liittyvistä asioista, lasten kasvatuksesta ja kehityksestä, lapsiperheen arjesta ja muista mieltä askarruttavista asioista. Avoin päiväkotitoiminta on kunnallista varhaiskasvatuspalvelua. Lasten ja vanhempien yhdessä toimiminen edistää varhaisen vuorovaikutuksen kehittymistä ja vahvistaa lapsen ja vanhempien kiintymystä toisiinsa. Avoin varhaiskasvatustoiminta on osa päivähoitoa, jota ohjaavat päivähoitolaki ja asetus lasten päivähoitosta.

Avoin varhaiskasvatus on monimuotoista toimintaa. Perheiden on mahdollista valita palvelu, joka on heille sopivaa toiminnallisesti ja sijainnillisesti. Avoin varhaiskasvatus sisältää yhtenä muotonaan avoimen päiväkotitoiminnan, joka voi toimia perheille paikkana saada kontakteja muihin perheisiin. Sen kautta lapselle voidaan tarjota leikkiseuraa samanikäisistä lapsista sekä monipuolisia virikkeitä, joita kotona ei välttämättä ole mahdollista tarjota. Minua ilahduttaa mahdollisuus hoitaa lasta kotona, mutta kuitenkin pystyä tarjoamaan päiväkodin virikkeitä ja ympäristöä ja tehdä lapselle ryhmässä toimimista tutuksi. Uskon, että sillä on suuri vaikutus siirtymisessä myöhemmässä vaiheessa päivähoitoon tai kouluun.

2.2 Maahanmuuttajat monikulttuuristuvassa Suomessa

Hytönen, Laurell, Mannila, Marttila ja Routio (2002, 22) määrittelevät kulttuurin ihmisen tavaksi ajatella, tuntea ja reagoida. Kulttuuria on ihmisten elämäntapa, uskomukset, moraalikäsitteet, lait ja tottumukset, jotka opitaan sosialisatiossa, ja jotka välittyvät kasvatuksen kautta sukupolvelta toiselle. Kulttuurilla tarkoitetaan Hallin (2003a, 112) mukaan yleensä sosiaalisesti jaettuja näkemyksiä tiedosta ja kokemuksista. Hän määrittelee kulttuurin yhteisten merkitysten järjestelmäksi, joita samaan yhteisöön, ryhmään tai kansakuntaan kuuluvat ihmiset käyttävät ymmärtääkseen maailmaa. Nämä merkitykset ovat osa materiaalista ja sosiaalista maailmaa. Termi kulttuuri sisältää sekä merkityksiä tuottavat sosiaaliset käytännöt että ne käytännöt, joita nuo merkitykset ohjaavat ja organisoivat. Yhteinen merkityskartta antaa ihmisille tunteen kuulumisesta johonkin

kulttuuriin sekä tunteen yhteisestä identiteetistä ja kuulumisesta yhteisöön. Kun ihmiset voivat asemoida itsensä johonkin yhteisten merkitysten kentässä, he tuntevat ”keitä he ovat” ja ”mihin he kuuluvat”. Kulttuuri on tällöin keskeinen identiteetin muodostamisen, ylläpitämisen ja muuttamisen tapa.

Stakes on julkaissut varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Suomessa varhaiskasvatus perustuu varhaiskasvatuksen tavoitteisiin ja lapsen kulttuurisen taustan huomioon ottamiseen. Varhaiskasvatuksen toteutuksessa edellytetään hyvää kulttuurista ymmärrystä, jotta kaikkien lasten tarpeet voidaan huomioida. Näin eri kulttuuritaustan omaavilla lapsilla on mahdollisuus kasvaa suomalaisen yhteiskunnan jäseniksi, kuten varhaiskasvatuksen suunnitelman perusteissa todetaan. (Stakes, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39.)

Kulttuuri on kykyä tuottaa ja ymmärtää erilaisia tapoja olla ja käyttäytyä. Forsanderin, Ekholmin ja Salehin mukaan kulttuurin tekee yhteiseksi tietylle ihmisryhmälle se, että ihmiset ymmärtävät toisiaan. Näin ollen kulttuuriin kuuluu vahvasti arvot, normit ja yhteiskunnalliset rajat, jotka myös Liebkind mainitsee. (Forsander, Ekholm & Saleh 1994, 8–9; Liebkind 2000, 171.) Toisaalta voidaan pohtia, ymmärtävätkö kaikki samaan kulttuuriin kuuluvat ihmiset, esimerkiksi suomalaiset, mutkattomasti toisiaan. Uskon tämän olevan idealistinen, mutta myös epärealistinen kuva samaan kulttuuriin kuuluvien ihmisten yhteiselosta. Kulttuuriin liittyy asioita, joita ihmiset ja kansat ovat historiansa aikana oppineet tekemään, arvostamaan ja joihin he ovat oppineet uskomaan. Traditioiden merkitys kulttuureille on tärkeä, ja niitä halutaan vaalia ja siirtää tuleville sukupolville.

2.2.1 Oman kulttuurin jäseneksi kasvaminen

Ihminen ei synny osaksi tiettyä kulttuuria, vaan hänet kasvatetaan oman kulttuurinsa jäseneksi. Lapset saavat kulttuurin perinnökseen. Tämän perinnön lapselle välittävät yhteiskunta, koti ja perhe. (Räty 2002, 42.) Mielestäni lapsi saa osan kulttuuria synnyinlahjakseen, ja osan myöhemmin opittuna. Varhaiskasva-

tuksessa tätä lasten kulttuuriperintöä arvostetaan ja tuetaan. Näin tuetaan myös lapsen oman identiteetin vahvistumista. Kulttuuri edustaa myös perinteitä ja pysyvyyttä, mutta se on kuitenkin jatkuvassa muutoksessa.

Kulttuurilla voidaan tarkoittaa ihmisten melko pysyviä arvostuksia, elämäntapoja ja tapoja ymmärtää ja tulkita ympäröivää maailmaa. Eri maista tulevat ja ulkomaalta erilaiset maahanmuuttajat sekä heidän kulttuurinsa oletetaan toisistaan poikkeaviksi. Ryhmien ja kulttuurien sisällä vallitseva moninaisuus ja yksilöiden erilaisuus jäävät silloin helposti huomaamatta. (Anis 2006, 71.)

Kulttuuria tuottavia merkitysjärjestelmiä ja identiteetin lähteitä ovat kieli, uskonto ja traditiot. Samaa kieltä puhuvat jakavat saman merkitysjärjestelmän. Uskonto, arkipäivän käytännöt ja traditiot ovat tärkeitä yhteisöjen yhteenkuuluvuutta ja toisaalta eroja ylläpitäviä merkitysjärjestelmiä. Tietyssä kulttuurissa tai paikassa asiat yleensä tehdään tietyllä tavalla, mikä on yhteisesti tiedetty ja tunnettu. Kulttuurien rajapinnoilla tapahtuu aina vuorovaikutusta, neuvotteluja ja kokemusten vaihtoa, mikä ei aina välttämättä ole kovin ongelmaton ja yksiselitteistä. Kulttuurinen valta, kulttuurinen vastarinta sekä kulttuuri- ja vähemmistöpolitiikan erilaiset muodot rakentavat muutokselle erilaisia vaihtoehtoja. (Hall 2003a, 112–113.)

Mielestäni on tärkeää, että perhe voi tutustua uuteen kulttuuriin turvallisesti. Näen avoimen päiväkodin ympäristönä, johon on helppo tulla, vaikka ei kieltä vielä osaisikaan. Henkilökunnan tehtävänä on tehdä suomalaista kulttuuria tutuksi ja auttaa sopeutumaan suomalaiseen elämään tapoineen ja normeineen. Olen sitä mieltä, että perheitä tulee tukea oman kulttuurin säilyttämisessä, koska siellä heillä on arvokkaat juuret. Kulttuuri on kuitenkin pohjimmiltaan sitä, minkä ihminen on ensimmäiseksi omaksunut ja oppinut tuntemaan omakseen. Kulttuuriin liitetään monenlaisia asioita. Ihmisen sopeutuminen uuteen kulttuuriin on aina prosessi. Siinä on tietyt sopeutumisen vaiheet ennen kuin voidaan puhua integroitumisesta yhteiskuntaan. Sopeutumisprosessissa yksilöä voidaan auttaa. Ajattelen, että tämä on sosiaalialan työntekijöiden tehtävä monella eri sektorilla; lasten, nuorten, aikuisten ja vanhusten parissa tehtävässä työssä.

2.2.2 Monikulttuurisuus

Maailmanlaajuiset muuttoliikkeet ja 1990-luvulla kasvanut maahanmuutto on ajankohtaistanut monikulttuurisuus-kysymykset. Uudenlaiset ryhmät omine kulttuureineen ovat tulleet osaksi suomalaista arkea. Monikulttuurisuuden ympärille muotoutuneita ilmiöitä on jäsennely uudelleen, toisiinsa limittyvien käsitteiden avulla. Suomalaista keskustelua kuitenkin hankaloittaa useiden käsitteiden kääntäminen muista kielistä. Onkin huomattava, että monikulttuurisuuden käsitteet on Suomessa yhdistettävä suomalaiseen yhteiskuntaan. (Huttunen, Löytty & Rastas 2005, 16–19.) Mielestäni tämä on sosiaalialan työssä huomioitava siten, että lähtökohtana on maailmanlaajuinen monikulttuurisuuden käsite ja kuva, mutta työssä sitä toteutetaan suomalaisen yhteiskunnan käsitteiden ja normien keinoin. Se, mikä sopii muualla maailmassa, ei välttämättä sovi yhteiskuntaamme sellaisenaan, vaan meidän on mietittävä, mitä on suomalainen monikulttuurisuus ja mitä me sillä tavoittelemme.

Monikulttuurisuus ei ole missään tapauksessa vain puhetta, vaan monikulttuurisuus on tekoja, toimintaa, poliittisia päätöksiä ja elämää kaikessa monimuotoisuudessaan. (Ikäläinen, Martiskainen ja Törrönen 2003, 30). Monikulttuurisuus käsitteenä on lainaa, mutta Suomeen jo selvästi juurtunut. Ikäläinen ym. väittävät, että monikulttuurisuus-sana on yleistynyt kielenkäytössä iskulauseen tasolle. Yksinkertaisimmillaan monikulttuurisuus sanana väittää, että yhteiskunnassa elää rinnakkain monia, kulttuuriltaan poikkeavia ryhmiä. Sellaisena se on kuvaileva tai asiantilan toteava termi. Usein monikulttuurisuuden käsitettä voidaan käyttää myös poliittisena käsitteenä. Sen avulla voidaan väitellä siitä, millainen olisi hyvä tai tavoiteltava yhteiskunta. (Ikäläinen ym. 2003, 30.) Monikulttuurisuuden käsite määrittelee näin eri ryhmien välisiä suhteita. Monikulttuurisuus käsitteen tekeekin ongelmalliseksi se, että se kuvailee tiettyä asiantilaa ja samalla se määrittelee tätä asiantilaa. (Huttunen ym. 2005, 20–21.)

Monikulttuurisuus voidaan yksinkertaisesti käsittää erilaisuuden hyväksymisenä, tasa-arvona yksilöiden ja kulttuurien välillä ja yhteisesti sovittuina sääntöinä ja rajoina. Monikulttuurisuus pitää nähdä myös poliittisena ohjelmana ja yhteiskunnan rakenteiden muutoksena. Monikulttuurinen yhteiskunta onkin yhteiskunta, jossa eri kulttuurien edustajat ja eri kulttuurit pyrkivät elämään tasa-arvoisessa suhteessa keskenään. Kulttuurien välisen tasa-arvon toteutuminen vaatii paljon tukea ja poliittista tahtoa, kuten Rätty (2002, 47) teoksessaan mainitsee.

Monikulttuurisuus käsitteenä ei kerro yhteiskunnan eri etnisten ryhmien keskinäisistä suhteista. Liebkindin (1994, 224) mukaan monikulttuurisuudeksi voidaan kutsua myös etniseen työnjakoon perustuvia yhteiskuntia, joissa vallitsee selvästi eriarvoinen luokkarakenne. Suomalaiset maahanmuuttopoliittiset linjat lähtevätkin liikkeelle monikulttuurisesta mallista. Niissä yhdistyvät tasa-arvon periaatteen kunnioittaminen ja eriyttäminen, jossa maahanmuuttajiin kohdistuu erityisiä tukitoimenpiteitä. Jokainen maahanmuuttaja joutuu omaksumaan ainakin hieman uuden kotimaansa kulttuuripiirteitä. Kysymyksessä onkin se, millaisen sijan ja painoarvon hän antaa oman kulttuurinsa säilyttämiselle ja uuteen kulttuuriin sulautumisen välille. Ikäläinen ym. (2003, 27) kritisoivat Suomen monikulttuurisuusideologiaa, koska se pyrkii yhdistämään tasa-arvoa korostavan yleismaailmallisen ja vähemmistöjen erilaisuutta korostavan näkemyksen. Maahanmuuttajan oletetaan yhtä aikaa sopeutuvan vieraaseen kulttuuriin ja samanaikaisesti säilyttävän oman kulttuurinsa. Mielestäni sosiaalialan työntekijöiden tulee pohtia omaa monikulttuurisuuden käsitettään, ja sitä, millaisin tavoittein työtään tekee. Mielestäni ideologinen vaihtoehto olisi kahden kulttuurin sopuisa rinnakkainelo.

Monikulttuurisuudella on suomalaisessa keskustelussa tarkoitettu erilaisten ihmisten ja ryhmien elämistä samassa ajassa ja tilassa. Sillä on esitetty olevan moninaisia tavoiteltavaa yhteiskuntaa ja erilaisten ryhmien välistä yhteiseloa koskevia näkemyksiä ja politiikkaa (Liebkind, 2000.) Rexin (1996, 90) mukaan monikulttuurinen yhteiskunta voidaan nähdä kahdella tasolla. Yhtäältä yhteiskuntaa voidaan pitää monikulttuurisena, jos maahanmuuttajayhteisöillä ja niiden

kulttuureilla on oikeus olla olemassa, vaikka ne eivät nauti tasa-arvoisia oikeuksia ja arvostusta; toisaalta monikulttuurisuus voidaan nähdä sellaisen yhteiskunnan ominaisuutena, joissa maahanmuuttajaryhmien oikeus omaan kulttuuriin tunnustetaan samalla kun ne ovat tasa-arvoisen kansalaisuuden piirissä. Jälkimmäisessä tapauksessa monikulttuurisuus ei seuraa maahanmuuttajien läsnäolosta sinänsä, vaan sillä tarkoitetaan tietynlaisia kulttuurisia eroja arvostavaa ja tukevaa politiikkaa.

Suomessa monikulttuurisuus on ymmärretty nimenomaan maahanmuuton seurausilmiöksi, joka liittyy toisaalta yksilöön, toisaalta yhteiskunnan tasoon. Yksilöiden, suuremmalti maahanmuuttajien, tulisi siis saavuttaa monikulttuurisuus, kyky toimia kahdessa kulttuurissa ja käyttää kahta kieltä. Yhteiskunnan tulisi oppia huomioimaan uusien asukkaiden tavallisesta poikkeava kulttuuritausta. Tavoitteena onkin pidetty tasa-arvon toteutumista myös kulttuurisesti erilaisiksi määriteltyjen maahanmuuttajien kohdalla. Lepola puhuu, että maahanmuuttajien omasta kulttuurista puhuttaessa kulttuuri on esitetty melko yksioikoisesti yhteiskunnasta irrallisena seikkana, joka on mahdollista ikään kuin ottaa mukaan muutettaessa kotimaasta uuteen paikkaan. Se on sikäli mahdotonta, koska oma kulttuuri ei voi säilyä sellaisenaan uudessa maassa, joka on historiallisesti, rakenteellisesti ja kulttuurillisesti hyvin erilainen. Maahanmuuttajien lapset toteuttavat kulttuurien muutosta kaikkein nopeimmin. He osaavat usein paremmin valtakieltä ja saattavat katsoa kuuluvansa eri etniseen ryhmään kuin vanhempansa. (Lepola 2001, 210.)

Monikulttuurisuus on käsitteenä jo melko kulunut ja samoin ajattelen maahanmuuttaja-käsitteestä. Toisaalta ne ovat kuvaavia, ihmisten tunnistamia termejä, mutta ne ovat taittuneet kansan suussa kuvaamaan ihmisjoukkoja yleistäen. Sosiaalialan puheessa kuulee usein termit monikulttuurinen lapsi ja monikulttuurinen perhe. Ne kategorisoivat maahamme muuttaneet ihmiset yhdeksi joukoksi, vaikka heillä on suuria eroja toisiinsa nähden ja jokainen on erilainen yksilö. Tilalle on kuitenkin vaikea löytää kattavia ja kuvaavia uusia termejä. Itse mielellän maahanmuuttajuuden moninaiseksi termiksi, joka pitää sisällään eri syistä, taustoista ja paikoista tulleita, erilaisia ihmisiä. Heidän motiivinsa muuttaa maa-

han ovat erilaiset, koska toiset tulevat omasta halustaan ja toiset pakon edessä. Se, tuleeko ihminen uuteen maahan vapaaehtoisesti esimerkiksi työhön, vai tuleeko hän pakolaisena, vailla muuta vaihtoehtoa, merkitsee suuresti sopeutumisprosessissa.

Anis (2008, 91) kertoo siitä, että asiakas määritellään usein kulttuurinsa edustajaksi, ja se nähdään usein kulttuurisensitiivisyyden ilmentymänä. Asiakas saa siis ikään kuin valmiin identiteetin, joka määrittyy lähtömaan kulttuurin oletettuihin ominaisuuksiin. Tällöin katsotaan, että työntekijän tulee perehtyä kyseisen maan kulttuuriin voidakseen kunnolla auttaa asiakasta. Maahanmuuttajan kulttuuri on koko ajan muutoksessa, eikä se säily muuttumattomana muutettaessa maasta toiseen. Kulttuuri muuttuu väistämättä uudenaikaisissa yhteiskunnallisissa yhteyksissä ja sekoittuu muihin kulttuureihin. Maahanmuuttajat ovat samanlaisia ja erilaisia monessa suhteessa.

Usein asiakkaat tarvitsevat yksinkertaista ja konkreettista apua, joissa kulttuurisilla tekijöillä ei ole merkittävää osuutta. Kulttuurisensitiivisyyttä on se, että annetaan asiakkaan itse määritellä, millaisen avun tarpeessa he ovat. (Anis 2008, 100.) Konkreettinen apu sisältää kaikkea sitä, mitä ihminen tarvitsee jokapäiväisessä elämässään ja arjen asioista suoriutuakseen. Asiakas on itse asiantuntija omissa asioissaan, ja hänelle tulee antaa päätösvaltaa itseään koskevissa asioissa. Sosiaalialalla monikulttuurisuudella tarkoitetaan etnisesti sensitiivistä työtä, jossa toteutuu tietoisuus asiakkaan erilaisuudesta sekä erilaisista tarpeista ja elämäntilanteista. Suomalaisessa monikulttuurisuuskeskustelussa esiintyviä teemoja sosiaalialaan liittyen ovat kotouttamistyöhön liittyvät kysymykset, maahanmuuttajien kohtaamiseen liittyvät vuorovaikutustaidot ja kulttuurien tuntemus. (Räty 2002, 47.)

2.2.3 Maahanmuuttaja

Maahanmuuttajien määrä on Suomessa kasvanut 1990-luvulta lähtien, jolloin humanitaarinen maahanmuutto yleisty. Vuonna 2006 Suomessa oli jo yli

120 000 ulkomaan kansalaista, mikä on 2,3 % väestöstä. Suomi on ottanut vastaan paljon perheellisiä pakolaisryhmiä ja lasten määrä on kasvanut myös perheenyhdistämisten kautta. Noin puolet maahanmuuttajista asuu pääkaupunkiseudulla ja valtaosa suurilla kaupunkialueilla. Samalla kun maahanmuutto yleisyy, tulee tarve tarkastella palvelujen kattavuutta ja sopivuutta sosiaalialan työssä. Tämän työn toimintaympäristössä maahanmuutto merkitsee tarvetta tiedottaa uudenlaisia yhteiskunnallisia ilmiöitä, joita syntyy erilaisten ihmisten kohtaamisissa. (Anis 2008, 13–14.)

Vantaalla asui vuoden 2009 alussa 16 696 ulkomaalaistaustaista, mikä oli 8,5 prosenttia koko Vantaan väestöstä. Ulkomaan kansalaisten määrä oli luonnollisesti hieman pienempi, 10 845 henkilöä (5,6 %). Hakunilan suuralueella ulkomaalaistaustaisten osuus (12,9 %) oli suurin ja Kivistön suuralueella pieni (3,1 %). Ulkomaalaistaustaisten määrä ja osuus väestöstä on kasvanut Vantaalla koko 2000-luvun ajan. Vantaan ulkomaalaistaustaisista kolme viidesosaa on tullut Euroopasta. Runsas viidennes ulkomaalaistaustaisista on tullut Aasiasta ja useampi kuin joka kymmenes Afrikasta. Amerikoista saapuneiden osuus on vain muutaman prosentin. Euroopasta tulleista lähes puolet on muuttanut Vantaalle toisesta EU-maasta ja loput muualta Euroopasta. EU-alueelta muuttaneista yli puolet on tullut Virostä ja viidesosa Ruotsista. Muualta Euroopasta tulleista venäläisten osuus oli 43 prosenttia. (Vantaan väestö 2008–2009).

Maahanmuuttaja on usein yleiskäsite, jota käytetään kuvaamaan kaikkia maahan muuttaneita henkilöitä. Rätty määrittelee teoksessaan maahanmuuttajaa ulkomaalaiseksi, joka asuu pysyvästi Suomessa. Maahanmuuttajasta tulee suomalainen hänen saatuaan Suomen kansalaisuuden, toisaalta kaikki maahanmuuttajat eivät sitä tavoittele tai edes halua. (Rätty 2002, 13–14.) Marjetan (1998, 13) mukaan maahanmuuttajalla tarkoitetaan henkilöä, jolla on aikomus jäädä vakituisesti asumaan maahan. Siten maahanmuuttajia ovat siirtolaiset, turvapaikan hakijat, pakolaiset ja paluumuuttajat.

Ulkomaalaisviraston (2008) mukaan maahanmuuttajaksi kutsutaan henkilöä, joka elää väliaikaisesti tai pysyvästi maassa, jossa hän ei ole syntynyt, mutta

johon hän on luonut sosiaalisia siteitä. Maahanmuuttajat voidaan jaotella maahanmuuttolupien perusteella pakolaisiin, siirtolaisiin ja paluumuuttajiin. YK:n pakolais- ja siirtolaisjärjestöjen yleissopimus vuodelta 1951 määrittelee pakolaisen henkilöksi, jolla on perusteltua rodun, uskonnon, kansallisuuden tai mielipiteen johdosta pelätä joutuvansa kotimaassaan vainotuksi. Suomeen pakolaiset ovat usein tulleet poliittisista tai muista syistä. Pakolaisia ovat niin sanotut kiintiöpakolaiset sekä turvapaikanhakijat. Kiintiöpakolaiset ovat saaneet pakolaisstatuksen YK:n pakolaisjärjestöltä UNHCR:ltä jo ennen Suomeen tuloa. Kiintiöpakolaiselle myönnetään maahanmuuttolupa vuosittaisen pakolaiskiintiön puitteissa. Ulkomaalaisviraston mukaan Suomella on vuosittainen kiintiö vastaanotettavia pakolaisia varten, joka vahvistetaan kunkin vuoden talousarviossa. Ulko- ja työministeriö valitsevat vuosittain kiintiössä otettavat pakolaiset. Valinnat perustuvat yleensä pakolaisleireillä tehtyihin haastatteluihin. Kiintiöstä on vuosittain varattu kymmenesosa kiireellisille tapauksille ja sellaisille henkilöille, joiden UNHCR on arvioinut olevan kiireellisen uudelleen sijoittamisen tarpeessa.

Maahanmuuttaja-käsitteen tarkoituksenmukaisuutta voidaan kyseenalaistaa monin eri tavoin. Käsite on saanut osittain melko kielteistä sävyä, sillä se kategorisoi hyvinkin erilaiset maahanmuuttajat samaan ryhmään, johon usein liitetään tietynlaisia ominaisuuksia. Maahanmuuttaja-käsite pitää sisällään ajatuksen ”toisista” suhteessa ”meihin” suomalaisiin. Maahanmuuttajat saatetaan arkipuheessa myös kapeasti rinnastaa pakolaisiin, jotka ovat vain yksi ja sisäisesti heterogeeninen ryhmä. Voidaan myös kysyä, missä vaiheessa maahan muuttanut lakkaa olemasta maahanmuuttaja. (Anis 2008, 24.) Ulkomaalaisviraston (2008) mukaan maahanmuuttaja on yleiskäsite, joka koskee kaikkia eri perustein maasta toiseen muuttavia henkilöitä. Tilastokeskuksen (2007) mukaan maahanmuuttaja on sellainen Suomeen muuttanut henkilö, joka aikoo asua tai on asunut maassa yhtämittaisesti yli vuoden ja jolla on tarvittava oleskelulupa. Maahanmuuttajalla tarkoitetaan paitsi maahanmuuttajia yleisesti käytetyssä merkityksessä, myös esimerkiksi Suomen kansalaisuuden saaneita tai maahanmuuttajien Suomessa syntyneitä lapsia.

2.3 Muuttuva vanhemmuus

Rönkä ja Kinnunen (2002, 5) pohtivat vanhemmuuden muuttumista. Vanhemmuuden muuttumisen myötä vanhemmuuteen kohdistuu myös uudenlaisia haasteita. Perherakenteet ovat muuttuneet ja perheet moninaistuneet. Siihen ovat vaikuttaneet esimerkiksi avioitumisiän kohoaminen, avoliittojen ja avioerojen yleistyminen sekä yksilöityneet elämäntavat. Nykyään vanhemmuudelle asettavat haasteita myös sosiaalisten verkostojen murentuminen. Isovanhemmat saattavat asua kaukana, läheltä ei löydy tukea ja neuvoa arjen pulmatilanteisiin. Muuttuneen vanhemmuuden haasteet koskettavat sekä valtaväestöä että monikulttuurisia perheitä.

Perhe ja vanhemmuus herättävät voimakkaita tunteita ja mielipiteitä. Tutkittaessa perheiden elämää, saadaan tietoa heidän arjestaan. Se ei ratkaise perheiden ongelmia, mutta erilaiset perheisiin kohdistuvat tutkimukset voidaan hyödyntää kehitettäessä erilaisia työmuotoja, joiden tavoitteena on perheiden auttaminen ja tukeminen, perhe-elämän laadun paraneminen. (Rönkä & Kinnunen 2002, 7.) Työntekijöiden tulee lähestyä vanhempia sensitiivisesti ja kunnioittaen kulttuurillisia eroja. Avoimen päiväkodin henkilökunta pystyy auttamaan ja ohjaamaan, jos heillä on tarvittava tieto perheen ongelmista. Jos he eivät pysty ratkomaan pulmia yhdessä vanhempien kanssa, perhe ohjataan eteenpäin avun saamiseksi.

Monimutkaisessa ja nopeasti muuttuvassa yhteiskunnassa vanhemmat ovat usein hämmennyksissään siitä, miten kasvattaa ja ohjata lasta tilanteessa, joka poikkeaa paljon vanhemman omasta kasvuympäristöstä. Erityisesti maahanmuuttajataustaiset vanhemmat saattavat tuntea uudessa maassa ja uusien tapojen keskellä hämmennyksen lisäksi myös avuttomuutta ja neuvottomuutta. Vanhemmille tulee välittää tieto siitä, että tuntemukset ovat normaaleja ja sallittuja maahanmuuttoon ja kotoutumisprosessiin liittyviä haasteita. (Alitolppa-Niitamo, Moallin & Novitsky 2008, 4.)

2.3.1 Avoimen päiväkotitoiminnan haasteet ja mahdollisuudet

Avoim päiväkotitoiminta vastaa muuttuneen vanhemmuuden haasteisiin. Vanhemmuus on muuttunut vuosikymmenten kuluessa. Suomalaiset vanhemmat ovat omaksuneet erilaista perhepolitiikkaa ja uudenlaisia tapoja kasvattaa lasta. Vanhemmuuden roolit ovat muotoutuneet erilaisiksi. Perhe voi olla yksin ilman sukulaisten tuomaa tukea ja verkostoa, mitä oli ennen, kun sukupolvet asuivat yhdessä ja tunnettiin yhteenkuuluvuutta. Kokoonpanoltaan perheet ovat nykyään hyvin erilaisia. On yhden ja kahden vanhemman perheitä ja erilaisia uusioperheitä, joilla on omanlaisensa haasteet mukanaan. Lapsia kasvatetaan erilaisissa ympäristöissä, ja kaikilla on oma, yksilöllinen tapansa olla vanhempi.

Monenlaiset perheet erilaisine tarpeineen tarvitsevat tukea vanhemmuuteen. Monikulttuuriset perheet, jotka usein sopeutuvat uudenlaiseen elämään Suomessa, saattavat tuntea paineita uudenlaisten vanhemmuuden haasteiden edessä. Perheet ovat äkkiä yksin, vaikka he olisivat kotimaassaan tottuneet suuren suvun tuomaan tukeen ja turvaan. Nyt perheen tulee pärjätä yksin ja omillaan, uudessa maassa ja uusien tapojen keskellä. Kasvatustavat ja normit ovat erilaisia, ja vanhemmilta saatetaan odottaa täysin erilaista tapaa suhtautua lapsiinsa, kuin kotimaassa. Avoimen päiväkodin merkitys monikulttuuristen vanhempien tukemisessa ja suomalaisen yhteiskunnan ja kasvatustapojen selvittämisessä on tärkeä. Työntekijät ovat merkittäviä suunnannäyttäjiä siinä, miten vanhemmat selviävät usein uudenlaisesta kasvatustehtävästään. Yhteiskunnallisesti palvelulla on ensiarvoisen tärkeä rooli, koska kyseessä on varhaisen vaiheen tukeva toiminta, jolla on merkittävä ennaltaehkäisevä vaikutus.

Maahanmuuttajavanhempien tilanne on monin tavoin haastava. Muuttunut vanhemmuus koskettaa heitä ja erilaiset roolit perheessä vaikuttavat kotoutumiseen. Haasteena vanhemmille on se, etteivät he uudessa maassa välttämättä tiedä, millaisia mahdollisuuksia yhteiskunta lapsille tarjoaa. Heidän voi olla vaikeaa hahmottaa realistisia vaihtoehtoja koulutukseen tai harrastuksiin liittyen. Vanhemmilla saattaa olla jatkuva toive paluusta kotimaahan, mutta vanhempia

tulee kuitenkin muistuttaa siitä, että lapset elävät nyt tässä ympäristössä ja tarvitsevat tukea ja ohjausta vanhemmiltaan. On myös tärkeää tiedostaa, että kulttuurin ja kielen muuttuminen useaan kertaan voi olla lapselle vaikeaa. (Alitolppa-Niitamo ym. 2008, 46.) Avoimen päiväkotitoiminnan rooli on auttaa vanhempia tukemaan lastaan, ja perustella miksi toimet ovat tarpeen koko perheen hyvinvoinnin kannalta. Vanhemmat saattavat olla hämmennyksissä omaan kotoutumiseensa liittyen, ja siksi voimattomia auttamaan lasten sopeutumisprosesseissa. Siihen avoimella päiväkotitoiminnalla on mahdollisuus antaa tukea ja tehdä uutta kulttuuria ja maata tutuksi perheelle sopivassa tahdissa. Vanhemmuuden tukeminen on toiminnan tärkeä anti, josta on myöhemmin hyötyä koko perheelle.

Vanhemmuus uudessa maassa voi tuoda perheelle haasteen uusista roolijaoista. Maahanmuuttoon liittyvien muiden muutosten keskellä isien tulisi löytää uusi tehtävänsä kasvattajana. Miesten aktiivinen osallistuminen kotitöihin ja lastenkasvatukseen on hyödyksi lapsille ja koko perheelle. Mitä enemmän isät osallistuvat lastensa elämään, sitä suuremmat mahdollisuudet lapsella on saada tukea. (Alitolppa-Niitamo ym. 2008, 48.)

Avoin päiväkoti voi toiminnallaan tukea isiä uuteen rooliin kasvamisessa. Jos perheestä palvelua käyttävät esimerkiksi äiti ja lapsi, työntekijät voivat äidin kautta pyrkiä rohkaisemaan isää osallistumaan toimintaan, mikäli se on mahdollista. Osa isistä voi haluta säilyttää vanhan roolinsa isänä, vaikka uuden kulttuurin edellytykset olisivatkin erilaiset. Avoin päiväkotitoiminta voi silti tarjota mahdollisuuksia olla isä ja vanhempi kullekin perheelle sopivalla ja yksilöllisellä tavalla.

2.3.2 Vanhemmuuden tukeminen

Sosiaaliportin lastensuojelun käsikirjassa (2009) varhainen puuttuminen ja vanhemmuuden tukeminen ovat toiminnan keinoja vaikuttaa ongelmien ennaltaehkäisyssä. Ammattitaitoinen henkilökunta auttaa perheitä ja tarvittaessa ohjaa eteenpäin ongelmatilanteissa. Osana ehkäisevää työtä on tukea lapsen ja nuoren vanhempien tai huoltajien kasvatusmahdollisuuksia. Tällä käsitetään laajasti ottaen kaikkia viranomaisten tai palvelun antajien toimia, joilla pyritään kehittämään lapsiperheiden ja heidän välittömän arkiympäristönsä mahdollisuuksia edistää lasten suotuisaa kasvua ja kehitystä. Lapsen ja nuoren ongelmat pyritään havaitsemaan mahdollisimman varhain, jolloin heille voidaan antaa oikeaan aikaan ja oikealla tavalla heidän tarvitsemaansa erityistä tukea.

Lapsiperheiden aseman parantaminen, vanhemmuuden tukeminen sekä lasten- ja nuorten hyvinvoinnin edistäminen ovat keskeisiä tehtäviä. Vanhemmuuden tukemisen keskeisin vaikuttamisen kohde on vanhemman ja lapsen välisen vuorovaikutuksen tukeminen ja vahvistaminen. Lisäämällä vanhemman luottamusta itseensä kasvattajana ja opettamalla tehokkaampia ohjauskeinoja, vahvistetaan vanhemman mahdollisuuksia tukea lasta kasvussaan. (Rönkä & Kinnunen 2002, 7.) Vanhempaa ohjataan varhaisessa vaiheessa vuorovaikutukseen lapsen kanssa, koska vauvaiässä luodaan turvallisen kiintymyssuhteen perusta.

Maahanmuuttajaperheet tarvitsevat aikaa asettua uuteen ympäristöön ja tällaisessa tilanteessa perheen sisäiset eriaikaiset sopeutumisprosessit voivat aiheuttaa ristiriitoja. Vanhemmuuden tukeminen ja tiedon tarjoaminen suomalaisesta yhteiskunnasta on tällaisissa tilanteissa tärkeää. Perheen muutosprosessi ei useinkaan välttämättä merkitse vanhempien kyvyttömyyttä tai haluttomuutta huolehtia lapsistaan, vaan he tarvitsevat neuvoja ja tukea. (Anis 2008, 89.)

Vuorovaikutuksellisen tukemisen tasolla tavoitteena on vahvistaa perhettä ja luoda asiakkaalle kokemus, että yksilön perheeseen kuuluvat tai muut verkostoon kuuluvat tärkeät ihmiset huomioidaan ja perheestä pyritään löytämään niitä

voimavaroja, joita siellä on. Tavoitteena on perheen valtaistuminen, eli mahdollisuudet vaikuttaa omaan elämäntilanteeseensa vahvistuvat ja vallan puute ja avuttomuus vähenevät. Voidaan puhua täysivaltaisesta vanhemmuudesta. Perhe on saattanut kokea, että monet asiantuntijatahot vaikuttavat heidän elämäänsä, ja päättävät heidän asioistaan. Asiakkaalle tulee korostaa omaa aktiivisuutta, omaa asiantuntijuutta. Perheessä voidaan esimerkiksi korostaa, että vanhemmat ovat yhtä lailla lastensa ”asiantuntijoita” ja jokaisella on jotain tietoa lapsesta. Parhaaseen mahdolliseen lopputulokseen päästään yhteistyöllä, kumppanuutta kehittämällä. (Vilen, Leppämäki & Ekström 2002, 151.) Mielestäni vanhemmilla on lapsistaan ajankohtaisin ja kattavin kasvuun liittyvä tieto. Se ei kuitenkaan poista asiantuntijuuden tarvetta ongelmatilanteissa, vaan vanhemmat voivat yhdessä ammattilaisten kanssa työskentelemällä edesauttaa lapsen hyvinvointia.

Avoimen päiväkotitoiminnan keinoja perheiden hyvinvoinnin edistämiseksi on vanhemmuuden tukeminen. Vanhempia rohkaistaan vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Vanhemmuutta tuetaan vauvasta asti, ja vuorovaikutuksellisen ja luottamuksellisen suhteen luomista tuetaan lapsen ja vanhemman välille niin pian kuin mahdollista. Vanhempia kannustetaan vastuulliseen ajatteluun. Heille kerrotaan, mikä on lapselle hyväksi, ja mikä pahaksi. Tärkeää on perustella, ja kertoa aina, miksi kulloinkin tulee toimia tietyllä tavalla. Monikulttuuristen perheiden kanssa työskenneltäessä perustelu tulee muistaa erityisen hyvin, koska perheet tulevat usein täysin erilaisista kulttuureista, ja meidän tapamme toimia lapsen kanssa ei ole heille itsestään selvää.

2.3.3 Varhainen puuttuminen

Varhainen puuttuminen ymmärretään Terveystieteiden ja hyvinvoinnin liiton (2009) mukaan toimimiseksi mahdollisimman varhain, mahdollisimman avoimesti ja mahdollisimman hyvässä yhteistyössä ongelmatilanteiden ehkäisemiseksi. Olennaista ajatellaan olevan toimia silloin, kun mahdollisuuksia ja vaihtoehtoja on runsaasti. Varhainen puuttuminen on varhaista vastuunottoa omasta toimin-

nasta toisen tukemiseksi. Varhaiskasvatuksessa puututaan monella tapaa, ohjataan, opetetaan, kielletään ja käsketään. Puuttuminen liittyy varhaisen erityistuen tarpeeseen ja siihen liittyviin interventioihin. Varhaiskasvatuksella on ennaltaehkäisevän ja korjaavan työn funktio. Tehokkaita varhaisia interventioita ovat ne, jotka ehkäisevät tai hidastavat ongelmia jo varhain lapsen elämässä tai hänen kehityksensä ongelmapaikoissa. Varhaiset interventiot ovat kaikkein tehokkaimpia, koska silloin tyrehdytetään ongelmien juuret ennen kuin niistä kehittyy versoja. Parhaimmat tulokset saadaan, jos interventiot kohdistetaan vastasyntyneisiin tai leikki-ikäisiin lapsiin. Varhaiskasvatuksessa lasten ohjaus tapahtuu jatkuvien aikuisten interventioiden avulla.

Väliintulolla ja puuttumisella pyritään vaikuttamaan toimintakyvyn vajavuuteen tai elämänpiirin tilannetekijöihin. Toimintakyvyn vajavuus voi olla seurausta kehon toimintojen muutoksista, jotka aiheuttavat vajavuutta ja estävät yksilön osallistumisen täysipainoiseen elämään. Elämänpiirin tilannetekijät, joita ovat elinympäristö ja yksilötekijät (sukupuoli, sosiaalinen asema, elämäkokemus, elämäntilanne) ovat tekijöitä, jotka edistävät tai estävät yksilön toimintakykyä. (Huhtanen 2004, 43–45.)

Avoimessa päiväkotitoiminnassa varhainen puuttuminen on jokapäiväisessä arjen työssä mukana. Vanhempia ohjataan, neuvotaan ja tuetaan arjen tilanteissa, joissa he toimivat lasten kanssa. Tilanteet voivat olla perushoidollisia tapahtumia, joissa työntekijä havaitsee ohjauksen tarpeen ja ohjeistaa vanhempaa toimimaan lapsen edun mukaisella tavalla. Toiminnassa tilanteet voivat olla lapsen ja vanhemman välisiä vuorovaikutustilanteita, jolloin ohjauksen tarve voi olla esimerkiksi kontaktin ottamisessa lapseen. Tukea ja ratkaisumalleja tarvitaan usein myös lapsen ja vanhemman välisissä ristiriitatilanteissa, jos vanhemmalla ei ole keinoja puuttua tilanteeseen. Henkilökunnan tehtävänä on olla tukena ja auttaa ratkaisemaan tilanne parhaalla mahdollisella tavalla. Monikulttuuristen perheiden kanssa ristiriitatilanteissa voidaan joutua kertomaan ja perustelemaan, mitkä keinot lapsen rajoittamisessa ovat sallittuja ja mitkä lain mukaan jopa kriminalisoitavia.

2.3.4 Vertaistuki

Asplundin (2006) opinnäytetyössä käsitellään vanhemmuuden tukemista siten, että perheitä ja vanhemmuutta tukemalla on mahdollista vaikuttaa ennalta ehkäisevästi suurempien ongelmien syntyyn perheissä. Perheiden ja vanhemmuuden tukemiseksi kehitetään erilaisia palveluja vastaamaan lapsiperheiden tarpeisiin. Yksi mahdollisuus arjessa jaksamiseen voi olla vertaisryhmä. Vertaisryhmästä saadulla tuella tarkoitetaan toisen samanlaisessa elämäntilanteessa olevan antamaa sosiaalista tukea. Vertaisryhmän toiminta lähtee jäsenten ajankohtaisista ja henkilökohtaisista tarpeista. Vertainen pystyy antamaan toivoa tulevaisuuteen sekä hyviä käytännön neuvoja arjen pulmatilanteisiin.

Vertaistuen merkitys on lapsiperheille keskeinen, koska heillä on samanlainen elämäntilanne ja samanlaiset lapsiin liittyvät asiat ajankohtaisia pienten lasten vanhempina. He saavat vaihtaa kokemuksia ja tutustua muihin samanikäisten lasten vanhempiin. Esimerkiksi maahanmuuttajaäidit saavat aikuiskontakteja perheiden isien usein käydessä työssä. Vertaistuella on suuri merkitys perheiden integroitumisessa yhteiskuntaan. Avoimen päiväkotitoiminnan rooli on luoda mahdollisuudet lapsiperheiden tapaamisiin ja yhteiseen toimintaan. Sosiaalisen kanssakäymisen tarve on sekä lapsilla että aikuisilla, ja avoin päiväkotitoiminta luo edellytyksiä ihmisten väliseen vuorovaikutukseen. Työntekijöillä on tehtävänä myös tukea lasten ja aikuisten välisten suhteiden syntymisessä. Lapsia autetaan yhteiseen leikkiin ja aikuisille viritetään keskusteluja, joista he voivat saada tukea vanhemmuuteensa ja elämän erilaisiin kysymyksiin.

Ihmisillä on tarve jakaa ongelmatilanteissa kokemuksia. Vertaistukeen perustuvien suhteiden luominen edellyttää kokemusten jakamista, vuorovaikutteista kohtaamista toisten vertaisten kanssa. Se, että kertoo omista kokemuksistaan ja tuntemuksistaan ei vielä riitä. Tarvitaan yhteisesti jaettu sosiaalinen tila, jossa ryhmän jäsenet osallistuvat aktiivisesti keskusteluun. Vertaissuhteessa muut läsnäolijat eläytyvät kertojan läpikäymiin tilanteisiin kuin ne olisivat kuulijan itsensä läpikäymiä. (Nylund & Yeung 2005, 225.) Avoin päiväkotitoiminta on poliittisesti puolueeton ja uskonnollisesti sitoutumaton ympäristö. Kaikki ovat tasavertaisia ja työntekijät korostavat erilaisuuden hyväksymistä.

Vertaistukiryhmiä perustetaan eri teemojen ympärille, jotka eivät ole lähtökohdaisesti ongelmakeskeisiä. Useimmissa ryhmissä keskustellaan muustakin kuin ongelmista. Erilaiset vanhempainryhmät kasvattavat suosiotaan. Vertaisryhmän avulla on myös mahdollista löytää itselle sopiva tapa olla vanhempi. Ryhmissä on hyvä tilaisuus ennakoida esimerkiksi perheen vaiheissa vastaan tulevia muutoksia ja ymmärtää niiden tavallisuus. Ryhmissä lastenkasvatukseen liittyvien pulmien yleisyys tulee esille ja niille löytyy ratkaisuja, kun niistä vain uskalletaan puhua. Vanhemmuuden ympärille kootun ryhmän tarkoituksena on tukea vanhemmuutta ja edesauttaa perheen arjen sujumista entistä paremmin. (Euramaa 2001, 14–16.)

Vertaistukeen perustuvan auttamisen ydin on ihmisten välinen arkinen kohtaaminen ilman asiakas- tai potilasroolia, titteleitä tai muita valmiita identiteettimääryksiä. Vertaistukea on määritelty kohdattujen vaikeuksien, kuten sairastumisen, menetysten ja vaativien elämäntilanteiden keskinäisen jakamisen perusteella. Kokemukset ja niiden jakaminen ovat vertaistukitoiminnassa keskeisellä sijalla. (Hyväri 2001, 225.)

Asiakkaiden oma osallistuminen asioidensa eteenpäin viemiseen on muutokseen pyrittäessä hyvin tärkeää. Anis (2008, 87) kirjoittaa, että maahanmuuttajien tilanteessa osallistava tavoite voi toteutua esimerkiksi saman kieli- ja kulttuuriryhmään kuuluvien ryhmätoimintana ja vertaistukena. Asiakkaita tulee kannustaa ottamaan vastuuta omista asioistaan. Tavoitteet määritellään asiakkaiden omista lähtökohdista. Osallistava ja kulttuuritietoinen orientaatio ovat usein hyvin lähellä toisiaan ja usein päällekkäisiä.

2.4 Aikaisemmat tutkimukset

Vantaalla on varhaiskasvatuksessa perustettu avoimen varhaiskasvatuksen työryhmä, jossa mukana kehittämistyössä ovat yksikköjen esimiehet ja varhaiskasvatuksen asiantuntija. Työryhmä pohtii palvelujen tilaa kaupungin tasolla ja

pyrkii jatkuvasti kehittämään toimintaa paremmin asiakkaita palvelevaksi. Vantaa on järjestänyt avoimen varhaiskasvatuksen seminaareja, joissa on ollut osallistujia pääkaupunkiseudulta ja lähikunnista. Seminaarit ovat pitäneet sisällään luentoja ja asiantuntijapuheenvuoroja kehittämiseen liittyen sekä paljon tärkeää keskustelua ja kokemusten jakamista avoimessa varhaiskasvatuksessa työskentelevien ihmisten kesken. Olen ollut mukana seminaareissa ja olen saanut niistä paljon ajankohtaista ja hyödyllistä tietoa kehittämistoiminnan suunnittelusta ja etenemisestä.

Varsinaisia tutkimuksia avoimesta varhaiskasvatuksesta ja avoimesta päiväkotitoiminnasta monikulttuurisesta näkökulmasta ei ole ollut käytettävissä. Avointa varhaiskasvatusta on tarkasteltu vanhemmuuden tukemisen ja vertaisryhmätoiminnan tutkimusasetelmasta joissakin opinnäytetöissä. Minna Asplund Laurea - ammattikorkeakoulusta on tehnyt vuonna 2006 opinnäytteen Vertaistuesta voimaa vanhemmuuteen. Maria Snellman ja Tiina Virna Diakonia-ammattikorkeakoulusta ovat tutkineet vuonna 2005 opinnäytteenään avoimen päiväkodin vertaisryhmätoimintaa vanhemmuuden tukena. Molemmissa töissä on yhteisiä elementtejä, kuten vertaistuki ja vanhemmuuden tukeminen, mutta monikulttuurisuus ja maahanmuuttajien asema ei kuitenkaan ole näiden tutkimusten ydin. Monikulttuuristen perheiden määrän kasvaessa on tärkeää tutkia kehitettäviä alueita avoimessa varhaiskasvatuksessa juuri heidän kannaltaan. Aiheen ajankohtaisuus, työelämän tarve ja monikulttuurisen näkökulman puuttuminen aiemmista avoimen varhaiskasvatuksen tutkimuksista ovat syitä sille, miksi akuutisti tarvitaan uutta ja ajankohtaista tietoa aiheesta.

Maahanmuuttajien kokemuksia ja kertomuksia maahanmuutosta, kotoutumisesta ja suomalaisessa yhteiskunnassa elämisen monista puolista on tarkasteltu eri tieteenalojen tutkimuksissa. Tutkimusten mukaan vaikeudet päästä aktiiviseksi osallisiksi yhteiskunnan toimintaan ja valtaväestön odotukset muualta tulleiden nopeasta "suomalaistumisesta" hankaloittavat maahanmuuttajien elämänolosuhteita Suomessa. Maahanmuuttoon liittyvät muutosprosessit eivät maahanmuuttajien elämässä näyttäydy selvänä jatkumona menneisyydestä nykyisyyden kautta tulevaisuuteen, vaan menneisyyden tapahtumat ja ihmissuhteet sekä odotukset tulevasta ovat jatkuvasti läsnä eletyssä nykyhetkessä. Suomalai-

sia maahanmuuttajia ja auttamisinstituutioita koskevissa tutkimuksissa näkökulmat painottuvat maahanmuuttajien yleiseen yhteiskunnalliseen asemaan, heidän oikeuksiinsa palvelujen käyttäjinä ja erityistarpeidensa näkymättömyyteen palvelujärjestelmässä sekä työkäytäntöjen kehittämiseen. (Anis 2008, 36.)

Perheiden on usein samaan aikaan sopeuduttava uuteen kulttuuriin ja siihen, että eri perheenjäsenten, sukupuolten ja sukupolvien sopeutuminen ei aina tapahdu samalla tavalla ja samassa tahdissa. Lasten kasvattaminen uudessa ympäristössä on vaikeaa, kun valtayhteiskunnan arvot eroavat perheen arvoista. Tämä voi johtaa liian tiukkaan kurinpitoon, väkivaltaan ja konflikteihin vanhempien ja lasten välillä. Naisiin ja tyttöihin kohdistuvat rajoitukset saattavat olla ristiriidassa Suomessa vallitsevien vapaampien normien, ja ehkä lakienkin, kanssa.

Sinikka Ikäläisen, Taina Martiskaisen ja Maritta Törrösen (2003, 94–95) kirjassa ”Mangopuun juurelta kuusen katveeseen - asiakkaana maahanmuuttajaperhe” otettiin puheeksi vanhempien kokemukset siitä, että ammattilaiset eivät kuuntele heidän toiveitaan, eivätkä tarjoa riittävästi kasvatuksellista ja taloudellista tukea. Tarkoituksenmukaisen ja riittävän palvelun esteenä on sekä työntekijöiden että asiakkaiden mielestä työntekijöiden kiire. Maahanmuuttajaperheiden ongelmat näyttävät hyvin monimuotoisina ja niiden selvittäminen edellyttäisi aikaa. Resurssipula näkyy sosiaalialan työssä kaikilla osa-alueilla ja valitettavan usein. Monesti eri ihmisten keskusteluissa kuuluu aina turhautunut ääni, joka puhuu riittämättömyydestä ja resurssien niukkuudesta.

On syntynyt kuva suomalaisesta yhteiskunnasta varsin monokulttuurisena ympäristönä, jossa ammatillisen työn haasteena on monikulttuurisen tietouden ja työskentelyvalmiuksien kehittäminen. Anis (2008, 45) kirjoittaa, että palvelujen järjestämiseen liittyen on tehty yhteinen johtopäätös. Silloin matalan kynnyksen palvelut sekä joustavat ja asiakaslähtöiset työkäytännöt, jotka perustuisivat yksilö- ja yhteisötasoisiiin palvelutarvearviointeihin, ja joissa voitaisiin käyttää hyväksi yhteisöjen omia resursseja, olisivat kovin hyödyllisiä maahanmuuttajien tilanteiden näkökulmasta. Tällaisia palveluja ja työmuotoja ei ole kuitenkaan riittävästi toteutettu. Maahanmuuttajat tarvitsevat ennen kaikkea ohjausta, neuvon-

taa ja tukea selviytyäkseen uudessa yhteiskunnassa ja kulttuurissa. Tieto suomalaisesta tavasta kasvattaa lasta tulisi olla helposti heidän ulottuvillaan. Kasvatusneuvonta tulisi olla toimivaa ennaltaehkäisevästi, jotta olisi mahdollisuus välttää mahdolliset lastensuojeluasiakkuudet ja perheiden tilanteiden kriisiytyminen.

3 TUTKIMUKSEN TOTEUTUS

Tässä luvussa esitän tutkimuksen tarkoituksen ja avaan tutkimuskysymyksiä. Kuvaan tutkimuksen metodologisten ratkaisujen valintaa ja perusteluja. Esittelen tutkimuskohdetta ja informantteja, tiedonkeruun prosessia ja aineiston analyysia. Tässä luvussa pohdin myös tutkimukseen liittyviä eettisiä kysymyksiä.

3.1 Tutkimuksen tarkoitus

Tarkoituksena on selvittää maahanmuuttajaperheiden kokemuksia avoimesta päiväkotitoiminnasta ja kartoittaa työn tavoitteita sekä asiakkaiden toiveita avoimen päiväkodin toimintojen kehittämisestä heitä paremmin palveleviksi. Aiheeni liittyy syrjäytymisteemaan, koska avoimella varhaiskasvatuksella on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa ennaltaehkäisevästi maahanmuuttajaperheiden syrjäytymiseen. Selvitän myös, onko mahdollista lisätä väyliä, joilla maahanmuuttajaperheitä voitaisiin paremmin ja enemmän saada mukaan toimintaan ja näillä keinoilla tehokkaammin ja nopeammin tukea heidän integroitumistaan yhteiskuntaamme. Henkilökunnan osalta kokoan heidän näkemyksiään toiminnan kehittämisestä. Joskus maahanmuuttajien valtaväestön tavoista poikkeavat kasvatustavat saatetaan pelkän erilaisuuden perusteella määritellä ongelmalliseksi, jos tieto erilaisista kulttuureista on vähäistä. Ammatillisen kokemuksen ja tiedon lisääntymisen myötä erilaisuuteen voidaan suhtautua avoimemmin. (Anis 2008, 70.)

3.2 Tutkimuskysymykset

Tutkimuskysymykset pohjautuivat tutkimuksen tarkoitukseen ja tavoitteisiin. Ne kypsyivät ja muotoutuivat tutkimusprosessin edetessä. Asiakkaiden kokemukset ja tärkeinä pitämät ajatukset ohjasivat tutkimuskysymysten syntymistä. Aineisto muokkasi kysymyksiä jonkin verran, mutta päätutkimuskysymykset olivat melko

muuttumattomia. Lisätutkimuskysymykset lähinnä tarkentuivat asiakkaiden ja henkilökunnan kehittämisajatusten pohjalta.

1. MITÄ MERKITYSTÄ AVOIMELLA PÄIVÄKOTITOIMINNALLA ON MONIKULTTUURISILLE PERHEILLE?

Mitä merkitystä vertaistuella on perheille?

Millaisia kokemuksia heillä on vanhemmuuden tukemisesta?

2. MITEN TOIMINTAA OLISI KEHITETTÄVÄ?

Millaisia ajatuksia asiakkailla on kehittämiseen?

Mitä kehittäminen voisi olla työntekijöiden kokemuksen pohjalta?

3.3 Menetelmälliset lähtökohdat

Opinnäytetyö on laadullinen tutkimus. Laadullisen tutkimuksen lähtökohtana voidaan pitää todellisen elämän kuvaamista. Vaikka todellisuudesta on mahdollista löytää monensuuntaisia suhteita, laadullisessa tutkimuksessa pyritään tutkimaan kohdetta mahdollisimman kokonaisvaltaisesti. Myös arvolähtökohdat on otettava huomioon, sillä arvot muovaavat sitä, miten tutkija pyrkii ymmärtämään tutkimaansa ilmiötä. Laadullinen tutkimus ei koskaan voi olla täysin objektiivinen, sillä tutkija ja tutkittava asia kietoutuvat tavallisesti toisiinsa. Tulokseksi saadaankin yleensä vain ehdollisia selityksiä johonkin aikaan ja paikkaan rajoituen. Laadullisessa tutkimuksessa on pikemminkin pyrkimyksenä löytää tai paljastaa tosiasioita, kuin todentaa jo olemassa olevia väittämiä. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara 2001, 152.)

Laadulliseen tutkimukseen yhdistetään yleisesti tiettyjä piirteitä. Tutkimusta pidetään luonteeltaan kokonaisvaltaisena tiedonhankintana, jossa aineisto koostuu luonnollisissa ja todellisissa tilanteissa. Tiedon keruu tapahtuu usein ihmisten välityksellä, sillä vain ihminen on kyllin joustava sopeutumaan vaihteleviin

tilanteisiin. Koska tutkijan tarkoituksena on paljastaa odottamattomia seikkoja, analyysi on tavallisesti induktiivista. Laadullisessa tutkimuksessa suositaan metodeja, joissa tutkittavien näkökulmat nousevat esille. Kohdejoukko valitaan yleensä tarkoituksenmukaisesti, ei satunnaisesti. Tutkimus toteutetaan joustavasti olosuhteisiin sopeutuen ja aineistoa käsitellään ja tulkitaan ainutlaatuisina tapauksina. (Hirsjärvi ym. 2001, 155.) Tässä tutkimuksessa kohdejoukko valittiin tarkoituksenmukaisesti, koska tarkoituksena oli tutkia asiakkaiden kokemuksia palvelusta. Valintaan vaikuttivat asiakkuuden kesto ja asiakkaiden motivoituneisuus tutkimukseen. Tavoitteena oli myös saada eri maista tulevia vanhempia osallistumaan.

Marjetan (1998, 12) mukaan maahanmuuttajatutkimus Suomessa perustuu paljolti kvantitatiivisille menetelmille, jolloin pyritään tuottamaan tietoa, jolla on laajan otantansa vuoksi hyvä yleistettävyyys. Maahanmuuttajatutkimuksessa on kuitenkin ongelmana alhainen vastausprosentti, joka saattaa johtua kielitaidon puutteesta tai kulttuurista. Lomakekysely voi tuntua vieraalta maahanmuuttajasta, joka tulee kulttuurista, jossa suullinen tiedonvälitys koetaan arvokkaana. Laadullinen tutkimus käsittää pehmeämmät menetelmät, kuten haastattelut ja havainnoinnit.

Opinnäytetyö on sosiaalityön käytäntötutkimus, jossa on tavoitteena saada mukaan tiedonmuodostuksen toimijoiksi palvelun käyttäjiä ja alan ammattilaisia, eli tässä tapauksessa avoimen päiväkodin asiakasäitejä ja työntekijöitä. Käytäntötutkimus hyödyntää muun muassa tarinoita ja dialogisia kohtaamisia. Käytäntötutkimus on elettyä elämää kuvaavaa. Siinä tutkija saa tietoa henkilökohtaisista toimijoihin sidotuista, usein koskettavistakin asioista. Käytäntötutkimuksen yhtenä tavoitteena on ollut tuoda marginaalissa elävien ihmisten kokemuksia esille. Ominaista sille on myös luoda hyviä käytäntöjä sosiaalialan työhön. Opinnäytteeni on oman työn tutkimista ja kehittämistä. Tavoitteeni on ollut saada tutkittavasta aiheesta monikulttuuristen perheiden kanssa työskenteleville käytännön tukea työhön.

Satka, Karvinen- Niinikoski, Nylund ja Hoikkala (2005, 11–12) kuvaavat sosiaalityön käytäntötutkimusta ensisijaisesti soveltavaksi tutkimukseksi, jonka tavoitteena on palvella erilaisia intressitahoja. Sellaisia voivat olla palvelujen käyttäjät, sosiaalityöntekijät ja muut ammattilaiset, kansalaiset yleensä tai alan muut toimijat. Käytäntötutkimuksella nähdään olevan mahdollisuus rakentaa reflektiivinen suhde sosiaalityön käsitteisiin ja teorioihin. Ominaista sille on toimijoiden ja tutkijoiden intuition ja hiljaisen tiedon siivittäminen, menetelmällinen ja metodinen innovaatio. Käytäntötutkimus suo mahdollisuuden tehdä havaintoja ja luoda uutta myös muille kuin tutkijoille ja kehittäjille. Se pyrkii jaettuun tai yhteiseen tiedon tuottamiseen eri asemassa olevien ihmisten ja toimijoiden kesken. Kaikilla on oikeus rakentaa yhteisöä ja olla oman asiansa subjektina ja tiedon kantajana.

Näen sosiaalityön käytäntötutkimuksen oivalliseksi menetelmäksi oman työn tutkimisessa ja kehittämisessä. Erityisen kiinnostavalta tuntui asetelma, että asiakkaat ja työntekijät ovat mukana kehittämistoiminnassa, koska näen, että heillä on arvokasta tietoa. Asiakkaan nostaminen objektista subjektin tärkeään asemaan motivoi kehittämään toimintaa.

Päädyin menetelmän valinnassa teemahaastatteluun. Uskoin haastattelun voivan tuottaa tarvittavaa, kokemukseen perustuvaa tietoa asiakkaiden näkemyksistä ja tärkeinä pitämistä asioista. Niiden kautta olisi mahdollista kehittää toimintaa. Teemahaastattelussa on tyypillistä, että haastattelun aihepiirit eli teema-alueet ovat tiedossa, mutta kysymysten tarkka muoto ja järjestys puuttuvat. Teemahaastattelua käytetään usein kasvatus- ja yhteiskuntatieteellisessä tutkimuksessa, koska se vastaa hyvin monia kvalitatiivisen tutkimuksen lähtökoh-
tia. (Hirsjärvi, Hurme & Sajavaara 2000, 195–196.)

Haastateltavat vanhemmat valittiin etukäteen yhdessä henkilökunnan kanssa, ja valintaan vaikuttivat äitien yhteistyökykyisyys ja – halukkuus, kielitaito ja asiakassuhteen kesto. Päädyin toteuttamaan haastattelut ryhmähaastatteluina. Ryhmähaastattelu on tehokas tiedonkeruun muoto, koska samaan aikaan saadaan kerättyä tietoa usealta ihmiseltä. Ryhmähaastattelu on erityisen käyttökelpoinen Hirsjärven ja Hurmeen (2001, 199–200) mukaan erityisesti silloin, kun

voidaan ennakoida, että haastateltavat arastelevat haastattelua. Toisaalta ryhmä voi olla myös esteenä kielteisten asioiden esiin tulolle, ja ryhmässä voi olla dominoivia henkilöitä, jotka pyrkivät määräämään keskustelun suunnan. Nämä seikat on huomioitava tuloksia tulkittaessa ja johtopäätöksiä tehtäessä. Ryhmässä haastateltavien määrä on syytä rajoittaa kahteen tai kolmeen, koska haastattelunauhoista saattaa muuten olla vaikeaa erottaa, kuka milloinkin puhuu.

Ryhmähaastattelu voi olla vain hieman ohjattua keskustelunomaista juttelua, jolloin haastattelija aloittaa keskustelun ja vain tarvittaessa ohjaa keskustelun pysymään aiheessa. Tutkimuksen tavoitteet, aihe ja ryhmä määräävät lopullisen käytännön toteutuksen. Pienessä ryhmässä henkilöt voivat vapaasti ilmaista mielipiteitä, kokemuksia ja odotuksia keskusteltavasta aiheesta. Ryhmässä yksilöllisyys voi kuitenkin kadota ja haastateltavat voivat kontrolloida toisiaan. Passiiviset ja hiljaiset henkilöt tarvitsevat tilaa ja kannustusta, koska mitään oikeita ja vääriä vastauksia ei ole olemassa. (Pötsönen & Välimaa 1998, 1–4, 7.) Haastateltaville tarjottiin mahdollisuus myös yksilöhaastatteluun heidän näin halutessaan tai estyttyään saapumasta ryhmähaastatteluun erikseen sovittuna aikana. Yksi äiti oli yksilöhaastattelussa ryhmähaastattelun ajankohdan sopimattomuuden vuoksi.

Haastattelut toteutettiin avoimen päiväkodin tiloissa, josta oli sovittu päivähoidoitusyksikön esimiehen kanssa. Siten järjestelyt aiheuttivat mahdollisimman vähän vaivaa haastateltaville, koska he kuitenkin saapuvat paikalle avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan, ja haastattelut oli mahdollista tehdä silloin. Positiivinen puoli oli myös se, että avoin päiväkotiympäristö oli äideille tuttu, turvallinen ja neutraali.

Tutkimuksen kannalta oli positiivista, että haastatteluihin oli olemassa valmiiksi mietittyjä kysymyksiä ja teemojen mukaan etenevä runko, oli kysymysten järjestystä ja sanamuotoja mahdollista vaihdella, koska haastattelujen oli tarkoitus edetä enemmänkin keskustelun muodossa. Olin pohtinut mahdollista kielellistä problematiikkaa, ja laadin kysymykset mahdollisimman ymmärrettävällä ja yksinkertaisella suomen kielellä, ja siten, että ne voidaan tarvittaessa helposti se-

littää haastateltaville. Olin myös ottanut selvää tulkkaukseen liittyvistä asioista. Jaoin kysymykset haastateltaville etukäteen ja käänsin ne myös englanniksi. Toinen ryhmähaastatteluista toteutettiin suomeksi ja toinen englanniksi. (Liite 1 ja 2)

Kysymyksiin halusin positiivisista ja negatiivisista asioista keskustelua, mutta kuitenkin niin, että haastateltaville jäisi myönteinen tunnelma haastattelun jälkeen. Annoin haastateltaville äideille myös etukäteen tiedotteen siitä, kuka olen, mitä teen, miksi haastattelut pidetään ja mikä niiden sisältö suunnilleen tulee olemaan. Tarkoitukseni oli pyrkiä jo tiedotteen kautta motivoimaan äitejä osallistumaan ja siten vaikuttamaan avoimen varhaiskasvatuksen toimintaan, sen sisältöön ja kehittämiseen.

Haastatteluissa pyrin kohtaamaan informantit aktiivisina osallistujina, subjekteina, joiden kokemuksista halusin saada tietoa. Heillä on omakohtainen, ja siten arvokas tieto ja kokemus tutkittavasta asiasta, ja heille on annettava antaa vapaus kertoa kokemuksistaan ja ajatuksistaan heidän valitsemallaan tavalla. Minun tuli tarkkaan selvittää, mihin tietoja käytetään ja millä tavalla saatu kokemustieto näyttäytyy opinnäytetyössäni. Myös avoimen päiväkodin henkilökunta oli esitellyt opinnäytetyötäni ja haastattelujen tarkoitusta informanteille. Heille oli annettu yhteystietoni, jotta heillä on tarvittaessa mahdollisuus saada lisätietoja haastatteluihin ja opinnäytetyöhön liittyen.

3.4 Tutkimuskohde

Tutkimuskohteeni on vantaalainen avoin päiväkotikoti, missä käy paljon lapsiperheitä eri kansallisuuksista. Tämä avoin päiväkotikoti on erityisasemassa omassa varhaiskasvatuksen tehtävässään vastatessaan maahanmuuttajaperheiden tarpeisiin. Sen palveluja käyttää 11 eri kansallisuutta olevat perheet. Asiakkaissa on ainakin venäläisiä, virolaisia, inkerinsuomalaisia, liettualaisia, kosovolaisia ja somalialaisia. Joitakin yksittäisiä asiakasperheitä on tullut myös Unkarista, Kiinasta, Thaimaasta, Intiasta, Algeriasta, Iranista, Irakista ja Vietnamista. Henki-

lökunnalla ei ole tapana kysyä asiakkaiden taustoista tai tulomaasta, vaan asiakkaat saavat omaan tahtiinsa ja omien halujensa mukaan kertoa, mitä itse haluavat. Tulon syyt ja muut taustat saattavat olla perheelle arkaluontoisia asioita.

Perheet ovat melko erilaisia. Yhdistävä tekijä on kuitenkin, että yleensä äiti käyttää palvelua lasten kanssa. Isiä on vähemmistö, mutta joskus heitäkin käy avoimessa päiväkodissa. Osassa perheistä molemmat vanhemmat tulevat samasta maasta, osalla saattoi olla suomalainen puoliso.

Yksikkö valikoitui tutkimukseeni, koska varhaiskasvatuksen esimiesten kanssa käymäni keskustelut ohjasivat tekemään tutkimusta maahanmuuttajataustaisten kävijöiden parissa. Vantaalla on useita avoimia päiväkoteja, mutta kaikissa ei ole lainkaan tai on hyvin vähän maahanmuuttajataustaisia kävijöitä. Tutkimuskohteeni avoimessa päiväkodissa työskentelee tällä hetkellä kaksi työntekijää. Toinen työskentelee lastentarhanopettaja-nimikkeellä, ja hänellä on sosiaalisovattajan koulutus. Toisella on lastenhoitajan koulutus ja hän työskentelee samaisella nimikkeellä. Avoin päiväkotitoiminta on Vantaan ensimmäinen ja se on perustettu vuonna 1991. Ensimmäinen se oli kaksivuotinen hanke, mutta jatkui ja vakinaistettiin osaksi päivähoitoa. Se sai uudet tilat ja uuden nimen vuonna 2005. Molemmat työntekijät ovat työskennelleet siellä jo useita vuosia samaisena tiiminä. Haastattelin kahta työntekijää, eli koko yksikön henkilökuntaa, parihaastatteluna. Haastattelu eteni teemahaastattelurungon suuntaisesti. (Liite 3)

Haastattelin kuutta asiakasäitiä. Haastatellut asiakkaat olivat kaikki äitejä, koska isä ei asiakaskunnassa haastattelujen toteutushetkellä ollut. Haastattelut toteutettiin yksilö-, pari- ja ryhmähaastatteluinä. Ensimmäisessä ryhmähaastattelussa oli kolme äitiä, toisessa kaksi äitiä ja viimeinen oli yksilöhaastattelu. Äidit olivat tällä hetkellä kotiäitejä, eli kaikilla oli alle kouluikäisiä lapsia. Äidit olivat iältään 25–38-vuotiaita. Perheissä oli yhdestä viiteen lasta. Perheet olivat tulleet Euroopasta, Afrikasta ja Aasiasta. Äideillä oli koulutusta ja työkokemusta kauppanalalta, hotellialalta ja sosiaali- ja terveysalalta. Osa oli tullut Suomeen 1990-luvun alussa ja osa 2000-luvun alussa.

Kaikki kuvailivat kielitaitoaan siten, että he pärjäävät sillä jokapäiväisessä kommunikoinnissa ja asioinnissa. Äidit olivat opiskelleet Suomen kieltä kielikursseilla ja yliopistossa. Kaksi äideistä oli naimisissa suomalaisen miehen kanssa ja neljä omanmaalaisen miehen kanssa. Suurin osa äideistä kävi säännöllisesti avoimessa päiväkodissa ja vähemmistö epäsäännöllisemmin. Toiminnan sisällöt vaikuttivat siihen, milloin äidit käyttivät palvelua. Muun muassa ikäkausien mukaista toimintaa pidettiin jaottelun syynä.

Kaikki haastattelut toteutettiin huhtikuun ja toukokuun aikana. Ne toteutettiin avoimen päiväkodin tiloissa. Henkilökunta ja opiskelija avustivat lastenhoidossa asiakashaastattelujen aikana. Käytännön järjestelyt sujuivat mutkattomasti, ja äideillä oli mahdollisuus keskittyä haastatteluihin. Koska haastattelin kahta työntekijää, eli koko henkilökuntaa, haastattelut tapahtuivat toiminnan ulkopuolella.

3.5 Aineiston keruu

Aineisto kerättiin pienryhmäteemahaastattelulla, jossa maahanmuuttajaäideiltä kysyttiin heidän kokemuksistaan avoimesta päiväkodista. Avoimen päiväkodin henkilökunnalta kartoitettiin heidän kokemuksiaan työskentelystä maahanmuuttajaperheiden kanssa käyttämällä parihaastattelua, joka eteni teemarungon mukaan. Kohderyhmänä pienryhmähaastattelussa oli kuusi maahanmuuttajaäitiä ja parihaastattelussa kaksi avoimen varhaiskasvatuksen työntekijää. Haastateltavien valinnassa on muistettava, mitä ollaan tutkimassa. Tutkimusongelmasta riippuen on mielekästä valita haastateltavat joko teemaa tai tutkittavaa asiaa koskevan asiantuntemuksen tai kokemuksen perusteella. Tärkeä kriteeri on silloin, että haastateltavalla on omakohtainen kokemus tutkittavasta asiasta. (Vilka 2005, 114.)

Haastattelutilanteissa olin aktiivinen osapuoli, ja haastattelu eteni keskustelun kaltaisesti. Litteroidessani nauhoja, huomasin myös asiakkaiden ottavan minut mukaan keskusteluun esittämällä kysymyksiä ja hakemalla vuorovaikutuksellista muotoa kysymys-vastaus-asetelman vastaisesti. Keskustelu eteni kuitenkin

minun suuntaamanani, eli kysymykset johdattelivat aihealueeseen ja toisaalta myös estivät rönsyilyn epäoleelliseen. Avoimet kysymykset, joita esitin, olivat mielestäni hyvä vaihtoehto saada haastateltavat kertomaan kokemuksistaan omista lähtökohdistaan. Kokemukset ovat henkilökohtaisia ja erilaisia yksilöstä riippuen, joten jokaisen haastateltavan tulee kokea oma mielipiteensä tärkeäksi ja arvokkaaksi.

Haastattelutilanteet olivat erittäin vuorovaikutuksellisia, ja olen sitä mieltä, että tutkijan tulee alussa luoda jonkinlainen suhde haastateltaviinsa. Tarkoituksena on saada luottamus syntymään, mikä motivoi haastateltavia luotettaviin ja rehellisiin vastauksiin. Ryhmähaastattelu oli uusi, mutta mielenkiintoinen tapa haastatella. Pidin sitä tehokkaana tapana saada paljon tietoa useilta ihmisiltä samaan aikaan. Ryhmähaastattelut valittiin myös siksi, koska henkilökunnan kanssa käymistäni keskusteluista välittyi viesti, että asiakkaat voisivat kokea sen turvallisemmaksi vaihtoehdoksi kuin yksilöhaastattelun, eli he voisivat saada keskustelussa tukea toinen toiselta. Toisaalta tavoitteena oli myös vanhempien tutustuminen toisiinsa tai ainakin mahdollisen tutustumistilanteen luominen. Kaikki haastateltavat eivät tunteneet toisiaan, vaikka olivat käyneet avoimessa päiväkodissa jo jonkin aikaa. Pohdin myös sitä, miten kolmen hengen ryhmä voi vaikuttaa siihen, mitä äidit vastaavat ja millaisia asioita he saattavat jättää ryhmän vuoksi kertomatta. Haastattelut etenivät keskustelun luonteisesti, ja uskon äitien saaneen luotua kontaktia toisiinsa niiden aikana.

3.6 Aineiston analyysi

Aineistoa voidaan analysoida monin tavoin. Ymmärtämiseen pyrkivässä lähestymistavassa käytetään usein kvalitatiivista analyysia ja päätelmien tekoa. (Hirsjärvi ym. 2000, 219–220.) Tarkoitukseni oli ymmärtää vastausten perusteella, eikä selittää kuten kvantitatiivisessa tutkimuksessa on luonteenomaista. Tavoitteena ei ollut saada määriä, vaan mielipiteitä, kokemuksia ja yksittäisiä esityksiä kysymysten alueelta.

Kvalitatiivisen aineiston analysointiin liittyy monia vaiheita. Analyysillä usein tarkoitetaan koko aineiston käsittelyprosessia alusta lopputuloksiin asti. Kun aineisto on kerätty ja jonkinasteisesti purettu, voidaan aineiston analyysin vaiheet jakaa esimerkiksi seuraavalla tavalla: 1) Luenta, 2) luokittelu, 3) yhteyksien löytäminen ja 4) raportointi. Analyysin tarkoituksena on eritellä ja luokitella aineistoa, ja sen jälkeen voidaan muodostaa synteesi. Siinä pyritään luomaan kokonaiskuvaa ja esittämään tutkittava ilmiö uudesta näkökulmasta tai perspektiivistä. (Hirsjärvi & Hurme 2001, 143–144.)

Teemoittelun avulla laadullisesta aineistosta on mahdollista nostaa esiin tutkimusongelmaa valaisevia teemoja. Siten voidaan vertailla tiettyjen teemojen esiintymistä aineistossa ja sieltä voidaan poimia sen keskeiset aiheet. Ensimmäiseksi on tarkoitus löytää tekstistä tutkimusongelman kannalta olennaiset aiheet ja sen jälkeen erotella ne. Teemahaastattelussa sen runko on hyvä apuväline aineiston koodaukseen. Teemahaastattelurungon laatimisessa on jo käytetty teoreettista viitekehystä, jolloin sen avulla voidaan nostaa esille suoraan sellaisia asioita, jotka kertovat kyseisestä ilmiöstä. Haastattelurunkoa voi-kin Eskolan ja Suorannan mukaan käyttää suoraan ja sellaisenaan analyysin jäsennyksenä. (Eskola & Suoranta 2000, 174–179.)

Valitsin analyysin tavaksi sisällönanalyysin. Laadullisen aineistolähtöisen tutkimuksen perusprosessina voidaan pitää sisällönanalyysia. Se on menetelmä, jonka avulla voidaan analysoida kirjoitettua ja suullista kommunikaatiota, tarkastella asioiden ja tapahtumien merkityksiä, seurauksia ja yhteyksiä. Sisällönanalyysilla tarkoitetaan aineiston tiivistämistä siten, että ilmiöitä voidaan kuvata lyhyesti ja yleistävästi tai ilmiöiden väliset suhteet saadaan selkeinä esille. Sisällönanalyysissä on keskeistä, että tutkimusaineistosta erotetaan samankaltaisuudet ja erilaisuudet. (Latvala ja Vanhanen-Nuutinen 2003, 21–23.)

Aineistolähtöinen sisällönanalyysi-prosessi voidaan jaotella analyysiyksikön valintaan, aineistoon tutustumiseen ja läpikäymiseen, aineiston pelkistämiseen, aineiston luokitteluun ja tulkintaan sekä analyysin luotettavuuden arviointiin. Analyysiyksikön määrittelyn ratkaisevat aineiston laatu ja tutkimustehtävä. Pelkistämällä tarkoitetaan sitä, että aineistolta kysytään tutkimustehtävän mukai-

sia kysymyksiä ja vastaukset eli pelkistetyt ilmaisut kirjataan aineiston termein. Pelkistämisen jälkeen aineisto ryhmitellään siten, että samaa tarkoittavat ilmaisut yhdistetään samaksi luokaksi, jolle annetaan sitä kuvaava nimi. Kolmannessa vaiheessa aineisto abstrahoidaan eli samansisältöiset luokat yhdistetään yläluokiksi. Luotettavuuden arvioinnissa haasteena on se, että tutkija pystyy pelkistämään aineistonsa siten, että se kuvaa ilmiötä mahdollisimman luotettavasti. (Latvala ja Vanhanen-Nuutinen 2003, 24–36.)

Aloitin aineiston käsittelyn ja analyysin melko pian haastattelujen jälkeen, koska uskoin litteroinnin olevan helpompaa haastattelujen ollessa vielä hyvin muistissa. Litteroin haastattelut nauhurilta sanasta sanaan. Litteroitua tekstiä syntyi 71 sivua kirjasinkoolla 11 ja rivivälillä 1,5. Tässä tutkimuksessa litteroiduista haastatteluista haettiin muiden kanssa samanlaisia ilmaisuja, jotka ryhmiteltiin ja pelkistettiin. Analyysiyksikkönä toimi lause tai ajatuskokonaisuus. Tutkimuskysymykset muuttuivat tutkimuksen edetessä, mutta tutkimuksen tavoitteena säilyi koko ajan pyrkimys kuvata vanhempien kokemuksia avoimesta päiväkotitoiminnasta.

Pyrin etsimään vastauksia tutkimusongelmiin teemojen avulla. Litteroinnin jälkeen teemoittelin tekstin haastattelurungon pohjalta muokattujen teemojen mukaisesti. Analyysin teemoiksi muodostuivat 1. Kotoutumisen tukeminen ja kielten merkitys, 2. vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen, 3. vertaistuen merkitys, 4. vuorovaikutus maahanmuuttajaperheiden ja henkilökunnan välillä, 5. asiakkaiden ohjautuminen avoimeen päiväkotiin, 6. henkilökunnan kokemukset työstään ja 7. kehittäminen asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmasta. Teemat tulivat aineistosta selvästi esille, mutta joitakin tarkennuksia ja lisäyksiä tein työskentelyn edetessä. Tutkimusongelmat selkenivät ja tarkentui-
vat. Alussa ne olivat laajoja ja niitä oli paljon. Teemoittelun avulla oli helppoa analysoida ja jakaa materiaalia. (Liite 5)

3.7 Tutkimuksen etiikka

Vierasta kulttuuria tutkittaessa tutkija ei ehkä voi ymmärtää miksi tutkittavat ihmiset elävät kuten elävät tai ajattelevat kuten ajattelevat. Koska tutkijan elämänmuoto pohjautuu tutkittavasta kulttuurista poikkeaville kulttuurisille itsensänselvyyksille, vieraan kulttuurin etnografisessa tutkimuksessa tulee eteen tilanteita, joissa tutkija ei ymmärrä tai hyväksy, mitä tapahtuu. Tällaisissa tilanteissa, joissa kaksi kulttuuria kohtaa, voi miksi - kysymyksillä pohtia omien ajatusmallien perusteita. (Alasuutari 2002, 218.)

Tutkimuksen alkuvaiheessa tulee ottaa huomioon monia eettisyyteen liittyviä asioita. Kommunikaatioon ja ymmärtämiseen liittyviä väärinkäsityksiä saattaa tapahtua jo tutkittavia informoitaessa ja aineiston keräämisvaiheessa. Tutkittavien informointi, vapaaehtoinen osallistuminen ja luottamuksellisuus eivät aina välttämättä toteudu toivottavalla tavalla tai niiden toteutumisesta ei ole varmuutta. Osallistumisen seurauksista tutkittaville ei ole helppoa saada tietoa. Maahanmuuttajatutkimuksessa tulevat esiin kysymykset kielellisistä ja kulttuurisista eroista ja ymmärtämisestä, eli ovatko tutkittavat ymmärtäneet mihin ovat osallistumassa. Pohdittava on myös, kuinka paljon osallistumiseen on vaikuttanut velvollisuudentunne tai hienovarainen painostus työntekijöiden taholta. Tätä kysymystä pohdin, koska tiedon tutkimuksesta alkuvaiheessa antoivat avoimen päiväkodin työntekijät, jotka motivoivat asiakkaita osallistumaan haastatteluihin, jotta toimintaa olisi mahdollista kehittää paremmin maahanmuuttajaperheitä palvelevaksi. Tärkeää on tiedostaa myös, että analysoin ja tulkitseen saamaani aineistoa informanteja tarpeeksi hyvin suojellen. Ennakko-oletusten ja omien mielipiteiden tulee olla taustalla, jotta kysymykset ovat oikein asetetut.

Salmela (1997, 104) sanoo kvalitatiivisen tutkimuksen tekijälle eettisyyden olevan erityisen tärkeää. Tutkimuksen piirissä oleville ihmisille annetut lupaukset tulee pitää ja heihin tulee suhtautua arvostavasti. Mahdollisia haittoja, joita haastateltaville koituu, tulee myös tiedostaa. Haastattelijan on kerrottava anonymiteetin suojauksesta ja kenen käyttöön tulokset tulevat. Anonymiteetti liittyy tutkimuksen etiikkaan ja on siksi erittäin tärkeää. Haastattelijan tulee täh-

dentää palautteen antajille, että heidän antamansa vastaukset käsitellään luotamuksellisesti.

Pidin tärkeänä esitellä itseni ja tutkimukseni hyvin haastateltaville ennen haastattelun alkua. Kerroin, mitä tutkimuksellani tavoittelen ja mihin tarkoitukseen tietoa kerään. Selostin myös, miten tallennan haastattelut ja miten säilytän nauhoja. Toivoin rehellisiä vastauksia ja tarkensin luotettavuutta ja sitä, että yksittäiset vastaukset eivät tule olemaan tunnistettavissa lopullisesta työstä. Korostin haastateltaville äideille myös sitä, että keskusteluissa esiin tulleet mielipiteet ovat kaikki arvokkaita ja jokaisella asiakkaalla on oikeus omaan mielipiteeseensä. Esiin tulleet seikat eivät myöskään tule millään tavalla vaikuttamaan heidän asiakkuuteensa tai siihen miten heitä varhaiskasvatusyksikössä jatkossa kohdellaan. Korostin ennen haastattelun alkua informanteille, että tutkimuksen tavoitteena on saada parannusehdotuksia toiminnalle. Kerroin, että kaikki mahdolliset kehittämisajatukset tulevat toteutuessaan heille ja heidän perheilleen hyödyksi.

4 TUTKIMUSTULOKSET

Tulokset esitän teemoittain. Analyysin teemat pohjautuivat teemahaastattelurungon kysymyksiin. Teemahaastattelurungon kysymykset olivat koko tutkimuksen niin sanottu punainen lanka, joka johdatteli etenemistä. Keskeisten aiheiden pohjalta käsittelen sekä työntekijöiden että asiakkaiden mielipiteitä ja näkökulmia esittämiini kysymyksiin. Suorat lainaukset tulososiossa on otettu tärkeiden aiheiden ja teemojen ympäriltä, jotka tulivat esiin useaan otteeseen ja monissa haastatteluissa. Painoarvoa on ollut myös sillä, jos samoihin asioihin ovat kiinnittäneet huomiota sekä asiakkaat että työntekijät. Haastatteluista lainaamissani katkelmissa käytän asiakkaista lyhennettä H1-H6, ja työntekijöistä lyhennettä T1-T2, jotta voi helpommin erottaa, onko kyseessä asiakkaan vai työntekijän mielipide.

4.1 Kotoutumisen tukeminen ja kielen merkitys

Kotoutumiseen liittyy vaihe, joidenkin kohdalla lyhyt ja toisten kohdalla vuosikausia venyvä, kun perhe on irtautunut vanhasta ympäristöstään. Aikuisilla ei välttämättä ole kielitaitoa tai kontakteja, joilla he voisivat kiinnittyä uuteen ympäristöön. Jos vanhemmat jäävät sosiaaliseen tyhjiöön ja eristykseen valtayhteisön toiminnasta pitkäksi aikaa, heidän on vaikeampi kasvattaa ja ohjata lapsiaan uudessa ympäristössä. Ilman kosketuspintaa yhteiskuntaan, heiltä puuttuu oman kokemuksen antama kartta, joka voisi ohjata heitä kasvattajina. He voivat kokea ahdistusta ja riittämättömyyttä, jopa masennusta. Pahimmassa tapauksessa ympäristö alkaa näyttäytyä heille torjuvana ja uhkaavana ja he eristäytyvät entisestään. Kotoutumisen haasteet vievät voimavaroja vanhemmuudelta. (Alitolppa-Niitamo ym. 2008, 6.)

Pentikäinen (2005, 161) puhuu kielen merkityksestä vuorovaikutuksen ja kommunikoinnin ytimenä, josta voi tulla koko elämän kokonaisuutta hallitseva muuri, jos ihminen ei pysty sitä ylittämään. Hän kuvaa kielen oleva sekä avain että lukko uudessa yhteiskunnassa ja elämänhallinnassa. Kielitaito tuo ihmiselle tärke-

än mahdollisuuden yhteiskunnalliseen ja perheen ulkopuoliseen elämään. Hän on tutkinut pakolaisten kokemuksia, ja kertoo haastateltaviensa ilmaisseen alemmuuden, ulkopuolisuuden, yksinäisyyden ja eriarvoisuuden tunteita kielitaidottomuudesta.

Monikulttuurisen varhaiskasvatuksen ja myös avoimen varhaiskasvatuksen eräänä tärkeänä tavoitteena on lapsen ja perheen kaksikielisyyden tukeminen. Perheen omaa äidinkieltä tuetaan ja vanhemmille selitetään, miksi on tärkeää, että oma kieli säilyy uuden kielen oppimisen rinnalla. Perheiden motivaatio kielen oppimisessa saattaa vaihdella. Toisilla on suuri halu oppia uusi kieli nopeasti, ja toiset asiakkaat ovat saattaneet olla vuosikausia Suomessa kielen silti kehittymättä. Haastatteluistani kävi ilmi, että perheissä, joissa ollaan tultu työn perässä Suomeen, käytetään oman äidinkielen lisäksi englantia keskinäisessä kommunikoinnissa.

Vanhempia tulee tukea kielen opetteluun. Ei riitä, että perheen lapset oppivat kielen koulussa. Monissa perheissä lapsi saattaa joutua toimimaan tulkkina aikuisten välisissä asioissa ja esimerkiksi virastoissa asioidessa. Lasten tehtävänä ei ole tulkkina toimiminen, ja tulkin tulee olla ulkopuolinen henkilö. Jos lapset ovat perheessä ainoita, jotka osaavat Suomen kieltä, voi myös perheen valta-asema horjua. Lapset saattavat kyseenalaistaa sen kautta vanhempiensa auktoriteetin ja käyttää kielen tuomaa valtaa hyväkseen. On tärkeää korostaa kielen tärkeyttä kaikille monikulttuurisille vanhemmille ikään, koulutukseen, ammattiin, kansalaisuuteen, sukupuoleen tai perherakenteeseen katsomatta. Kielen osaamisen merkitystä tulee selittää oman elämänhallinnan kautta.

Asiakkaat pitävät avointa päiväkotitoimintaa tärkeänä kotoutumisen kannalta. Kielen oppiminen oli yksi tärkeimmistä asioista, jota toiminnassa mukana olemisen tukee. Haastatellut kertoivat kielen olevan merkityksellinen yhteiskuntaan pääsyn kannalta. Kielen merkitys korostuu kaikessa päivittäisessä toiminnassa. Pentikäinen (2005, 169) kertoo aikuisten maahanmuuttajien usein haluavan lastensa omaksuvan ja oppivan alkuperäisen kulttuurinsa ja uskontonsa mukaiset elämäntavat, mutta toisaalta myös suomalaisen kulttuurin. Perhe ikään kuin luo itselleen omaa elämäntapaansa, kolmatta kulttuuria.

Meillä on tosi vähäinen osuus sitä suomen kieltä. Ollaan asuttu pitkään, mutta ei ole sellaista ystäväperhettä, tukiperhettä, sellaisia ystäviä. Siksi suomen kieli on hyvin tärkeä ja siksi me tullaankin tähän, että suomen kieli pysyy yllä, että me kuullaan sitä. Huomaa itsessään, että jos on ollu pitkään kotona, että kun ei oo pystynyt käyttämään sitä kieltä, niin kieli ei käänny, vaikka kuinka on opiskeltu sitä yliopistolla ja kursseilla. Se ei auta, jos ei kuule sitä eikä puhu. Siks nää paikat on tosi tärkeitä. Että ilman kieltä maassa on vaikee, sit kun lapset kasvaa, niin miten niille selittää suomalaisista jutuista, jos ei itse tiedä. (H2)

Sit sä putoot niin alas. (H3)

Varsinkin kun kotona ei ole suomenkielistä perheenjäsentä, niin näiden paikkojen merkitys on tosi suuri. Et keneltä mä menisin kysymään ihan käytännön asioita, kai kirjoista ja netistä. (H2)

I come that I manage to live in Finland. It is a little bit difficult for me, because I talk English with my husband and thai with my children. We have three languages. (H5)

Minun kokemus on se, että minä kahden kuukauden jälkeen halusin opiskella suomea. Englanniksi keskustelut eivät olleet niin syvällisiä, mutta heti kun kieli vaihtui suomeen, suomalaisetkin avautuivat. (H6)

Vanhemmille kerrotaan kaksikielisyyden merkityksestä. Monet tutkimukset tukevat käsitystä siitä, että oman äidinkielen hyvä osaaminen vahvistaa lapsen tunne-elämän kehitystä ja auttaa häntä oppimaan paremmin. Lapset, jotka osaavat äidinkieltään hyvin, osaavat usein myös muut kielet paremmin. Kielet eivät kilpaile keskenään, vaan yhden kielen oppiminen auttaa oppimaan toista. Kielen oppiminen tapahtuu kontaktissa muiden ihmisten kanssa ja aikuisilla on tärkeä rooli lasten kielenopettajina. Kaksikielisyyden kehittäminen on tietoista toimintaa vanhemmilta. Jotta kumpikin kieli kehittyisi, lapsella tulee olla mahdollisuus saada riittävästi virikkeitä kummassakin kieliympäristössä. Vastuu äidinkielen kehittymisestä on yleensä vanhemmilla, koska päivähoitossa ja koulussa opitaan yleensä valtakunnan kieltä. (Alitolppa-Niitamo ym. 2008, 62.)

Osa tulee saatettuna, eli opettelemaan kieltä, se on aika vahva. Eli heitä saatetaan niinku yhteiskuntaan. (T1)

Henkilökunta näki monia syitä palvelun käyttämiseen. Kaikki liittyivät jollakin tavalla kotoutumisen edistämiseen. Työntekijöiden asiakkailta saamien tietojen mukaan maahanmuuttajaperheitä ohjautuu asiakkaaksi useita väyliä pitkin. Maahanmuuttajakoordinaattoria pidettiin aktiivisena tahona kertomaan uusille perheille toiminnasta. Osa asiakkaista on ohjattu jonkin sosiaalialan tahon kautta palvelun käyttäjäksi. Sosiaalitoimi voi olla mukana esimerkiksi perhekuntoutuksen muodossa.

Hyvin moninaiset on nää syyt niinku sinänsä. Jotkut tulee tosiaan ihan niinku saatettuna niinku perhetyöntekijä tai joku muu tuo, perhekuntoutus. Tutustuttaa siis asiakkaita tähän palvelumuotoon. (T2)

Vanhemmat saattavat tulla myös tavatakseni henkilökuntaa ajatuksella, että on paikka, missä on aina aikuinen paikalla. Paljon haetaan myös tietoa. Jos ennakoon on ilmoitettu jokin kiinnostava teema tai luento, asiakkaat tulevat kuulakseen aiheesta. Kyseessä voivat olla esimerkiksi päivähoitoon liittyvät asiat. Henkilökunta kokee toimivansa myös niin sanottuna yhteispalvelupisteenä, eli he pohtivat asioita ja ongelmia yhdessä asiakkaiden kanssa, kuuntelevat ja kannustavat. Tärkeää on motivointi asiakkaan aktiivisuuteen ja omaaloitteisuuteen. Asiakkaita opastetaan liikkumisessa, liikennevälineiden käyttämisessä ja erilaisten palvelujen löytämisessä. Henkilökunta on apuna oikeiden palvelujen etsimisessä ja lomakkeiden täyttämässä. Mitä vähemmän aikaa perheet ovat olleet Suomessa, sitä enemmän he tarvitsevat opastusta.

...meidän tehtävä on informoida, ja me lähetään siitä. Tavallaan se, et he itse löytää ne vastaukset. Tai me annetaan puhelinnumero, et kysy sieltä, se on olennainen, et itse aktivoituu...sit me ihan neuvotaan, viedään, saatetaan... (T2)

Henkilökunta pohti, mistä asioista perheet toiminnassa hyötyvät ja mitkä ovat edistäviä tekijöitä integraation kannalta.

Kotoutumista ei tapahdu jos et sä tiedä missä sä olet. Mitä sä voit täältä saada. Se kuuluu tähän kotoutumiseen, tietää missä olet. (T1)

Perheiden integroimisen tukeminen yhteiskuntaamme oli henkilökunnan mielestä yksi toiminnan tärkeimmistä tavoitteista. Kotoutuminen on heidän mielestään yhteydessä moneen muuhun merkittävään tekijään, joita ei pääse ihmiselle ilman kotoutumista syntymään. Kielitaitoa pidettiin edellytyksenä kotoutumiselle ja ihmisen toimimiselle aktiivisena yhteisön jäsenenä. Suomen kielen oppimista tuetaan arjen toiminnassa avoimessa päiväkodissa henkilökunnan ja asiakkaitten välisellä sekä asiakkaitten keskinäisellä vuorovaikutuksella.

Tähän kulttuuriin kotouttaminen ja tiedottaminen sekä innostus ja halu opetella suomea...perehdyttäminen asuinalueelle...tavoitteena on suomalaisen kasvatuskulttuurin, perheiden tilanteen, perheiden tukeminen ja auttaminen, arjessa oleminen...Suomen kielen osalta on ollut tavoitteena motivoida heidät. (T2)

Ja vanhempien rooli. Mikä on vanhempien rooli tässä? Sit tää et he arvostavat ja pitävät sitä omaa kulttuuriaan siel taustalla, ei suinkaan et he suomettuvat tänne...et vanhemmat pääsis sisälle mikä tää päiväkotij- ja koulumaailma oikein on. (T1)

Uskontoon liittyviä asioita ei pidetty kovin merkityksellisinä. Tämä johtui siitä, että suurin osa haastateltavista kuului valtauskontoon. Mukana oli yksi islamin uskoinen, mutta hän ei pitänyt uskonnollisia asioita oleellisina toiminnan kannalta. Hän oli kuitenkin sitä mieltä, että henkilökunta ja asiakkaat ovat osoittaneet kunnioitusta ja kiinnostusta hänen uskontoaan ja kulttuuriaan kohtaan. Avoin päiväkotij on haluttu pitää uskonnoista vapaana ja uskontoon liittyviä asioita käsitellään harvoin. Näin on päätetty siksi, ettei kenenkään tarvitse pelätä uskonnon olevan osa toimintaa, ja siksi jättää tulematta. Työntekijöiden mukaan esimerkiksi islamin uskontoon kuuluva rukoileminen on huomattavasti vähentynyt avoimessa päiväkodissa.

Rukoileminen on vähentynyt, aiemmin monet äidit polvistuivat rukoukseen. Heille suotiin se ja sanottiin, että ihan minne tahansa rauhalliseen paikkaan voi mennä. Nyt harvoin enää kukaan rukoulee. (T2)

4.2 Vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen

Varhainen puuttuminen ja vanhemmuuden tukeminen ovat toiminnan keinoja vaikuttaa ongelmien ennaltaehkäisyssä. Ammattitaitoinen henkilökunta auttaa perheitä ja tarvittaessa ohjaa eteenpäin ongelmatilanteissa. Vertaistuen merkitys avoimessa päiväkodissa on suuri, koska kävijöillä on yhteinen elämäntilanne, eli olla pienen lapsen vanhempana. Vaikka ihmisen sosiaalinen verkosto olisikin hyvä, se ei välttämättä vastaa juuri sitä tukea, jota perhe kaipaa. Monien pienten lasten vanhempien mielestä ainoastaan samaa elämänvaihetta elävät vanhemmat ymmärtävät parhaiten heidän tilannettaan. (Euramaa 2001, 14.) Vertaistuen merkitys näkyy myös erilaisten ryhmien kautta, esimerkiksi avoimessa päiväkotitoiminnassa mukana olevat maahanmuuttajaperheet. Vertaistuen merkitys perheille on yksi alue, jota halusin tutkia asiakkaiden kokemuksen kautta.

Asiakkaat keskustelivat vanhemmuuden tukemisesta yhteiskunnallisesti ja toteivat kaupungin tasolla olevan parannettavaa lapsiperheitä ajatellen. Keskusteluissa korostui huoli lasten tulevaisuudesta. Perheiden huonovointisuus ja vanhempien mielenterveydellisten ongelmien heijastuminen lapsiin nähtiin todellisenä ongelmana, johon kaivattaisiin yhteiskunnan tukea.

Jos ajatellaan nykypäivää, mitä pahemmin taloudessa menee, se heijastuu perheeseen, se perhe tulee avoimeen päiväkotiin ja saa apua. Jos ei saa, se heijastuu takas perheisiin, äitiin ja lapsiin. Mun mielestä, jos kaupunki säästää päivähoidossa ja koulumenoissa, se on väärä paikka, lapsi on se kansan tulevaisuus. Miten me kasvataan ja hoidetaan se lapsi, se antaa itsestään tietää tulevaisuudessa. Sitä on sitten vaikea vuosien mittaan parantaa. (H2)

Täällä on niin paljon masentuneita äitejä, jotka on masentuneita sen takia, että ne on neljän seinän takana. Ja lapsia on paljon ja kukaan ei anna apua ja jälkeen päin tulee niin paljon vahinkoa. (H1)

Ja jos se tulee, se tulee niin myöhässä, ettei ole mitään apua nykytilanteessa ja lapset kärsii ja koko perhe kärsii ja kokous pidetään vasta, kun omat ponnistusvoimat on ihan lopussa. (H1)

Haastatellut vanhemmat ajattelivat tarvitsevansa lähinnä henkistä tukea. Moni ajatteli äidin olevan perheessä yksin ongelmiseen, eikä välttämättä rohkene hakea apua. Keskusteluavulla nähtiin olevan suuri merkitys äitien jaksamisessa ja sitä kautta koko perheen hyvinvoinnissa.

Ei taloudellista apua, vaan neuvomista, miten kasvatetaan lasta, miten tehdään tää oikein. Moni äiti on niin masentunu, ettei uskalla kysyä neuvoo vaikka terveydenhoitajalta, et mitä mä teen väärin. Niil ei oo omaa tulkkiä, ehkä oma mies. (H1)

Että saa niinku puhua. Sitten kun sä tuut kotia n isä jaksat laittaa ruuat, sä oot lapsen kanssa, sä oot miehen kanssa, mut sittenku sä et oo saanu sitä, sä oot kiree lapselle ja miehelle, ja semmonen pyörä lähtee pyörimään. (H3)

Tukea vanhemmuuteen ajateltiin saatavan niin toisilta asiakkailta kuin henkilökunnaltakin. Ammatillisempaa apua haetaan työntekijöiltä ja toisilta äideiltä odotetaan omakohtaiseen kokemukseen perustuvaa vertaistukea.

Just ongelmatilanteissa, jotka koskevat itseäni, jos on pulmatilanteissa lapsen kanssa eikä tiedä miten toimia oikein ja miksi esimerkiksi me ollaan tässä tilanteessa ja miten toimia oikein. Sellaista aikuisen ihmisen tukea, sellaisissa asioissa. (H3)

Monikulttuurisuuden näkyemisestä avoimessa varhaiskasvatuksessa huomionarvoisena seikkana henkilökunnan mielestä pidettiin sitä, miten heidät käsitetään kasvattajina. Tästä kumpusi varhaisen puuttumisen käsite:

Jos puhutaan varhaisesta puuttumisesta, et puuttuu sen lapsen tekemiseen ja ohjataan siihen et miten ne tilanteet täällä hoidetaan, ni sit me konkreettisesti näytetään...aina pitää perustella, et miksi...tavallaan puuttumista ja sitä vastuuta, se on sitä mitä tulee näis tilanteissa vaikka olisi jo hyvä kieli, niin voi olla vaikeeta ja siellä voi olla ne omat kulttuuritaustat. (T2)

Monikulttuurisuus avoimessa varhaiskasvatuksessa näkyi myös valtakulttuurin selvittämisenä ja esittelemisenä perheille, vuorovaikutukseen ja osallistumiseen tukemisena. Vanhempien velvollisuuksista ja lapsen oikeuksista oli keskustelua useaan otteeseen. Henkilökunta piti niitä asioina, joiden kanssa täytyy maa-

hanmuuttajaperheiden kanssa tehdä usein paljon työtä, koska sellaiset asiat eivät välttämättä ole selviä heille. Työntekijöiden tehtävänä on tiedottaa perheille yhteiskunnan säännöistä ja lakien noudattamisesta, ja siitä, mikä meillä on sallittua, ja mikä ei. Lapsi ja hänen asemansa Suomessa oli keskustelujen keskiössä, eli vanhemmille kerrottiin lapsen oikeuksista ja vanhemman velvollisuuksista ja konkreettisesti siitä, mitä nämä pitävät sisällään. Lainsäädäntöön liittyvät asiat olivat monille perheille vieraita, ja työntekijät korostivat niistä puhumisen tärkeyttä.

Yks mikä on iso asia on tää kriminalisointi, et mikä on lapseen kohdistuvaa väkivaltaa. Mikä käsitellään väkivaltana, mikä on kriminalisoitua. Se on siis ihan vaan tätä kasvatustapaa...Mitkä on sitten ihan rangaistavia tekoja. Näitä käydään tosi paljon läpi. (T2)

Vanhemmille selitetään, että lapsi ei käyttäydy huonosti siksi, että olisi paha. Pieni lapsi ei tiedä, mikä on oikein ja mikä väärin. Lapsi tarvitsee aikaa, toistuvaa harjoittelua ja vanhempien ohjausta, millainen käyttäytyminen on hyväksyttävää. Lapsi ei osaa ajatella, miltä muista tuntuu, vaan hänelle tulee opettaa toisten huomioon ottamista. Hänen tulee oppia, ettei aggressiivinen käyttäytyminen ole hyväksyttävää. Vanhemmille korostetaan, että asiat tulee selvittää puhumalla. Lasta ei ohjata rankaisemalla fyysisesti. Fyysisen rankaisun katsotaan vahingoittavan lasta ja se on Suomessa rangaistava teko. (Alitolppa-Niitamo, Moallin & Novitsky 2008, 47.)

Vanhemmat saattavat olla tietämättömiä, että Suomessa fyysinen kurittaminen on kiellettyä, kun se heidän omassa kulttuurissaan kuuluu tapaan kasvattaa lasta. Vanhemmat saattavat olla myös neuvottomia, mikä voisi olla vaihtoehtoinen tapa reagoida lapsen negatiiviseen käyttäytymiseen. Henkilökunnan rooli on neuvoa ja opastaa, mallittaa konkreettisesti, miten vanhemman olisi hyvä ratkaista tilanne. Työntekijät korostivat, että asiakkaille tulee aina perustella, miksi tietyllä tavalla toimitaan ja mitä neuvoilla voidaan saavuttaa.

Ja miten me mielletään lapsi ja lapsen asema, mikä se meillä on täällä, ihan vaan juridisestikin. Mikä on vanhemman velvollisuus. Laista ja lainsäädännöstä kerrotaan heille, et meillä on näitä asioita kirjattu. (T1)

Lapsi näkyväksi, se on kaikkien kanssa sama juttu. (T2)

Ennaltaehkäisevällä toiminnalla on suuri merkitys ja vaikutus siihen, että vakavilta tilanteilta voidaan välttyä ja vanhemmat saavat ajoissa tiedon maamme normeista ja laeista lasten kasvatukseen liittyen. Aina tilanteista ei selvitä helpolla, toiset perheet ovat voimakkaammin omaksuneet oman kulttuurinsa tavan rangaista lasta esimerkiksi fyysisesti kurittamalla. Työntekijöiden velvollisuus on puuttua näihin tilanteisiin ja tehdä vanhemmille tiedoksi heidän velvollisuudestaan ilmoittaa ja tehdä lastensuojeluilmoituksia. Vanhemmat saattavat olla oudossa tilanteessa, koska heidän kotimaassaan ei välttämättä tunneta koko käsitettä. Silloin heille tulee selventää, mikä on lastensuojeluilmoitus ja mitä siihen liittyy.

...näitä asioita käydään läpi mut kaikkein tärkeintä on, et päästään alusta jo heti siihen et miten meillä kasvatustapaan tai siihen tapaan on kiinnitetty jo alusta lähtien huomiota, Vuorovaikutukseen ja vanhemmuuteen, vanhemman auktoriteettiin ja aikuislähtöisyyteen niin ettei tilanteita pääse edes syntymään. (T2)

...me viestitetään, et mikä on meidän tapakulttuuri täällä Suomessa, tähän tulee nää lainsäädännöt ja kaikki muutki lapsen oikeudet...nämä ei oo mitään itsestäänselvyksiä. Eli lapsella on oikeus vanhemman tukeen, et saadaa ymmärtämään meidän tapa ajatella, meidän tapa nähdä ihmisyyttä. (T1)

Ja positiivista palautetta on tullu ja et se niinku kantaa hedelmää. Mut paljon se tuo tähän varhaiskasvatukseen positiivista ja kulttuurin vaihtoa...ja nähdään miten ne leikkii ja seurustelee...on enemmän tai vähemmän vuorovaikutuksessa lastensa kanssa, se et miten tää on lisääntyny vuorovaikutus joidenkin kulttuurien vuorovaikutus. Joissain kulttuureissa lapset hoitaa toisensa, eikä niiden kanssa keskustella kun ne on alle kaksvuotiaita. (T2)

Tärkeänä pidettiin sitä, että autetaan synnyttämään ilo lapsesta. Vanhempaa voimaannutetaan, jotta hän löytää omat voimavaransa ja vahvuutensa vanhemmuudessaan. Eri kulttuureissa nähtiin olevan vastavuoroisesti annettavaa, ja sellaista, mitä meillä ei ole:

Voidaan jutella, mikä heidän kasvatuskulttuurinsa on. Kaikissa kulttuureissa halutaan kasvattaa hyviä lapsia, ja se yhteisöllisyys, meillä on paljon opittavaa näistä yhteisöllisistä asioista näistä muista kulttuureista. (T2)

Keskustelua on herättänyt joissain kulttuureissa esiintyvät tyttöjen ja poikien kasvatuksen erot. Erot miellettiin lähinnä niin, että poikien kasvatusta on vapaampaa ja sallivampaa kuin tyttöjen. Vanhemmille kerrotaan, millainen tytön asema on meidän yhteiskunnassamme. Tietouden lisäämisen koettiin edesauttavaksi ymmärrystä tyttöjen ja poikien kasvatuksellisista eroista. Työntekijät tiedostivat toisissa kulttuureissa sukupuolten välisiä kasvatuseroja, mutta pyrkivät korostamaan perheille suomalaista, tasa-arvoista tapaa kasvattaa lapsia.

Vanhoin tapakulttuureihin liittyy vielä se, miten äiti kasvattaa poikalasta ja miten tyttölästä ja miten se täällä meillä Suomessa näkyy ja kertoa siitä miten asia meillä täällä on ja mitä mahdollisuuksia työllä on meidän yhteiskunnassamme. (H7)

Työntekijät tiedostavat työnsä tärkeyden ja mahdollisuutensa tukea vanhemmuutta. Sukupuolierojen merkityksestä lasten kasvattamisessa henkilökunta korostaa tyttöjen näkökulman korostamista perheille, joissa edelleen ihannoitetaan poikalasta. Tyttöjen halu harrastaa liikuntaa ja ulkoilla on yhtä tärkeää lapsen kehitykselle kuin poikienkin kohdalla. Toisista asioista joutuu keskustelemaan kauemmin, mutta on hienoa huomata, jos vanhemmat oppivat ajattelemaan ja toimimaan lapsensa parhaaksi.

Pyysin henkilökuntaa määrittelemään varhaiskasvatusta ja vanhemmuuden tukemista, ja lapsi sai siinä merkittävän roolin. He kokivat, että jatkuva lapsen mielessä pitäminen, lapsen näkökulma ja aikuisen velvollisuudet ovat tärkeitä. Lapsen tukeminen ja auttaminen siinä, että hän voi kasvaa omassa tahdissaan, oli varhaiskasvatuksen ydintä. Varhaiskasvatus nähtiin tässä työssä mallittamisena, lapsen tukemisena kriisitilanteissa ja aikuisen saamisena mukaan lapsen kasvatukseen ja kehityksen tukemiseen. Huomioitavaa oli myös se, että vanhemmille tulee opastaa, millaista toimintaa lapselle tarjotaan missäkin iässä, ja mikä on ikätasoon sopivaa ja kehittäväää.

Lähdetään niinku tukemaan sitä lapsen kehitystä, mutta niin, et se ois niinku äidinki oivallus se asia, et tätäkin voi kokeilla. Ihan kädestä pitäen näytetään, et mitä tämän ikäinen vois harjoitella, et miks meillä vaan liimataan paperisilppua tai jotain ja ne haluis tehdä vaikeempia. Et siis kerrotaan, miks meillä on tota liimattavaa, et se on sitä, mitä lapsi haluaa, liimaaminen, maalaaminen, piirtäminen. (H8)

Varhainen puuttuminen ajateltiin olevan yksi tärkeimmistä perheiden hyvinvointiin liittyvistä seikoista. Ennaltaehkäisyn merkitys on suuri sekä yhteiskunnallisesti ajateltuna että yksilötasolla perheen näkökulmasta.

...tavallaan myöskin juurruttaminen siihen tietoon, et on paikka mistä sä voit saada tiedon, ei sun tarvitse tietää mistä sä haet sitä tietoa, sitä yhtä eksaktia tietoa, ...yleiskattavan pikkulapsiperheitä koskevan tiedon voit saada yhdestä paikasta, ja se on todella tärkeää...yks mikä on iso asia on tää kriminalisointi, et mikä on lapseen kohdistuva väkivalta...se on ihan vaan tätä kasvatustapaa...näitä käydään läpi, missä kulkee raja. Nää on tärkeitä asioita koska ne kuuluu tähän juridiikkaan...mikä on vanhemman velvollisuus. Mutta se lähtee jo aikaisemmin, näissä varhaisen puuttumisen asioissa...ettei tilanne pääsekään siihen et tarvittais muita keinoja. Näitä asioita käydään läpi mut kaikkein tärkeintä on, et miten meillä kasvatustapaan tai siihen on jo alusta kiinnitetty huomiota, siis vuorovaikutukseen ja vanhemmuuteen, vanhemman auktoriteettiin ja aikuislähtöisyyteen niin, ettei tilanteita pääse edes syntyään. (T2)

Työntekijät halusivat korostaa virikkeiden merkitystä, koska se on olennainen osa toimintaa. Monet vanhemmat tulevat hakemaan virikkeitä ja tutustumaan ideoihin, mitä lasten kanssa voi tehdä.

Eikä unohdeta niitä virikkeitä, koska se on yks tosiasiasta, et meidän tehtävä on tehdä lapsi näkyväksi siinä, et ei mennä siihen, et tää ois vaan aikuisille, tässä on aina se lapsi myös. (T2)

Yhteenvetona toimintaan osallistumisen motivoivista tekijöistä, voidaan niiden todeta olevan kaksiulotteisia. Toisaalta perheet tulevat saadakseen lapselleen virikkeitä ja leikkiseuraa ja toisaalta myös itselleen sosiaalisia kontakteja. Asiakashaastattelusta kävi ilmi, että pääasiallinen ja tärkein syy on kuitenkin lapsi ja hänen tarpeensa.

Monikulttuuristen perheiden ryhmäytymistä voidaan edistää monella tavalla. Lapsen osallistumisessa leikkiin, on tärkeää, että lapselle näytetään konkreettisesti ja annetaan malli. Lasta rohkaistaan ja kannustetaan osallistumaan ja olemaan vuorovaikutuksessa toisten lasten kanssa. Samalla vanhempi näkee mallin ja osaa itsekin myöhemmin ohjata lasta omatoimisesti. Vanhemmalle perustellaan, miksi toisten lasten seura on tärkeää. Ristiriitatilanteissa opetetaan toimintatapoja ja työntekijöiden avulla etsitään sopiva ratkaisu. Tärkeää on aina perustella, miksi jollakin tavalla toimittiin.

4.3 Vertaistuen merkitys

Vertaistuki oli kaikkien haastateltavien mielestä yksi merkityksellisimmistä syistä siihen, miksi he käyttävät palvelua. Vaikka lapsia pidettiin tärkeimpänä syynä käymiseen, omien aikuiskontaktien ja kuulumisten vaihdon ajateltiin olevan tärkeää ja apuna arjessa jaksamiseen. Näin ajattelivat kaikki äidit riippumatta lasten lukumäärästä. Äideillä oli yhdestä viiteen lasta perheissään. Henkisten resurssien ajateltiin kasvaneen ja jaksaminen arjessa lasten kanssa miellettiin helpommaksi. Toisten asiakkaiden erilaisiin kulttuureihin tutustuminen oli usean haastateltavan mielestä rikkaus.

No mä käyn, että mä opin erilaista, kaikenlaisia tapoja. Tulee puhdas ajatukset, vaihtelua, kun keskustele muiden ihmisten kanssa. Lapset saa, mutta mä itse kanssa saan, aika paljonkin. Varsinkin viikonlopun jälkeen se on hengitysreikä. Mutta tärkeimpiä on lasten kasvatusasiat. (H1)

Lapsi tarvitsee vaihtelua, samoin itse, näkee muita ihmisiä, kuulee ihmisten mielipiteitä, voi liittyä keskusteluihin ja on kotiäitinä tärkeää lähteä kotoa pois. Ei voi olla koko ajan kotona. (H2)

Se on pääasia, että lapsella tulee hyvä, hän tarvitsee nyt seuraa. Sen takia me tulemme. Toinen syy on, että minäkin haluan. Minä tykkään puhua muiden äitien kanssa, olen ekstrovertti. Alussa oli ongelma, että minä yritin aloittaa (keskustelua), mutta ei onnistunut, mutta pikku hiljaa. (H6)

Että voi tulla milloin vaan, se auttaa henkisesti. Saa tutustua ihmisiin ja samanikäisiin lapsiin. (H2)

Että voi puhua lapsista ja meidän kotimaasta ja kasvatuksesta. Esimerkiksi erilaista kuin Suomessa. Esimerkiksi somalialaiset äidit, se on tosi mielenkiintoista. Minä tykkään puhua heidän kanssa, mutta he eivät tykkää avautua niin helposti, kuin minä. Minä haluaisin puhua synnytyksestä, se on niin kuin terapiaa, koska se oli vaikea. Haluaisin tietää, onko muilla samanlaisia kokemuksia, mutta kun en alkuun tuntenut, en uskaltanut kysyä siitä. (H6)

Semmoista sosiaalista, tää on niin mukavaa, kun sä näät ihmisiä ja voit niinku keskustella. (H4)

Sosiaalinen tuki on sisällöltään positiivista. Se on ihmisten välistä vuorovaikutusta, jossa annetaan ja saadaan niin henkistä, emotionaalista, tiedollista, toiminnallista kuin aineellistakin tukea. Sosiaalisen tuen määritelmä korostaa sen vuorovaikutuksellista luonnetta. Vaikutusta on myös sillä, millainen on sosiaalinen ympäristö, jossa vuorovaikutus tapahtuu. Määritelmä ei myös sulje pois mahdollisuutta siitä, että sosiaalinen tuki voi olla suoraa henkilöltä toiselle tai epäsuoraa. Yhteiskunnalta saatava tuki on usein epäsuoraa, persoonatonta. Perheissä vuorovaikutus on suoraa ja persoonallista. Perhe- ja lähipiiri voivat tarjota hyvinvoinnille välttämättömän emotionaalisen ja henkisen tuen. (Kumpusalo 1991, 14–16.) Eräs äiti oli saanut apua jo alkaneeseen masennukseen, ja yhteisten kokemusten vaihtamisella oli hänen mielestään suuri merkitys paranemisprosessissa. Kuunteleminen oli hänen mielestään tärkein apu.

Kun olin vähän masentunut, tai minulla oli vaikeuksia, niin puhuin paljon, ja he ikään kuin kuuntelivat. Sen merkitys oli iso. En halunnut, että joku olisi sanonut, mitä minun pitää tehdä, vaan he kuuntelivat. Kaikesta voi puhua. Käyn sekä lapsen, että itseni takia. Alussa olin vähän masentunut, mies oli töissä ja minä kotona. Sain keskustella muiden aikuisten kanssa. Puhuin siitä neuvolassa ja he kehottivat tulemaan tänne. Tulin tänne, aloitin keskustelua muiden äitien kanssa, pikkuhiljaa en enää luullut, etten ole normaali. (H6)

Keskustelun lisäksi äidit ajattelivat saavansa toisiltaan myös konkreettista apua lastenkasvatuksessa. Esiin tuotiin tärkeimpinä neuvot ja vinkit omakohtaisten kokemusten perusteella. Toisten näkökulmia ja neuvoja pidettiin tärkeinä, ja vastaavasti neuvoja haluttiin jakaa myös itseltä muille. Voimaantumista voidaan

ajatella tapahtuneen, kun äiti on valmis antamaan tukea toisille ja oman avunsaannin kautta näkee mahdollisuuden auttaa toisia äitejä.

Mun lapsi on huono syömään, niin ne yleensä kertoo, et mitä ne tekee, neuvoja, et kannattaa yrittää tätä. (H1)

Mä voin sanoo, et saan tosi erilaista tukea mun ajatuksille, ja lasten kasvatukseen ja lasten käyttäytymiseen liittyviä neuvoja. Tukea siinä, et lapset on löytäneet uusia ulottuvuuksia esimerkiksi liikunnassa. (H2)

Mä voisin tukea muita, et miten imetys sujuu. Se onnistuis multa. Vois kannustaa, opettaa, antaa vinkkejä, vaikka vatsakoliikkia vastaan. Sit toinen, mä voisin neuvoa, kun lapsi oppii kuivaksi, et miten sujuvasti se lähtis. sama koskee sitä imetystä. (H2)

Voisin neuvoa vaikka lapsen kehitykseen ja sairauksiin liittyvissä asioissa oman ammatin puolesta. (H4)

Jos uusi äiti tulee, yritän olla ystävällinen ja sanon, että tule keskustelemaan tänne. Voin auttaa muita äitejä kun he tulevat tänne, esitellä paikkoja. Minä olen saanut täältä niin paljon, että on minun vuoroni antaa muille. (H6)

Osa äideistä oli saanut luotua ystävyysuhteita, joita he ylläpitivät paikan ulkopuolella. Niiden ajateltiin olevan erityinen rikkaus. Monet pahoittelivat vähäistä ystävien määrää, ja olivat halukkaita saamaan uusia ystäviä avoimesta päiväkodista. Kielimuurin ajateltiin olevan kuitenkin jonkinlainen este ystävyysmuodostumiselle, tai ainakin sen ajateltiin vaikeuttavan kontaktien luomista. Moni oli sitä mieltä, että suomalaiset äidit ovat varovaisia ystäväystymään ulkomaalaisen kanssa. Useat pitivät itseään rohkeana tutustumaan ja halukkaana solmimaan ystävyysuhteita suomalaisiin, mutta valtaväestöä pidettiin varovaisena ja haluttomana solmimaan kontakteja maahanmuuttajaperheisiin.

Mun paras kaveri on suomalainen ja se on täältä. (H1)

Sometimes I visit them, they are my friends. (H5)

En mä voi sanoa, että ystäviä. Tuttavia, moikataan, kun nähdään, lapset tuntevat keskenään. Täällä kun nähdään, aina jutellaan. Se on vähän niinku kynnyks, ei ne halua olla ystäviä. Se on se kielimuri. Mä tunnen sen kielen, vaikka se näkee sen, ettei sen kans pysty

ihan samalla lailla puhuu kun jonkun suomalaisen...ei ne halua ystäviä olla, mä tykkäisin kyllä, käydä kylässä ja lapset leikkiä. (H3)

Suomalaiset on varovaisia ulkomaalaisten kanssa. (H3)

Puhutaan kuulumisista ja sellasesta, jos vaikka ollan käyty lomilla. En mä puhu parisuhteesta ja sellasesta. (H4)

Äidit halusivat puhua myös muista asioista kuin lapsiin liittyvistä kysymyksistä. Ystävää ja vertaistukea haettiin parisuhteesta ja ”tyttöjen jutuista” puhumiseen. Sitä pidettiin oman jaksamisen kannalta erittäin merkityksellisenä varsinkin silloin, jos omia ystäviä ei ole. Työntekijöiden kanssa käydyillä keskusteluilla oli erityinen asema.

Kun muuten ei oo hyviä ystäviä, kenen kanssa sä saat vähän purettua niinku kaikki paineet, sä tuut tänne ja haet niinku kaikkea: hoitajaa, lääkäriä, psykologia, ystävää. kaikkea niinku vähäsen. Mä oon muuten jostain lehdestä lukenu, et tässä melkeen joka toinen ulkomaalainen tai kuka on muuttanu, ni kärsii stressistä tai masenuksesta, mistä se muuten johtuu? (H3)

Kun mullakin mun mies on mulla kaikki, hän on tyttöystävä, aviomies, hän on isä, siis hän on kaikki yhdessä ja hän on joskus hermostunu, et tajuutko, mä oon äijä, et sä voi kaikkee mun kanssa asiat puhua. Sit mä puren hammasta, et ai niin, miks mä menin tommosta sille sanoo, ne tyttöasiat miehelle puhuu. (H3)

Työntekijät näkevät asiakkaiden käyttävän palvelua, koska kontaktien luominen on tärkeää. Vanhemmat käyttävät paikkaa saadakseen aikuiskontakteja itselleen. Palvelulla on merkitystä sekä lasten että vanhempien hyvinvoinnin kannalta. Vertaistukea pidettiin arvokkaana tukena pienten lasten vanhemmille. Asiakkaiden ajatellaan myös saavan arvokasta tietoa asioiden hoitamisessa ja lasten varhaiskasvatukseen ja koulunkäyntiin liittyvissä asioissa.

Asiakkaat sanoo, et ei jaksaa olla enää kotona, halua nähdä muita ihmisiä, aikuisia. (T2)

Osa tulee tapaamaan näit muita, heillä on jo verkosto, netti on tänä päivänä yks hyvä yhteys, ne sopii treffejä tänne. (T2)

Useilla asiakkailla motivaationa palvelun käyttämiseen voi olla yksinäisyys. Kotona voi tuntua siltä, että seinät kaatuvat päälle ja siksi on päästävä ”ihmisten ilmoille”. Asiakkaat olivat kertoneet tutustuneensa jossakin muussa ympäristössä toisiin, ja sopivat sen jälkeen tapaamisia avoimeen päiväkotiin. Se on ympäristönä neutraali ja lapsille sopiva, ja sinne on helppo kaikkien tulla.

Hyväri (2001, 225) puhuu vertaistuen merkityksestä ihmisen tukena, joka rakentuu vastavuoroisuudelle, jolloin tuki- ja auttamissuhteiden roolitukset muuttuvat jatkuvasti. Vertaisryhmätoiminnassa tukisuhteet edellyttävät ennalta annettuja, mutta mahdollisesti muuttuvia pelisääntöjä. Vertaistukeen perustuvien suhteiden luomisen edellytyksenä on kokemusten jakaminen ja vuorovaikutteinen kohtaaminen. Siinä tarvitaan yhteisesti jaettu sosiaalinen tila, missä vastaanottajat ovat kertomuksen aktiivisia osallistujia. Saamani tulokset keskustelevat samaan sävyyn vastavuoroisuudesta, kokemusten jakamisesta ja vuorovaikutteisesta kohtaamisesta. Näiden asioiden merkityksellisyys korostui myös haastateltujen äitien kokemuksissa.

4.4 Vuorovaikutus maahanmuuttajaperheiden ja henkilökunnan välillä

Asiakkaat kuvailivat vuorovaikutusta työntekijöiden kanssa luottamukselliseksi ja toimivaksi. Luottamusta pidettiin kulmakivenä ja onnistumisen edellytyksenä hyvälle vuorovaikutukselle. Asioita, joita haluttiin käsitellä, olivat muun muassa lasten ongelmat ja parisuhteeseen liittyvät asiat. Lasten kasvatuksesta puhuttiin paljon ja tietoa haluttiin kaikesta lapseen liittyvästä, esimerkiksi eri ikäkausille ominaisista asioista. Erilaisista tapahtumista saatiin tietoa henkilökunnan välityksellä, ja sitä pidettiin hyvänä asiana. Työntekijöiden asema oli asiakkaiden mielestä olennainen myös siinä, miten äidit viettävät aikaa avoimessa päiväkodissa keskenään. Roolia kuvailtiin ohjailevaksi siinä suhteessa, etteivät esimerkiksi kaikki suomalaiset äidit ryhmytty keskenään, vaan ohjaajien kautta maahanmuuttajaäitien on mahdollista päästä keskusteluihin mukaan.

Vuorovaikutus muiden kanssa vaikuttaa positiivisesti psyykkiseen hyvinvointiin ja jaksamiseen. Vuorovaikutuksessa välittyy tietoa, tukea ja kuulumisentunnetta. Jos kontaktit, tieto ja tuki puuttuvat, vanhemmat saattavat tiedostamattaan tehdä ratkaisuja, jotka voivat vaikuttaa negatiivisesti perheen tai sen jäsenten hyvinvointiin uudessa yhteiskunnassa. Nämä ratkaisut voivat pahimmillaan johdattaa syrjäytymiskierteeseen. (Alitolppa-Niitamo ym. 2008, 7.)

Vuorovaikutuksesta työntekijät saivat asiakkailta paljon positiivista palautetta. Henkilökunta nähtiin ammattitaitoisena erityisosaamista omaavana tiiminä. Kielitaito sai kiitosta, samoin eri kulttuurien tuntemus. Asiakkaat näkivät työntekijät kehittämishaluisina, ja he uskoivat työntekijöillä olleen eri kulttuureihin liittyvää koulutusta. Kulttuurin ja uskonnon huomioiminen sai myös positiivisia kommentteja, ja asiakkaat tunsivat heidän kulttuuriaan ja uskontoaan kunnioitettavan henkilökunnan osalta.

Niillä on tietoa ja taitoa. (H4)

Ne on varmaan kouluttautunu tai tutustunu ite, ne tietää eri kulttuureista. Ne tietää, minkälaisia täällä käy asiakkaat. (H2)

Se oli niin hymyilevä (työntekijä), ei ollut liian utelias, ei heti kysellyt, et mistä maasta tulet. Ei ollut väliä, minkä kielinen olet. Minä itse sanoin, niinku juttelemalla. Että mä oon niinku äiti lapsen kanssa. Se on mukavaa. Ne on aika hyvin koulutettu kai. (H3)

Aina otetaan avoimesti vastaan, ollaan ystävällisiä, kohdellaan kuin parasta ystävää. (H3)

Kaikki haastatellut olivat sitä mieltä, että työntekijöihin voi luottaa, ja heille uskalleta puhua mistä aiheesta tahansa. Luottamuksellista suhdetta pidettiin erittäin tärkeänä. Kiire miellettiin tekijäksi, joka vie resursseja vuorovaikutukselta ja toimivan vuorovaikutuksen luomiselta.

For me it is easy. When I have some problem, or something happens, I go and talk to them. But they are more busy now, than before. (H5)

Mä luotan niihin oikeesti. Ne pitää aina kaiken mitä me puhutaan, ja se jää niille. (H3)

Mul on ollu sellanen tunne, et tänne voi tulla ja purkaa asiat ja tunteet ja kerran on löytynykin vastaukset sisäisiin kysymyksiin. Sit ohjaaja huomasi, et olin kiinnostuneena lukenu jotain, mikä niinku liittyy siihen tilanteeseen, ja se sano, et se on käytettävissä. Vaikka hän silloin oli varattu, hän muisti ja tuli ja kysyi, et haluatko sä puhuu jostakin mikä sua askarruttaa. Se oli oikeen ystävällistä ja ihanaa, et joku huomaa kysyy, et mitä sulle kuuluu. (H6)

Mä puhun henkilökohtaisissa asioissa, ja mä tiedän et se ei leviä, jos mä oon jostain puhunu. Eikä jää leima, mielikuva herkästä tai osaamattomasta tai erilaisesta. (H2)

Toimivan vuorovaikutuksen edellytyksenä pidettiin rohkeutta kommunikoida ilman yhteistä kieltä. Omalla asenteella on suuri merkitys. Henkilökunta ajatteli kielimuurin olevan este vuorovaikutukselle, mutta toisaalta avoimuudella ilman ennakoasenteita vuorovaikutus voi toimia periaatteessa ihan kaikkien kanssa. Kiinnostus ihmiseen, rehellisyys, luovuus ja joustavuus nähtiin ominaisuuksina, jotka voivat mahdollistaa hyvän vuorovaikutuksen. Aina tulee olla myös halu vuorovaikutukseen, sitä ilman on vaikea onnistua.

Monikulttuuristen vanhempien tukemisessa vuorovaikutukselliseen suhteeseen lapsen kanssa korostui kannustaminen ja positiivinen palaute. Vanhemmille tulee aina myös perustella miksi tietyt asiat kannattaa tehdä tietyllä tavalla. Lapsen näkyväksi tuominen on huomionarvoista tässäkin kohdassa, ja mallittaminen vanhemmille. Heitä tuetaan vuoropuheluun.

Vuorovaikutuksen onnistumisen kulmakivinä pidettiin kiinnostusta ihmiseen. Oman asenteen katsottiin olevan erittäin tärkeässä merkityksessä monikulttuurisessa työssä yleensäkin.

Kiinnostus ihmiseen ja mitä enemmän näihin tutustuu, niin sitä mukavampaa se on...saa tietoa siitä toisesta kulttuurista, saa positiivisia kokemuksia...kyl sieltä nousee se ihmisen arvostus, jumalaton kiinnostus näihin ihmisiin, vaikka se on tosi väsyttävää ja välillä tuntuu, et rahkeet ei riitä...läsnäolo, musta se on se juttu. (T2)

Tarvitaan taitoa kohdata vanhemmat, ja kykyä ja rohkeutta ottaa vaikeatkin asiat puheeksi. Hyvässä vuorovaikutuksessa asiakas uskaltaa tuoda myös vaikeat asiat mukaan keskusteluun.

4.5 Asiakkaiden ohjautuminen avoimeen päiväkotiin

Haastatellut asiakkaat pitivät neuvolaa tärkeänä yhteistyökumppanina erityisesti siinä, miten perheet löytävät avoimen päiväkodin. Yhtä äitiä lukuun ottamatta kaikki olivat saaneet paikasta tiedon jo raskausaikana neuvolan terveydenhoitajan kautta. Ystävät ja naapurit, joilla on jo kokemusta toiminnasta, ovat tärkeä väylä tiedottaa toiminnasta toisille vanhemmille. Moni haastatelluista kertoi itse informoineensa ja motivoineensa omia tuttaviaan ja naapureitaan osallistumaan toimintaan. Kysyttäessä, mitä väyliä pitkin maahanmuuttajaperheille voitaisiin saada tietoa mahdollisimman aikaisessa vaiheessa avoimesta päiväkotitoiminnasta, neuvolan lisäksi ehdotettiin maahanmuuttajien kanssa työskenteleviä viranomaistahoja.

Neuvolan kautta. Jos Suomeen tulee perhe, jolla on lapsi, hän voi saada helposti tiedon neuvolan kautta. (H3)

Paperilla tietoa, kun ne muuttaa Vantaan kaupunkiin. Kun niille asunto annetaan ja kun ne tietää, että niillä on lapsia, niin sitte tietoa, mitä lapsille tapahtuu, että ihmiset tutustuu. Voi olla kynnyks, koska on kielikynnyks. Kieli on niin tärkeä, että pystyy kommunikoi-maan. (H6)

Neuvolan kautta, neuvola on tärkeä. Enemmän isompia mainoksia ja myös maahanmuuttajille tarkoitetut yhdistykset voisivat mainos-taa paikkaa. Maahanmuuttajaviranomaiset. Minä aina kaikille suosittelen, tulkaa sitten tänne! Tämä on maailman paras avoin päivä-koti. (H6)

Työntekijöiden mielestä oli muutama erityisen merkittävä taho, jotka ohjaavat perheitä asiakkaiksi. Neuvolan ajateltiin olevan erityisen tärkeässä asemassa tiedon jakamisessa ja yhteistyön muotoutumisessa. Henkilökunnalla on tapana kysyä asiakkailtaan, mistä he ovat saaneet tiedon paikasta, jotta voitaisiin kar-toittaa tiedon kulkuun liittyviä asioita. Usein asiakkaita tulee myös toisilta van-hemmilta kuullun informaation perusteella. ”Puskaradiota” pidettiin melko toimi-vana tiedon kulkua ajatellen. Päivähoito oli merkittävä yhteistyökumppani, ja osa asiakkaista tulee selkeästi sitä kautta. Sosiaalitoimen merkittävydestä ei ollut tarkkaa tietoa muulta osin kuin siitä, että perhekuntoutus ja perhetyönteki-jät ovat saattaneet joitakin perheitä avoimeen päiväkotiin. Henkilökunta uskoo myös alueen maahanmuuttajakoordinaattorin olevan avainasemassa toiminnas-

ta tiedotettaessa. Perheet saavat usein tiedon myös maahanmuuttajien yhteis- palvelupisteen (MYP) kautta. Sen kautta Vantaalle tulevat kaikki kotoutumislain piirissä olevat, eli pakolaiset ja kiintiöpakolaiset, mutta myös paluumuuttajat. Sieltä perheet voivat saada esimerkiksi esitteitä avointen päiväkotien toiminnas- ta. Esitteet ovat usein suomenkielisiä, joten vasta saapuneet perheet eivät voi niistä hyötyä. Tiedottamiseen on panostettava ja tehtävää on vielä paljon.

4.6 Henkilökunnan kokemukset työstään

Työtä pidettiin antoisana. Syitä olivat esimerkiksi, että omat ennakoasenteet olivat vuosien kuluessa huomattavasti vähentyneet, ja haastateltavat puhuivat ammatillisesta kasvusta. Mielestäni työntekijät puhuivat rohkeasti omista aja- tuksistaan ja ammatti-identiteetistään. Positiivista oli ammatillisen kasvun nä- keminen jatkumona, jota on mahdollisuus kehittää entistä parempaan suuntaan. Uuden tiedon saaminen eri kulttuureista asiakkaiden kautta nähtiin rikkautena. Vanhemman ja lapsen vuorovaikutuksen kehittyminen ajateltiin työssä palkitse- vana asiana. Henkilökunta piti työssään maahanmuuttajaperheiden kanssa haasteellisimpana ihmisten kohtaamista ja lapsen näkyväksi tekemistä.

Tärkeintä on se kohtaaminen, se on haasteellista myös siksi, että se onnistuu. Tällä hetkellä myös se kohtaamisten mää- rä...nimelistaa katsottua huomaa ettei nähnyt koko päivänä koko ihmistä. (T2)

Se esittely siinä on tosi tärkeä, siinä tulee se kohtaaminen, et sä olet tärkeä, ihana ku tulit, et jompikumpi ehtii kohtaamaan. Ei se tu- le uudestaan jos sitä ei ole kohdattu. (T2)

Pystynkö mä näkemään kaikki ihmiset jotka pitäis nähdäkin, eli asi- akkaat. (T1)

Haasteellista on joissain tapauksissa saada se lapsi näkyväksi, jos se ei näy siellä, se lapsen näkökulman tuominen, jos se ei ole ihan sisäänrakennettu sinne, saada se äiti tai isä tai huoltaja näkemään sen miksi hänen pitää lasta hoivata ja olla sen turvana täällä. (T1)

Asioiden puheeksi ottamista pidettiin myös haasteellisena ja henkisesti kuormittavana tekijänä. Uusien toimintatapojen luominen nähtiin asiana, joka vie henkisesti paljon energiaa.

Se kun asioita otetaan puheeksi, osaanko mä tarpeeksi monella tavalla tuoda sen tiedon julki et se tavoittaa. Se että mä löydän aina uuden keinon tarkistaa se...tuntuu, että se kuluttaa aika tavalla ja sit pitää ottaa aikalisä ja tyhjästä itsensä ja aloittaa alusta...se on semmonen joka tuo mulle haastetta. Mä en oo niin ehtymätön. (T1)

Tulee se turhauma, et joku asia ei mee vuodentakaa jälkeen, mut se armollisuus itelleen et täs täytyy vaan olla aikaa ja et me ei voida kaikkeen vaikuttaa...työn monikulttuurisuus sekin vaatii henkilöitä, se on ollu semmonen et kohtaamisia on paljon päivän aikana ja se on raskasta, ja selvittää eri tavoilla niitä asioita...et vois rauhassa keskittyä johonkin asiakkaaseen, vaikkei kommunikointia tapahtuis muuta kuin koskettamisen, näyttämisen ja yhdessäolon, sen läheisyyden kautta, ettei näitä suoritteita vaadittais niin nopeesti, tuloksii joka suuntaan. (T1)

Työn palkitsevuutta pohdittiin monen eri aspektin kautta. Työn vaihtelevuus teki siitä mielenkiintoista. Asiakkaan kehittyminen vuorovaikutuksellisen suhteen luomisessa oli henkilökunnalle näyttöä onnistumisesta työssä. Työntekijöiden mielestä on rikkautta huomata, että vanhempi oivaltaa omassa vanhemmuudessaan nautinnon ja ilon lapsesta.

Just toi tavallaan palkitsee et näkee sen lapsen ja aikuisen välisen suhteen kehittyvän ja se että on oivallettu että se yhdessä tekeminen ja sinä olet juuri tärkeä sille lapselle, ei oo aina itsestänselvyys kaiken väsymyksen takia. Se on must hienoa ja verkottuminen, et ne löytää, et meist tulee tarpeettomia, must se on hieno homma, et muiden kanssa voi olla rohkeasti, ettei meidän tarvii aina olla siinä läsnä...monta kulttuuria keskenään kommunikoivat ja lapset sulassa sovussa leikkii siinä ja vanhemmat sietävät eri kulttuurit siinä, must se on hieno homma...lapsi on siinä keskiössä ja sitä yritetään aktiivisesti tuoda esille. (T2)

Työntekijät kuvasivat, että on tärkeää tehdä työtä rohkeasti, avoimin silmin ja sydämellä. Arvokeskustelu oman itsensä kanssa tulee olla käyty, jotta välttyisi itse sisäisiltä ristiriidoilta.

4.7 Kehittäminen asiakkaiden näkökulmasta

Asiakkaiden kehittämisajatukset liittyivät paljolti resurssien lisäämiseen. Kolmas työntekijä tämän hetkisen kahden lisäksi ajateltiin olevan eräs ratkaisu siihen, miten asiakkaat voisivat saada enemmän ja yksilöllisempää huomiota ja aikaa keskustelulle. Ongelmatilanteissa, jolloin asiakkaat kokevat tarvitsevansa tukea, kolmas työntekijä mahdollistaisi tuen antamisen aikaisemmassa vaiheessa. Työntekijöillä oli usein kiire ja haastatelluilla oli kokemus, että he joutuvat odottamaan ristiriitatilanteineen ja kysymyksineen.

Tätä voisi lähestyä matemaattisesti. Kuinka monta perhettä käy päivän aikana, montako tuntia yksi perhe keskimäärin viipyy, ja montako tuntia ohjaaja voi antaa jokaiselle asiakkaalle. Ja varmaan tapahtuu myös niin, että joku jää ilman. Vähän enemmän henkilökuntaa. Henkilökunnalla on tärkeä rooli. He ottavat kaikki asiakkaat samanarvoisesti. (H2)

Osa asiakasäideistä oli sitä mieltä, että henkilökunnalla on keskeinen rooli myös siinä, miten äidit ottavat kontaktia keskenään ja miten kanssakäyminen ryhmässä sujuu. Läsnäoloa ja puuttumista vaikeisiin tilanteisiin toivottiin. Äidit toivoivat työntekijöiden auttavan monikulttuuristen vanhempien pääsyssä mukaan keskusteluihin ja osallistumaan valtaväestön vanhempien muodostamien ryhmien vuorovaikutukseen. Kaikilla haastattelemillani äideillä oli selkeästi halu päästä tutustumaan myös suomalaisiin äiteihin.

Toiminnan sisällöistä keskusteltaessa äidit ehdottivat lisää jumppatuokioita. Moni puhui liikunnan merkityksestä pienelle lapselle, ja useat halusivat opastusta siihen, millaista liikuntaa eri-ikäisten lasten kanssa olisi hyvä harrastaa. Leikkituokioita pidettiin myös tärkeinä, ja niiden määrää toivottiin lisättävän. He toivoivat eri-ikäisille lapsille sisällöltään moninaisia leikkihetkiä, joista vanhemmat voisivat saada myös vinkkejä kotona toteutettaviin leikkeihin. Virikkeitä toiminnassa oli äitien mielestä paljon ja niistä ajateltiin saatavan hyötyä myös kotona toteutettavaan toimintaan lasten kanssa.

Kehittämiseen liittyen asiakkaat ottivat esille työntekijöiden mahdollisuudet kouluttautumiseen. Vaikka suurin osa äideistä oli sitä mieltä, että henkilökunta on

osaavaa, ammattitaitoista ja kouluttautunutta, jatkokoulutuksen merkitys oli heille silti suuri. He pitivät tärkeänä koulutusta eri kulttuureista. Kielitaitoon liittyvät koulutukset nähtiin myös monikulttuurisen perheen kanssa työskentelyssä erittäin hyödyllisinä.

I think it is very important for people who work with foreigners to learn from different cultures. Of course we must educate the staff, let them learn especially English, it is what they talk around the world. (H5)

Ois hyvä, jos aina joku henkilökunnasta osais kieltä tosi hyvin. (H4)

Kulttuurien kohtaamisessa syntyy huomioita ja vertailua. Kysymys on keskeisesti tapakulttuurissa ja elämäntavassa ilmenevien erojen hienovaraisesta tajumisesta ja siihen liittyvästä kommunikaatiosta. Kulttuurien ja uskontojen tuntemus on tärkeä ”työväline” eri kulttuureista tulleiden ihmisten molemminpuoliseen ymmärtämiseen, tiedon vastaanottamiseen ja kaiken kaikkiaan hyvään vuorovaikutukseen. (Pentikäinen 2005, 173.)

Eräs äiti ehdotti ulkomaalaisen taustan omaavaa työntekijää, koska paikassa käy paljon maahanmuuttajaäitejä. Kaikki haastateltavat pitivät haastattelua ja sen kautta tulevaa kehittämistä hienona asiana. Eräs äideistä halusi tietää, onko tämä käytäntö, eli tuleeko vastaavanlaisia haastatteluja myös jatkossa. Hän oli sitä mieltä, että asiat ja asiakkaat muuttuvat, joten tulevaisuudessa vastaavanlaista asiakastyytyväisyyden kartoitusta olisi hyvä olla esimerkiksi kerran vuodessa.

This kind of interview is very nice. When someone works, You have to evaluate. This kind of interviews should have at least every year. This should be continued. (H5)

Perheiden toiveet ovat sisältäneet toimintatuokioita, esimerkiksi laulu-, satu-, tai teatterituokioita. Paljon on toivottu myös ulkona tapahtuvaa ohjelmaa, esimerkiksi grillikokoumismisia ja retkiä.

4.8 Kehittäminen henkilökunnan kokemusten pohjalta

Henkilökunnan mietteet kehittämisestä sisälsivät ehdotuksia koulutukseen liittyen. Lasten kasvatukseen liittyvät kulttuurilliset asiat olivat tärkeitä, ja niistä tarvittiin työntekijöiden mielestä lisää tietoa. Konsultointiapua ajateltiin tarvittavan juuri kulttuurieroihin liittyen. Maahanmuuttajakoordinaattorin ajateltiin olevan sopiva taho, ja häntä oli konsultoitu erilaisissa asioissa monikulttuurisuuteen liittyen. Koulutuksista mainittiin, ettei niistä ole yhtä suurta hyötyä silloin kun siihen osallistuu vain toinen henkilö. Molempien tulisi osallistua, jotta tieto todella jalkautuu yksikköön ja siitä saadaan mahdollisimman suuri konkreettisesti työhön siirrettävä hyöty.

Ihan kasvatusasioita, et toimitaan näin, et onko se sille kulttuurille tyypillistä tai et miten siihen olis hyvä, et niinku konsultoi et miten siihen puuttuu niin, et se ois rakentavaa, tai et me tehtiin näin... (T2)

Enemmän mä sanoisin et ihan kehittää itseämme näillä koulutuksilla, mä näkisin et vielä parannettais lasten kasvatuskulttuuria, perhekulttuuria, naisten asemaa ja miten se rakentuu eri paikoissa ja mikä on hyväksyttävää. Sehän me uskotaan et mikään kulttuuri ei halua lapselle pahaa vaan hyvää, niin vielä nää käytännöt mitkä on Suomessa ja mitä siellä, se mua kiinnostais.. (T2)

Resurssien lisäämistä kolmannella työntekijällä toivottiin, jotta jalkautuminen mahdollistuisi asiakkaiden ohjauksessa. Asiakkaan perehdyttämistä asuinalueelle korostettiin ja siihen ajateltiin tarvittavan aikaa, koska monelle vanhemmalle oli tarpeen konkreettisesti neuvoa ja näyttää esimerkiksi mistä erilaisia palveluja on mahdollista saada.

Tämä tapa toimia on oikea, näillä muodoilla...työntekijät läsnä ja meillä olis ainaki se kolmas työntekijä täällä, joka mahdollistaa sitten jollain tasolla jalkautumista ja muuta, joka on tärkeä osa kotoutumista ja muuta et ihan konkreettisesti näytetään missä on pysäkit, missä on mitäkin, minne päin pitää mennä...meidän mielestä se kuuluu tähän kotoutumisen piiriin luontevasti joka tapauksessa. (T2)

Et ois helpompaa saada tulkki tänne tai joku sen maalainen työntekijä tai kieli olis sama, semmonen pitäis saada helpommin tänne ja se pitäis olla jotenkin kaupungin palvelua tänne arkeen. (T2)

Maahanmuuttajaperheiden saamisesta asiakkaiksi avoimeen päiväkotiin henkilökunnan jäsenet pohtivat, että toisten kohdalla saatettuna tullessa suora esittely on tehokas tapa. Neuvola voi olla esimerkiksi saattava taho. Kuvallinen esittelylehtinen voi olla motivoiva tekijä, samoin jokin pieni kurssi esimerkiksi suomalaisiin ruokiin tai perinteisiin liittyen.

Perheitä tulee mielestäni rohkaista osallistumaan ja vaikuttamaan. Motivaatiota säännöllisiin käynteihin lisäisi varmasti se, että äidit saisivat olla mukana toiminnan suunnittelussa ja heidän omat kiinnostuksen kohteensa huomioitaisiin toiminnassa. Ihmiselle ja hänen toiminnalleen on suuri merkitys motivaation kannalta, että hänen mielipiteillään on väliä ja hän saa oman äänensä kuuluviin. Avoimen päiväkodin työntekijät painottavat asiakkaan äänen kuulumista ja vaikutusmahdollisuuksien tarjoamista. Vanhemmat tulee ottaa mukaan suunnitteluun ja osallistaa vaikuttamiseen toiminnan sisällöistä. Toiminnot muokataankin pitkälti asiakkaiden intresseistä lähtien. Luennoitsijat ja aiheet valitaan vanhempien tarpeiden ja toiveiden pohjalta, jotta ne todella hyödyttäisivät perheitä. Asiakkaan on tärkeää kokea tulewansa kuulluksi ja ymmärretyksi, koska hän on oman elämänsä asiantuntija. Vaikuttamisen mahdollisuus motivoi vanhempia ja heiltä voi saada todellisia ja käyttökelpoisia ideoita toiminnan suunnitteluun. Asiakas sitoutuu toimintaan ja antaa sille eri tavalla arvoa kokemuksesta, että häntä kuunnellaan.

Stakesin tavoitteena on kehittää vanhempien osallisuutta avoimissa päivähoitopalveluissa. Se mielletään haasteelliseksi tehtäväksi. Vanhemmissa nähdään olevan voimavaran, joka kannattaa hyödyntää. Toiminnan tulee lähteä perheen tarpeista. Asiakkaiden mielipiteiden, kokemusten ja toiveiden kartoittaminen on erityisen tärkeää. Vanhemmilla on varmasti hyödyllisiä ehdotuksia ja ajatuksia toiminnan kehittämiseksi. Vanhemmat ovat motivoituneita osallistumaan sellaiseen toimintaan, jonka he kokevat mielekkääksi ja tarpeelliseksi.

Perheille oli kerrottu mahdollisuudesta osallistua toiminnan suunnitteluun. Vain harva vanhempi kuitenkaan halusi käyttää tätä mahdollisuutta. Kerran toimintakaudessa vanhemmilla on tilaisuus tulla yhteiseen ideointiin ja suunnitteluun

toimintaan liittyen, mutta perheet ovat osallistuneet vain satunnaisesti. Asiakailta olisi hyvä saada tietoa siitä, miksi osallistuminen on ollut niin vähäistä. Pohdintaa herättivät asiakkaiden mahdolliset syyt tähän. Mietin, eivätkö asiakkaat luota kykyihinsä olla suunnittelussa mukana, eikä heillä ole resursseja vai pelkäävätkö he saavansa mahdollisia tehtäviä osallistumisen kautta. Henkilökunnan mukaan monet vanhemmat kertovat, etteivät tiedä miten toimintaa voisi kehittää, koska heidän mielestään toiminnassa on jo kaikkea.

Työntekijät painottavat, että epäkohdista on tärkeää tietää, jotta niihin voidaan puuttua. Onnistumisistakin on mukavaa kuulla, ja niistä saa rakennusaineita tulevaan. Työntekijöiden mielestä asiakkaat vaikuttavat pääosin tyytyväisiltä, mutta palautetta on tullut henkilökunnan vähydestä. Palaute on koskenut lähinnä tilanteita, joissa henkilökuntaa on erikseen pitänyt pyytää paikalle ja päiviä, jolloin yksikkö on ollut kokonaan suljettuna esimerkiksi sairaustapausten vuoksi. Palvelulla on niin suuri merkitys monen lapsiperheen hyvinvoinnille, että toiminnan olisi oltava lakisääteistä. Useissa kunnissa taloudellinen tilanne on aiheuttanut avoimien päiväkotien toiminnan supistamista tai jopa lakkauttamista. Pohdin näiden perheiden tukiverkon katkeamista ja mahdollisia ongelmia sen seurauksena. Uskon, että pitkällä aikavälillä kunnille on edullisempaa jatkaa avointen päiväkotien toimintaa. Korjaava lastensuojelu on huomattavasti kalliimpaa. Äitien haastatteluista tuli voimakkaasti esille palvelun merkitys koko perheen jaksamiselle, ja mielestäni toiminnan supistaminen tai lakkauttaminen on todellinen uhka monelle lapsiperheelle.

5 KEHITTÄMISSUOSITUKSET

Nostan tässä luvussa esiin muutamia kehittämisajatuksia, joiden ajattelen olevan toiminnan laadun kannalta oleellisia. Ehdotukset toiminnan kehittämiseksi ovat tutkimuksen tulosten pohjalta asiakkaiden ja työntekijöiden näkökulmia siitä, miten toimintaa voitaisiin heidän mielestään parantaa. Käsittelen kehittämistä siitä näkökulmasta, että työntekijöiden esittämät tavoitteet ja asiakkaiden näkökulmat voitaisiin yhdistää mahdollisimman toimivan kokonaisuuden aikaansaamiseksi.

Resurssien lisääminen avoimeen päiväkotityöhön

Sekä asiakasäitien että työntekijöiden mielestä resurssit ovat oleellinen toimintaan vaikuttava asia. Molemmat olivat sitä mieltä, että henkilöstöresurssien lisäämisellä olisi mahdollista antaa laadukkaampaa ja yksilöllisempää ohjausta perheille heidän kasvatustehtävässään. Asiakkaat toivoivat aukioloaikoihin pidentymistä. Resursseihin vaikuttaa kuitenkin kovin moni asia, joten tämä on sellainen kohde, josta työntekijät eivät voi päättää. Toisaalta keskustelua herättää se, kun useissa kunnissa avoimia päiväkoteja suljetaan taloudellisten syiden takia. Sekä asiakkaat että henkilökunta toivoivat lisää resursseja kohtaamiselle; ihmisen huomioimiselle ja vuorovaikutukselle. Työntekijät näkivät sen aikana ja mahdollisuutena keskittyä asiakkaisiin, kuunnella ja ohjata kiireettömämmin. Asiakkaat mielsivät luottamuksellisen vuorovaikutuksen, ongelmien tai kysymysten läpikäymisen ja työntekijöiden läsnäolon oleellisiksi asioiksi, joihin resursseja tarvitaan.

Toiminnan kehittäminen

Toiminnan sisältöihin liittyvää kehittämistä oli asiakasnäkökulmasta erilaisten leikki- ja lauluhetkien lisääminen ja monipuolistaminen. Liikuntatuokioita pidettiin hyödyllisinä, ja niiden määrää toivottiin lisättävän. Myös tietoutta liikunnan merkityksestä, ja siitä, millaista liikuntaa on mahdollista harrastaa eri-ikäisen lapsen kanssa, ajateltiin hyödyttävän perheitä. Äidit halusivat tukea ja varmuutta aja-

tuksilleen, olivatko liikuntaan liittyvät suunnitelmat sopivia heidän lapsilleen. Tässä työntekijöiden katsottiin olevan merkittävässä asemassa, tukemassa ja ohjaamassa. Asiakkaat ehdottivat ikäkausijakaumaa toimintaan. Pienemmille ja isommille lapsille toivottiin omia, sisällöltään erilaisia tuokioita.

Tiedon lisääminen

Monikulttuuriset vanhemmat pitivät tärkeinä myös erilaisten perinteiden opettamista lapsille, ja he toivoivatkin toimintaa ja tietoa suomalaiseen perinteeseen ja kulttuuriin liittyen. Moni halusi oppia itse suomalaisuudesta, jotta voisi myöhemmin opettaa lapselleen kaikkea siihen liittyvää. Historiaan liittyvien asioiden kertomista ja suomalaisten ruokien valmistusopastusta toivottiin paljon. Useilla äideillä oli vahva halu oppia itse tekemään suomalaiseen kulttuuriin liittyviä asioita lastensa kanssa, kuitenkin omaa kulttuuriaan unohtamatta. Moni piti tärkeänä, että kaksi kulttuuria elää rinnakkain heidän perheissään, ja molempien ajateltiin olevan arvokkaita. Toisiin kulttuureihin tutustuminen oli monen mielestä kiinnostava kehittämisenäkökulma. Jokainen voisi olla oman maansa ja kulttuurinsa asiantuntija ja tutustuttaa muita maan perinteisiin, musiikkiin, ruokaan ja muuhun sellaiseen. Lapset haluttiin ottaa mukaan suunnitteluun ja toteutukseen. Erilaisten teemapäivien ja juhlien uskottiin olevan lapsille erityisen mielenkiintoisia.

Äidit ehdottivat erilaisia ohjelmallisia iltoja, joihin voisi osallistua ilman lapsia. Teemoja voisivat olla monikulttuurisuus, äitien hemmottelu tai muu asiakkaita kiinnostava teema. Äidit pohtivat yksin osallistumisen merkitystä ja oman ajan ottamista. He ajattelivat olevan tärkeää, että äidit pääsevät joskus osallistumaan johonkin myös ilman lapsia.

Vois olla vaikka yhteistä ruuanlaittoa ja vaikka kansainvälistä iltaa tai sellaista. Ois kiva saada oma kulttuuri muille tutuksi ja se ois niinkun sellainen pikkuloma. Äitien oma ilta ois ihana ja silloin lapset hoidettais kotona. Siinä vois jutella ja tutustua toisiin rauhassa ja sit ois helpompi aloittaa juttelu seuraavallakin kerralla. (H3)

Kehittäminen koulutuksen näkökulmasta

Kouluttautuminen oli sekä asiakkaiden että työntekijöiden mielestä yksi tärkeistä kehittämiskohteista. Haastatellut pitivät tärkeänä kulttuurien tuntemukseen liittyviä asioita. He ajattelivat, että henkilökunnan olisi helpompi kohdata uusia asiakasperheitä, jos heillä jonkinlaista tietoutta eri maiden kulttuureista. Toisaalta työntekijät painottivat myös sitä, että asiakkaisiin tulee tutustua avoimesti ja ennakkoluulottomasti, ja he pohtivat, voiko ilman etukäteistietoa olla avoimempi asiakkaisiin nähden, kun ei ole muodostunut mitään stereotyyppioita. Asiakkaat näkivät työntekijät koulutettuina ja ammattitaitoisina, mutta pitivät kuitenkin hyvänä ajatuksena koulutusta eri kulttuureista. Uskonnon merkitys oli myös asia, joka kulttuurin lisäksi ajateltiin tärkeänä ja siitä olisi hyvä saada lisää tietoutta.

Perhekulttuureihin ja naisten asemaan liittyvät asiat olivat työntekijöiden kiinnostuksen kohteena. He ajattelivat sen olevan tietoutta, mistä heille olisi todellista hyötyä omassa työssään. Varhaiskasvatuksen koulutuksia suunniteltaessa tulisi ottaa huomioon monikulttuuristen perheiden kanssa työskentelevien tarpeet saada ajankohtaista tietoutta perhekulttuureihin ja sukupuolisuuteen liittyviin asioihin. Avoimessa päiväkotitoiminnassa asiakkaat ovat suurimmaksi osaksi naisia, ja naisen asema on oleellinen asia, ja siitä tarvitaan lisää tietoa. Eri maanosista tulevilla perheillä on hyvin erilaisia tapoja toimia. Uskonnolla on merkittävä rooli perheiden tavoissa, ja niistä työntekijöillä olisi hyvä olla jonkinlaista perustietoutta.

Työntekijät pohtivat kehittämistä ja kouluttautumista arkeen liittyvien asioiden kautta. Koulutuksen tulisi olla sellaista, että se palvelisi arjen työssä. Kasvatuskulttuurien ja vanhempien roolien lisäksi oppia tulisi saada ongelmatilanteista ja niihin puuttumisesta. Tärkeää on tietää, mihin asiakas voidaan ohjata. Tietoa tulee myös päivittää, koska asiat muuttuvat nopeasti. Koulutusten sisältöinä tulisi olla monikulttuuristen perheiden kanssa työskenneltäessä taito kohdata ja ottaa vaikeita asioita puheeksi. Nämä puuttuvat työntekijöiden mukaan nykyisistä koulutuksista, vaikka ovat erityisen tärkeitä sisältöjä.

Kulttuurinvaihto

Kulttuurien tuntemus ja tutustuminen erilaisiin kulttuureihin oli sekä henkilökunnan että asiakkaiden mielestä positiivinen mahdollisuus avoimen päiväkodin ympäristössä. Pidettiin tärkeänä saada tietoa toisista kulttuureista ja oppia erilaisten ihmisten elämäntavoista. Asiakkaille tämä oli mielenkiintoinen mahdollisuus tutustua eri maiden ruokakulttuuriin tai tapoihin viettää juhlia. Henkilökunnalle kulttuurinvaihto on välineiden hankkimista omaan työhön ja monikulttuurisen tietouden laajentamista. Avoimessa päiväkodissa kulttuurinvaihtoa oli toteutettu erilaisin teemapäivin monikulttuurisin teemoin, joissa on ollut mahdollista päästä esittelemään omaa kulttuuriaan ja toisaalta saamaan kokemuksia uusista, vieraammista kulttuureista. Kulttuurinvaihtoa pidettiin positiivisena asiana, ja sen toivottiin kehittyvän osaksi toimintatapaa ja saavan enemmän sijaa avoimen päiväkodin ohjelmistossa.

Kehittämisessä voisi olla yhtenä muotona monikulttuuriset päivät avoimille päiväkodeille. Niissä työntekijöillä olisi mahdollisuus jakaa kokemuksiaan, tietouttaan ja osaamistaan. Monilla on varmasti hyviä työkäytäntöjä, jotka olisi hyvä saada myös muiden yksiköiden käyttöön. Arjen työssä ei ehdi tutustua toisten tekemään työhön, mutta järjestetty koulutusmahdollisuus tässä muodossa olisi varmasti hedelmällinen.

Stakes käsittelee varhaiskasvatussuunnitelman perusteissa tavoitteita joiden mukaan lapsen kulttuurinen tausta tulee huomioida varhaiskasvatuksen toteutuksessa. Siinä edellytetään hyvää kulttuurista ymmärrystä, jotta kaikkien lasten tarpeet voidaan ottaa huomioon. Kulttuurinvaihto ja erilaisiin tapoihin tutustuminen vahvistaa lapselle tunnetta hänen oman kulttuurinsa tärkeydestä. Toisaalta se tukee ajatusta, jossa lapselle annetaan mahdollisuus olla uuden kulttuurin jäsen. Avoimen päiväkotitoiminnan rooli on vahvistaa koko perheen voimavaroja. (Stakes, varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2005, 39.)

Moniammatillisen yhteistyön kehittäminen

Yhteistyö eri sosiaalialan tahojen kanssa on monipuolista. Avoin päiväkotitekee tiivistä yhteistyötä äitiys- ja lastenneuvolan kanssa. Suunnittelussa ja rakentamisessa on huomioitu yhteistyön tärkeys, kun tutkimuskohteenani ollut avoin päiväkotite ja neuvola on sijoitettu samaan rakennukseen. Yhteistyötä voisi maahanmuuttajakoordinaattorin mukaan olla enemmän myös erilaisten järjestöjen kanssa, koska heillä on vilkasta toimintaa maahanmuuttajaperheiden kanssa. Moni eri sosiaalialan taho työskentelee monikulttuuristen perheiden parissa ja tietoa tulisi voida jakaa, jotta se hyödyttäisi laajuudessaan mahdollisimman montaa perhettä. Enemmän tulisi tiedottaa siitä, mitä kukakin tekee, jotta pystyttäisiin paremmin ohjaamaan perheitä oikeanlaisen avun ja tuen piiriin. Yhteistyössä on kehitettävää tiedonkulussa taholta toiselle tarpeeksi aikaisessa vaiheessa. Moniammatillisten resurssien yhdistäminen olisi tärkeää. Työtä tulisi mielestäni tehdä niin, että jokainen perheen asioissa mukana oleva taho tietäisi toistensa olemassaolosta ja tavoitteet olisivat yhteisen päämäärän mukaisia.

Tulevaisuudessa tiedotuspalveluja tulee parantaa, koska ei voida olettaa, että internetistä osattaisiin omatoimisesti etsiä tietoa. Konkreettisen neuvonnan yhdistäminen esimerkiksi internetin käytön opastamiseen ovat tärkeitä asioita. Maahanmuuttajien ohjaaminen sosiaalialan koulutukseen ja sitä kautta työhön, on merkittävä tavoite koulutuspoliittisesti. Asiakkaan ja työntekijän samanlainen tausta ja kulttuurilliset toimintatavat auttavat kotoutumisprosessissa. Maahanmuuttajataustan omaavalla ihmisellä on kokemuksen tuoma taito ymmärtää työntekijänä juuri maahan muuttanutta vanhempaa.

6 JOHTOPÄÄTÖKSET

Oli mielenkiintoista huomata, että perheet ympäri maailman voivat olla toisaalta hyvin erilaisia ja toisaalta niin samanlaisia. Kulttuurillisia eroja lastenkasvatuksessa ja perheiden toimintatavoissa on paljon, mutta yhdistävä tekijä on kuitenkin se, että kaikki vanhemmat haluavat toimia lapsensa parhaaksi. Maahanmuuttajaperheillä on samanlaiset toiveet perheen huomioimisessa ja kohtaamisessa kuin suomalaisillakin. Monikulttuuristen perheiden lapset ovat kasvaneet yhteisöllisyyteen huomattavasti suomalaislapsia enemmän. Yhteisöllisyydestä perheen on mahdollisuus saada turvallisuuden tunnetta ja kokemusta kuulumisesta jonnekin. Monikulttuuristen perheiden saattaa olla vaikeaa ymmärtää suomalaisten tapaa, johon ei kuulu kaikkien asioiden jakamista sukulaisten tai naapureiden kanssa. Tästä voi mielestäni ajatella myös niin, että meillä suomalaisilla on paljon oppimista yhteisöllisyyteen liittyen, ja siitä mahdollisuudesta, että sen oppimisen myötä moni asia voisi olla meille helpompaa. Toisaalta suomalainen yhteiskunta on rakenteiltaan niin erilainen, ja yhteiskunnallisen perustan muuttaminen on vaikeaa.

Seuraavaksi pohdin muutamia keskeisimpiä tutkimustuloksia avoimen päiväkotitoiminnan roolia niihin peilaten. Avoimesta päiväkotitoiminnasta on tehty paljon tutkimuksia. Sitä on tarkasteltu vertaistuen ja vanhemmuuden näkökulmista, mutta monikulttuurista aspektia töistä ei löydy. Monikulttuurisuutta varhaiskasvatuksessa on tutkittu myös paljon. Aiemmin tietoa on saanut vain yhdistelemällä tutkimuksia monikulttuurisuudesta ja avoimesta päiväkotitoiminnasta. Tärkeää on kuitenkin saada uutta ja kuvaavaa tutkimustietoa siitä, mitä monikulttuurisuus on nimenomaan avoimessa päiväkotitoiminnassa. Peilaan kuitenkin kahta avoimesta varhaiskasvatuksesta tehtyä opinnäytettä omiin tuloksiini, koska vertaistuen ja vanhemmuuden tukemisen näkökulmat ovat yhdistäviä.

Kotoutumisen tukeminen ja kielen merkitys

Haastatelluilla äideillä oli näkemys, että avoin päiväkotikieli on hyvä paikka opetella kieltä. Siellä käy monikulttuuristen perheiden lisäksi paljon suomalaisia vanhempia. Henkilökunnan kanssa käydyt keskustelut ovat hyödyllisiä kielen oppimisessa. Kielen oppiminen nähtiin edellytyksenä integraatiolle. Eräs äiti kuvasi, että ”sitä putoo niin alas”, jos ei osaa kieltä. Osa äideistä oli opetellut kieltä itsenäisesti tai puolison kanssa, osa kielikursseilla tai työssä. Avoin päiväkotikieli tarjosi kaikkien mielestä mahdollisuuden opetella kieltä turvallisessa ympäristössä ja omaan tahtiin. Työntekijät korostivat myös kielen merkitystä. Toinen haastatelluista totesi, että ”kotoutumista ei voi tapahtua, jos et sä tiedä, missä sä olet”. Avoimen päiväkotitoiminnan tehtävä on motivoida asiakkaita oppimaan kieltä ja tukea vanhempia rohkeasti harjoittelemaan heidän kanssaan. Arjessa ja lasten hoidon lomassa avoimella päiväkodilla on hyvä edellytys tukea vanhempia puhumaan ja ymmärtämään kieltä.

Työntekijät näkevät oman roolinsa perehdyttäjinä. Monikulttuurisia perheitä perehdytetään ja tutustutetaan asuinalueeseen. Heille kerrotaan saatavilla olevista palveluista, liikkumismahdollisuuksista ja tapahtumista. He auttavat vanhempia asioimaan virastoissa ja opastavat arjen toiminnoissa.

Pohdin, onko yhteiskunnallamme tarkoitus sopeuttaa maahanmuuttajaperheet mahdollisimman nopeasti, ja onko tämä erilaisuus oikeasti hyväksyttävää? Tärkeää on integraation ohella tukea perheitä säilyttämään oma arvokas kulttuurinsa yhtä tärkeänä osana jokapäiväistä elämää kuin uusikin kulttuuri. Perheitä tulee motivoida siihen, että oma kieli säilyy. Toisinaan on puhuttu paljon siitä, kuinka monikulttuuristen perheiden lapset, ja ainakin nuoret, ottavat suomen kielen ensiarvoiseksi kieleksi, eivätkä välttämättä enää halua käyttää omaa kieltään. Kielen merkitys on äärettömän suuri. Ilman kieltä ihmisen ei ole mahdollista kovinkaan helposti suoriutua arjen toiminnoista. Avoimen päiväkodin yksi tärkeistä tehtävistä on tukea suomen kielen oppimista monikulttuurisissa perheissä. Kannustetaan puhumaan, oppimaan ja opiskelemaan. Mielestäni sosiaalialan työn tavoitteena monikulttuuristen perheiden kanssa tulee olla ihmisen tukeminen tasapainoiseen elämään oman ja suomalaisen kulttuurin kanssa.

Vuorovaikutus maahanmuuttajaperheiden ja henkilökunnan välillä

Merkittävä havainto haastattelujen perusteella oli, että maahanmuuttajaperheet haluavat avointa vuorovaikutusta ja kommunikointia avoimessa päiväkodissa. Odotukset henkilökunnalta olivat sen suuntaisia, että kohtaamiseen toivottiin riittävästi aikaa ja huomiota. Kuuntelemisen merkitys korostui, ja moni halusi keskusteluapua ja se miellettiin äärimmäisen tärkeäksi. Useimmilla oli kokemus mielen puhdistautumisesta avoimessa päiväkodissa käynnin jälkeen, eli tärkeää oli, että joku kuunteli ja osoitti kiinnostusta asiaan. Moni äiti koki keskustelujen jälkeen jaksavansa perheen kanssa aikaisempaa paremmin ja äidit tunnistivat itsessään selvää voimaantumista. Psykkisen hyvinvoinnin kannalta tällä on suuri merkitys äideille, ja se on edullinen ja tehokas tapa ehkäistä mahdollisia tulevia ongelmia, joiden hoitaminen myöhemmin saattaa olla huomattavasti vaikeampaa ja kalliimpaa. Keskustelun antama tuki oli merkityksellinen koko perheen jaksamisen kannalta ja äideillä oli vahva käsitys siitä, että tuen avulla he jaksavat olla parempia äitejä.

Vertaistuen merkitys

Vertaistuen ja yhteisten kokemusten jakaminen muodostui keskeiseksi tässä työssä. Vertaistuella ja siitä saaduilla kokemuksilla on suuri merkitys vanhemmuudessa. Samassa elämäntilanteessa, tässä tapauksessa lapsiperheen arkea elävien, on tärkeää vaihtaa kokemuksia ja kuulumisia keskenään. Samassa tilanteessa elävä ihminen on paras ymmärtämään toista. Vanhempien hyvinvointi vaikuttaa lasten hyvinvointiin, ja vanhemman jaksaminen heijastuu myönteisesti vuorovaikutukseen lapsen kanssa. Vanhemmilla on suuri vastuu lapsistaan, mutta he saavat vastapainoksi iloa ja positiivisia kokemuksia oman lapsen kanssa tehdyistä arkisista asioista ja vuorovaikutuksesta. Vanhempi saattaa tarvita vanhemmuuteensa tukea, ohjausta ja ammattilaisen neuvoja, ja mitä varhaisemmassa vaiheessa erityistarpeet huomataan, sitä helpompi niihin on puuttua ja saada niitä korjattua.

Diakonia-ammattikorkeakoulun sosionomi (AMK)- opiskelijoiden Maria Snellmanin ja Tiina Virnan tekemä opinnäytetyö (2005) tukee saamiani tuloksia vertaistuen merkityksestä lapsiperheissä. Haastattelemanani monikulttuuriset vanhemmat ulottivat vertaistuen kokemukset myös aikuisten asioihin. He halusivat jakaa lapsiin liittyvien asioiden lisäksi myös omia tuntemuksiaan ja itseensä liittyviä asioita muiden vanhempien kanssa. Useille oli keskeistä puhua omista harrastuksista, työstä, parisuhteesta ja jaksamisesta. Muutamat halusivat jakaa syvällisempiäkin asioita tai vaikeuksia elämässä.

Tuloksissani vanhemmilla oli toiveita lapsen kehitykseen liittyvien asioiden käsittelystä henkilökunnan lisäksi toisten vanhempien kanssa. He halusivat tietoa siitä, millaisia asioita missäkin iässä lapsen kanssa voi tehdä ja olivat halukkaita saamaan vinkkejä toisilta vanhemmilta. Myös Snellmanin ja Virnan työ tuki näitä tuloksia, koska heidän haastattelemansa vanhemmat olivat myös mieltäneet vanhemmuuden ja sen tuen muuttuvat tarpeet. Lasten kasvaessa tarpeet ovat erilaisia ja uudet toimintamallit ovat toivottuja. Tutkimus osoitti, että vertaisryhmällä voidaan vastata vanhempien tuen tarpeisiin ja sitä tulee jatkossa kehittää.

Tuloksissani ilmeni, että vanhemmat haluavat lasten ikäkausiin ja kehitykseen liittyvää teoreettista ja konkreettista tietoa. Mielestäni nämä tulokset puhuvat sen puolesta, että vanhemmat ovat kiinnostuneita siitä, mikä on hyväksi heidän lapselleen ja millainen toiminta sopii minkä ikäisille lapsille. Kulttuuritaustojen vaikutusta tässä ei tullut ilmi, vaan äidit haastattelemanani äidit olivat kiinnostuneita lapsen kehitykseen liittyvistä asioista kotimaasta riippumatta. Vanhemmat olivat jääneet kaipaamaan lapsiin liittyvää tietoa asiantuntijoilta. Asiantuntijan antama tieto voisi olla avoimessa päiväkotitoiminnassa luentotyypistä tai esimerkiksi osallistavaa keskustelua eri teemojen ympärillä. Esimerkiksi monikulttuurisilta vanhemmilta voisi ensin kysyä, millaisista lapsiin liittyvistä asioista he ovat kiinnostuneita ja rakentaa tietopaketti vastaamaan heidän todellisia tarpeitaan.

Tutkimustulokset tukivat Vantaan varhaiskasvatustyöryhmän ajatusta vertaistuen merkityksestä avoimessa päiväkodissa. Itselleni tulosten pohjalta yllättävintä oli se, kuinka äidit puhuivat masennuksen ja pahoinvoinnin lisääntymisestä monikulttuurisissa perheissä. Keskustelussa kaikki olivat sitä mieltä, että avoimen päiväkodin mahdollisuudet tunnistaa perheiden paha olo ovat liki korvaamattomia. Ajattelen avoimen päiväkodin olevan ensiarvoisessa asemassa esimerkiksi verrattuna neuvolan toimintaan. Äidit käyvät neuvolassa verrattain harvoin, joten terveydenhoitajalta saattaa jäädä tunnistamatta äidin ja perheen pahoinvointi, koska vastaanottoaika on melko lyhyt. Avoimessa päiväkodissa äidit käyvät useamman kerran viikossa ja viipyvät usein monta tuntia kerrallaan, jolloin työntekijöiden on mahdollista havainnoida perheen vuorovaikutusta ja vanhemmuutta. Henkilökunnan on havaintojensa pohjalta myös mahdollista puuttua varhemmin, antaa keskusteluapua ja mahdollisesti ohjata eteenpäin avun saamiseksi. Vanhemmuuden tukemisen ja varhaisen puuttumisen osuus tässä työssä on siis erittäin merkittävä.

Vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen

Haastateltuja asiakkaita huolestuttivat lapsiperheiden kasvavat ongelmat ja varjoiset tulevaisuudennäkymät. Moni pohti pienten lasten äitien masennusta joko omalta tai läheisensä kohdalta ja esitti huolestuneisuuttaan yhteiskunnan antamasta avusta. Äitejä huolesti erityisesti se, että usein apu tulee liian myöhään ja ongelmat ovat jo ehtineet kasvaa. Varhaisen vaiheen tukemisella mahdollistettaisiin monen perheen voimavarojen riittäminen. Avoimella päiväkotitoiminnalla nähtiin olevan tärkeä rooli perheiden tukemisessa kuuntelemalla. Neuvoja kättiin lasten kasvatukseen liittyen. Monet olivat sitä mieltä, että kaikilla ei välttämättä ole tarpeeksi rohkeutta kysyä, mikä on oikea tapa toimia lapsen kanssa.

Vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen nähdään hyvin lähekkäisinä ja toinen toistaan täydentävinä. Työntekijät ajattelivat vanhemmuuden tukemisen melko samoin kuin asiakkaat. Varhaisella vuorovaikutuksella nähtiin olevan ensiarvoisen tärkeä asema, jotta vanhemman ja lapsen välille voi muodostua luottamuksellinen ja vuorovaikutuksellinen suhde. Terve aikuisuus ja aikuislähtöinen tapa toimia olivat myös asioita, joihin työntekijät usein antoivat

tukea. Henkilökunnalla tulee olla herkkyys nähdä ja kuulla, milloin asiakas on tuen tarpeessa ja osata ottaa sensitiivisesti asia puheeksi ja tarjota ohjausta. Tämä ei aina ole helppoa ja edellyttää vanhemman tuntemista jonkin verran, jotta tulkintojen tekeminen on edes mahdollista. Resursseja tarvitaan lisää, jotta työntekijöillä voi olla mahdollisuus kohdata asiakas, kuunnella häntä ja antaa ohjausta.

Varhaisen puuttumisen nähtiin sisältävän työntekijöiden mukaan vastuun ottamisen. Vanhemmille selitetään mikä on aikuisen vastuu ja toisaalta lapsen oikeus. Perheiden kanssa pohditaan sitä, mikä on oikea tapa kasvattaa. Kulttuurilliset erot tuovat mukanaan juridisen problematiikan liittyen lapsen rajoittamiseen, mitkä kurinpidolliset keinot meillä on sallittuja, ja mitkä ovat kriminalisoitavia. Henkilökunnan tehtävänä on tehdä asioita asiakkaille selväksi ja perustella, mitkä esimerkiksi liittyvät Suomen lakiin. Työntekijät antavat vaihtoehtoja ja haavevat asiakkaiden kanssa yhdessä ratkaisuja näihin ongelmiin.

Snellman ja Virna olivat pohtineet opinnäytteessään jatkotutkimusaiheeksi esimerkiksi henkilökunnan merkitystä vanhemmuuden tukemisessa. Työntekijöiden ammatillinen osaaminen oli myös ehdotuksena tulevaan tutkimukseen. Omat tulokseni vastaavat osaltaan näihin kysymyksiin. Vaikka näkökulmani on monikulttuurinen, vanhempien kohtaaminen on samanlaista kuin suomalaistenkin vanhempien kanssa. Monet vanhemmuuden tukemiseen ja varhaiseen puuttumiseen liittyvät asiat ovat samanlaisia eri kulttuureista tulevien vanhempien kohdalla, mutta ovat myös huomioitavia seikkoja, jolloin esimerkiksi kulttuurisensitiivisyys on erityisesti tarpeen.

Tutkimuksen luotettavuus

Tavoitteeni ei ollut saada laajaa ja yleistettävää tietoa, vaan todellisia, konkreettisia kokemuksia ja ajatuksia, joiden pohjalta palvelua olisi mahdollista kehittää monikulttuuristen perheiden tarpeisiin. Yksilölliset mielipiteet ja kokemukset olivat sitä arvokasta tietoa, mitä halusin saada. Haastattelut olivat yksilö- ja ryhmähaastatteluja, ja luotettavuuden osalta pohdin ryhmän vaikutuksia yksilöiden vastauksiin. On mahdollista, että äidit olisivat antaneet enemmän negatiivista

palautetta, jos läsnä ei olisi ollut muita asiakkaita. Palaute oli kokonaisuudessaan ja kaikkien osalta melko positiivista. Toisaalta antoisaa oli se, miten haastattelut etenivät keskustelun tavoin ja vuoropuheluina. Haastateltavat saivat erilaisia näkökulmia keskusteluun ja ajatusmaailma laajeni huomattavasti.

Oli mielenkiintoista kuulla, miten työntekijät kokivat oman monikulttuurisen työnsä ja mitkä olivat sen antoisat ja varjoiset puolet. Varhaiskasvatuksen tutkijat voisivat oppia varhaiskasvatustyöstä huomattavasti enemmän kuuntelemalla sen työntekijöiden kertomuksia arjen työstä. Kokemuksellisen tiedon tutkiminen on erittäin tärkeää. Silloin voidaan tutkia keskeisiä elementtejä, moraalista ja eettistä ulottuvuutta sekä tunteita ja tarkastella niitä ammatillisen kasvun ja uran käännekohtien taustaa vasten. (Estola 1999, 147–148.)

Tutkimuksen vaikutuksia

Positiivista oli myöhemmin henkilökunnan kautta saamani palaute. He kertoivat, että haastatteluissa mukana olleet äidit olivat vapautuneet keskusteluissa, ottaneet paremmin kontaktia ja luoneet uusia vuorovaikutussuhteita haastattelujen jälkeen. Heillä oli ikään kuin mahdollisuus ryhmähaastattelujen kautta tutustua toisiinsa ja keskustella lastenkasvatukseen liittyvistä asioista. Työntekijä kuvasi äideissä tapahtuneita muutoksia voimaantumisella. Äidit olivat puhuneet omaa kieltään rohkeammin keskenään. He olivat avoimemmin ottaneet kontaktia ja asioita puheeksi. Työntekijä kuvaili joidenkin olemuksen ja ryhdin muuttuneen paremmaksi. Toisissa oli voinut havaita parannusta lasten ohjauksessa. Myös lasten kerrottiin olevan vapautuneempia.

Kaikkien haastateltavien into ja motivaatio osallistumiseen oli korkea. He pitivät tärkeänä, että heistä ja heidän perheistään ollaan kiinnostuneita ja toimintaa halutaan kehittää heidän tarpeitaan palvelevaksi. Sain myös haastattelujen jälkeen kyselyjä siitä, tuleeko tästä vuosittainen käytäntö kartoittaa asiakkaiden toiveita ja kokemuksia. Perheille oli positiivista, että toimintaa haluttiin kehittää ja heidän mielipiteistään ja kokemuksistaan oltiin aidosti kiinnostuneita. Mielestäni oli tärkeää, että asiakkaat saivat olla oman asiansa asiantuntijoita. Oli hienoa huomata, että haastattelut olivat olleet asiakkaille merkityksellisiä, ja niiden

kautta oli saatu perheiden osallistuminen ja aktiivisuus lisääntymään. Työntekijöille kuuluu suuri kiitos hienosta esityöstä, kun he kertoivat meneillään olevista töistä ja jaksoivat oman työnsä ohella motivoida asiakkaita osallistumaan tutkimukseeni. Huomasin haastattelujen aikana, että kaikki asiakasäidit olivat tietoisia mistä on kysymys ja he olivat erittäin motivoituneita osallistumaan tutkimukseen ja kuulemaan myös niiden tuloksista. Uskon henkilökunnan merkitykselliseen rooliin ja haluan olla kehittämässä omaa työtään.

Opinnäytetyöprosessin arviointia

Opinnäytetyö prosessina oli antoisa oman ammatillisen kasvun ja oppimisen asetelmasta. Varhaiskasvatuksen työntekijän näkökulma laajeni alueellisesti, kun toteutin työn toisella puolella kaupunkia. Varhaiskasvatuksen tehtäväkenttä ja merkitys maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelyssä syveni, ja opin ajattelemaan monikulttuuristen perheiden tarpeita haastattelujen kautta. Työtä tulee kehittää ennakkoluulottomasti ja uusia toimintamalleja luomalla. Esittelen opinnäytetyötäni tutkimuskohteessani ja omassa työyksikössäni työntekijöille ja esimiehille, koska tavoitteeni on saada tietoa hyödyksi kentälle ja todelliseksi työkaluksi ruohonjuuritason työhön. Tavoitteeni on, että työ on todellista työn kehittämistä, eikä se jää vain yksittäiseksi ja irralliseksi tiedoksi. Opin kyseenalaistamaan työskentelytapoja, etsimään omasta työstä ja toimintatavoista vahvuuksia ja kehittämiskohteita sekä antamaan palautetta. Halusin pitää kohdeyksikön työntekijät ajan tasalla siitä, missä vaiheessa työni etenee ja mitä seuraavaksi tapahtuu. Työn keskivaiheilla halusin antaa palautetta myös kohdeyksikön esimiehelle prosessista ja sen kulusta, työntekijöiden osallisuudesta ja vaikuttavuudesta. Työn valmistumisen jälkeen esittelen tulokset työntekijöille ja esimiehelle.

Maahanmuuttajaperheiden kanssa työskentelee moni eri taho, ja haluan jakaa työtäni esimerkiksi maahanmuuttajakoordinaattorin ja varhaiskasvatuksen asiantuntijan käyttöön. Tulevassa kehittämistyössä siitä on toivottavasti hyötyä ja asiakkaiden kokemuksia voidaan huomioida toiminnan suunnittelussa ja kehitystyössä. Tein yhteistyötä molempien edellä mainittujen tahojen kanssa opinnäytteen suunnitteluvaiheessa ja haluan antaa valmiin työn heidän käyttöönsä.

Monikulttuuristuva Suomi on jatkuvasti kasvava ilmiö ja siksi haluan siirtää saatua tutkimustietoa kohdeyksikön lisäksi myös muille yksiköille avoimessa päiväkotitoiminnassa. Uskon, että monikulttuuristen perheiden määrä lisääntyy muuallakin ja tavoitteena on mahdollisimman kattava hyöty tehdyistä tutkimuksista, jotta heidän olisi helpompi tehdä haastavaa työtään.

Opinnäytetyöprosessi alkoi jo opintojen alkuvaiheessa, joten aiheen ja työelämälähtöisen tarpeen kypsyttelylle jäi aikaa. Opintokokonaisuuksista oli hyötyä opinnäytteen suunnittelussa ja toteutuksessa. Sovelsin eri kokonaisuuksien tehtäviä työssäni ja pyrin linkittämään kaiken mahdollisen opinnäytteeseen. Hyödyin oppimistehtävistä ja sain niistä aineksia opinnäytteeseen. Halusin aiheeksi todelliseen työelämän tarpeeseen perustuvan, itseäni kiinnostavan aiheen, josta syntyisi hyödyllinen ja oikea työväline. Koska yhteiskuntamme muuttuu jatkuvasti monikulttuurisemmaksi, ajattelen aiheen tukevan sosiaalialan muuttuvaa työtä. Koska näkökulma koulutuksessa oli syrjäytyminen, näen maahanmuuttajien palvelujen kehittämistarpeiden olevan hyvä lähtökohta opinnäytteelle.

Opinnäytetyöprosessi antoi valmiuksia suunnitella ja toteuttaa kehittämishanketta. Menetelmäosaaminen syveni ja muiden töiden kautta sai tuntumaa erilaisiin kehittämismenetelmiin. Opponointi oli suuri osa omaa oppimista. Toisen työn kautta sai näkökulmaa myös omaan työhön. Ohjaavan opettajan palautteen lisäksi opponentin antamat kehittämisajatukset olivat arvokkaita. Oman roolin muuttuminen työntekijästä tutkijaksi oli koko opinnäytteen kestävä prosessi. Rooli tutkijana syveni työn edetessä ja lopussa kehittämisen vetäjänä ja ohjaajana toimiminen oli jo luontevaa. Motivoivaa omalle kehittämistyölle oli huomata sekä oman yksikön että tutkimuksen kohdeyksikön työntekijöiden into ja halu kehittää omaa työtään.

Useat menetelmät monikulttuurisessa sosiaalialan työssä ovat käyttökelpoisia sen eri sektoreilla. Maahanmuuttajaperheitä kohdataan työskenneltäessä lasten, nuorten, aikuisten ja vanhusten kanssa. Työ on kaikille haasteellista. Yhteistä näille kaikille on mielestäni kuitenkin se, että merkitys on suurelta osin ihmisten kohtaamisessa. Pohdin paljon kulttuurisensitiivisyyttä ja sitä, miten se mahdollisesti näkyy avoimessa päiväkotitoiminnassa ja sosiaalialan työssä

yleensä. Ensimmäinen ajatus on ohjauksessa ja vuorovaikutuksessa oleva hienovarainen ote, joka viestittää toisen kulttuurin kunnioittamista. Ohjauksen antaminen kulttuurisensitiivisesti on mielenkiintoinen alue, josta olisi kiinnostavaa saada lisää tietoa. Kulttuurisensitiivisyyteen kuuluu ainakin sukupuolen tuomat kulttuurilliset seikat, eli naisten ja miesten väliset erot ja asema. Kulttuurillisia eroja on merkittävästi naisten ja miesten tasa-arvoon liittyvissä asioissa, tyttöjen ja poikien kasvatuksellisissa kysymyksissä ja perheiden tavoissa kasvattaa, ohjata ja rangaista lasta. Nämä ovat arkisia asioita, joihin avoin päiväkotitoiminta usein joutuu vastaamaan. Henkilökunnan haastatteluista tuli merkittävästi esille perheiden kanssa tehtävässä työssä se, että asiakkaille tulee aina perustella, antaa selityksiä ja kertoa, miksi. Asiakkaan on helpompi ymmärtää, vaikka kyseessä olisi hänen kulttuuriinsa nähden erilainen tapa toimia. Vaikeitakin asioita on helpompi lähestyä ja käsitellä, kun jo alussa annetaan perustelu. Uskon, että syiden selittämällä ja työntekijöiden ohjeiden perustelemisella voidaan mennä koti kulttuurisensitiivisempää työtettä. Kunnioitetaan asiakasta, hänen kulttuuriaan ja uskontoaan, ja silti voidaan ohjata asiakasta toimimaan yhteiskuntamme asettamissa rajoissa.

Tärkeää on lisätä alan tutkimusta monikulttuurisesta näkökulmasta. Aihe on ajankohtainen ja tarvetta uudelle tutkimustiedolle on jatkuvasti yhä enemmän monikulttuuristen perheiden määrän lisääntyä maassamme. Jatkotutkimuksen ajattelisin olevan mielenkiintoista esimerkiksi isien näkökulmasta. Valitettavasti, ainakaan vielä, ei ole kovin yleistä, että maahanmuuttaja isät käyvät lapsineen avoimessa päiväkodissa, vaan kyse on tällä hetkellä yksittäisistä isistä. Miesten näkökulma olisi kiinnostava sukupuolen merkityksen ja kulttuurierojen kannalta. Itseäni olisi kiinnostanut avoimen päiväkodin asiakkuus sukupuolineutraaliuden aspektista, ja henkilökunnan tavasta työskennellä monikulttuuristen miesten ja naisten kanssa. Näiden erojen tutkiminen voisi olla muutenkin kiinnostavaa ja hyödyllistä, myös muulla sosiaalialan alueella kuin varhaiskasvatuksessa.

Kotoutuvan perheen tuki on kaikkien meidän vastuullamme, jotka työssämme kohtaamme perheitä tässä haasteellisessa elämäntilanteessa. Meidän tulee näyttää polkuja, jotka johtavat pois yksinäisyydestä ja eristyneisyydestä, ja meidän tulee tukea heitä pääsemään mukaan aktiivisina toimijoina ja vahvistumaan vanhempina uudessa ympäristössään. (Alitolppa-Niitamo ym. 2008, 7.) Vantaan tulee varhaiskasvatuspalveluja kehittäessään huomioida maahanmuuttajaperheiden ja niistä erityisesti lapsiperheiden kasvava määrä. Avoin varhaiskasvatus on todellinen vaihtoehto päivähoitopalveluissa ja sitä tulee tarjota sellaisessa muodossa, että se voi olla monikulttuurisille perheille kotouttamista tukeva vaihtoehto kokopäivähoidolle. Tärkeää on, että valtakunnallisesti käytäntöjä saataisiin yhtenäistettyä monikulttuurisen avoimen varhaiskasvatuksen osalta niin, että alueellisia eroja olisi mahdollisimman vähän ja perheet olisivat tasavertaisemmassa asemassa. Vanhemmuuden tukeminen ja vertaistuen tarjoaminen ovat avoimen varhaiskasvatuksen rikkaita sisältöjä, joita tulee kehittää monikulttuurisia perheitä paremmin palveleviksi.

7 LÄHTEET

- Alasuutari, Pertti. 2002. Laadullinen tutkimus. 3. painos. Tampere: Vastapaino.
- Alitolppa-Niitamo, Anne, Moallin, Mohamed & Novitsky, Anita. 2008. Monikulttuuriset vertaisryhmät. Ohjaajan opas. Ryhmämalli pikkulapsiperheiden vanhemmille. 2. painos. Helsinki. Väestöliitto.
- Anis, Merja. 2006. Maahanmuuttajalapset ja –nuoret lastensuojelun asiakkaina. Teoksessa lapset ja sosiaalityö. Kohtaamisia, menetelmiä ja tiedon uudelleenarviointia. Jyväskylä: PS-kustannus, 69–96.
- Anis, Merja. 2008. Sosiaalityö ja maahanmuuttajat. Lastensuojelun ammattilaisten ja asiakkaiden vuorovaikutus ja tulkinnat. Helsinki: Väestöliitto.
- Asplund, Minna. 2006. Vertaisryhmästä voimaa vanhemmuuteen. Laurea-ammattikorkeakoulu. Sosiaalialan koulutusohjelma. Opinnäytetyö.
- Eskola, Jari & Suoranta, Juha. 2000. Johdatus laadulliseen tutkimukseen. Tampere: Vastapaino.
- Estola, Eila. 1999. Varhaiskasvatus lastentarhanopettajan silmin- narratiiviselämäkerrallinen tutkimus varhaiskasvatuksessa. Teoksessa Varhaiskasvatuksen tutkimusmenetelmiä. Jyväskylä: PS-kustannus, 131–148.
- Euramaa, Katri-Ina. 2001. Ryhmätoiminta lapsiperheprojektin perhetyössä. Kokemuksia ja näkemyksiä vertaisryhmistä. Helsinki: Mannerheimin lastensuojeluliitto.
- Forsander, Annika, Ekholm, Elina & Saleh, Raya. 1994. Monietninen työ. Haaste ammattitaidolle. Täydennyskoulutusjulkaisuja. Helsinki: Helsingin yliopisto.
- Forsander, Annika, Ekholm, Elina & Hautaniemi, Petri. (toim.) 2001. Monietnisyys, yhteiskunta ja työ. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Hall, Stuart. 2003. Kulttuuri, paikka, identiteetti, erilaisuus. Toim. Lehtonen, Mikko & Löytty, Olli. Tampere: Vastapaino.
- Hirsjärvi Sirkka & Hurme Helena. 2000. Tutkimushaastattelu- teemahaastattelun teoria ja käytäntö. Helsinki: Yliopistopaino.

- Hirsjärvi Sirkka & Hurme Helena. 2000. Teemahaastattelu. 5. painos. Helsinki: Yliopistopaino.
- Hirsjärvi, Sirkka Hurme Helena & Sajavaara Paula. 2000. Tutki ja kirjoita. 5. painos. Helsinki: Kirjayhtymä.
- Hirsjärvi, Sirkka, Hurme, Helena & Sajavaara Paula. 2001. Tutki ja kirjoita. 6-7. painos. Helsinki. Kustannusosakeyhtiö Tammi.
- Huhtanen, Kristiina. 2004. Varhainen puuttuminen. Erityisen tuen tarpeen kohtaaminen päivähoitossa. Helsinki: Finn lectura.
- Huttunen, Laura Löytty, Olli & Rastas, Anna. 2005. Suomalainen monikulttuurisuus. Paikallisia ja ylijäisiä suhteita. Teoksessa Anna Rastas, Laura Huttunen & Olli Löytty (toim.) 2005. Suomalainen vieraskirja. Kuinka käsitellä monikulttuurisuutta. Tampere: Vastapaino, 16–40.
- Hytönen, Marja-Liisa, Laurell, Harri, Mannila, Katriina, Marttila, Irma & Routio, Mirkka. 2002. Maahanmuuttajatyön käsikirja. Helsingin kaupungin sosiaalivirasto. Selvityksiä 2002:6. Helsinki.
- Hyväri, Susanna. 2001. Vallattomuudesta vastuuseen. Helsinki: Tietosanoma.
- Ikäläinen, Sinikka, Martiskainen, Taina & Törrönen, Maritta. 2003. Mangopuun juurelta kuusen katveeseen. Asiakkaana maahanmuuttajaperhe. Helsinki: Lastensuojelun keskusliitto.
- Jauhola, Heli, Bisi, Arja, Järvi, Iina ja Rusama, Pipsa. 2007. Monikulttuurinen varhaiskasvatus –toimintamalli ja työmenetelmiä. MONIKU- hanke. Pääkaupunkiseudun osaamiskeskus Socca.
- Kumpusalo, Esko. 1991. Sosiaali- ja terveyshallitus. Raportteja 8/1991. Sosiaalinen tuki, huolenpito ja terveys. Helsinki: Valtion painatuskeskus.
- Latvala, Eila & Vanhanen-Nuutinen, Liisa. 2003. Laadullisen hoitotieteellisen tutkimuksen perusprosessi: sisällönanalyysi. Teoksessa Janhonen, Sirpa & Nikkonen Merja. (toim.). Laadulliset tutkimusmenetelmät hoitotieteessä. Helsinki: WSOY, 21–36.
- Liebkind, Karmela. (toim.) 1994. Maahanmuuttajat. Kulttuurien kohtaaminen Suomessa. Helsinki: Gaudeamus.
- Liebkind, Karmela. (toim.) 2000. Monikulttuurinen Suomi. Etniset suhteet tutkimuksen valossa. Helsinki: Gaudeamus.

- Leikkitoiminnasta avoimeen varhaiskasvatukseen. Avointen varhaiskasvatuspalvelujen nykytila ja kehittämistarpeet 2007. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2008: 14.
- Lepola, Outi. 2001. Ulkomaalaisesta suomenmaalaiseksi. Monikulttuurisuus, kansalaisuus ja suomalaisuus 1990-luvun maahanmuuttopoliittisessa keskustelussa. Helsinki: Suomalaisen kirjallisuuden seura.
- Maahanmuuttajatyön kehittäminen varhaiskasvatuksessa. Varhaiskasvatuksen maahanmuuttajatyön kehittämisjaosto. Sosiaali- ja terveysministeriön selvityksiä 2007: 62.
- Marjeta, Maarit. 1998. ” Kotimaassa tiedettiin kuka minä olen ”- selvitys maahanmuuttajien kotoutumisesta. Moniste 48. Opetushallitus.
- Nylund, Marianne & Yeung, Anne Birgitta. (Toim.) 2005. Vapaaehtoistoiminta-anti, arvot ja osallisuus. Tampere: Vastapaino.
- Paavola, Auli. 2004. Perhe keskiössä. Ideoita yhteistyöhön perheiden parhaaksi. Kokemuksia Ruotsin Leksandista ja useista Suomen kunnista. Lastensuojelun Keskusliitto. Helsinki: Väestöliitto.
- Pentikäinen, Marja. 2005. Loputtomalla matkalla. Tampere: Etnika Oy
- Pötsönen, Riikka & Välimaa, Raili. 1998. Ryhmähaastattelu laadullisen terveystutkimuksen menetelmänä. Terveystieteen laitoksen julkaisusarja 9/1998. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.
- Rex, John. 1996. Ethnic Minorities in the theory of Multiculturalism and political Integration. London. New York: Macmillan Press.
- Räty, Minttu. 2002. Maahanmuuttaja asiakkaana. Helsinki: Tammi.
- Rönkä, Anna & Kinnunen, Ulla 2002. Perhe ja vanhemmuus. Suomalainen perhe-elämä ja sen tukeminen. Jyväskylä: PS-kustannus.
- Salmela, Tuula. 1997. Asiakaspalautteen haaste – menetelmiä ja esimerkkejä. Helsinki: Sosiaali- ja terveysalan kehittämiskeskus.
- Satka, Mirja, Karvinen-Niinikoski, Synnöve, Nylund, Marianne & Hoikkala, Susanna. 2005. Sosiaalityön käytäntötutkimus. Helsinki: Palmenia-kustannus.
- Snellman, Maria & Virna, Tiina. 2005. Avoimen päiväkodin vertaisryhmätoiminta vanhemmuuden tukena. Diakonia-ammattikorkeakoulu. Opinnäytetyö. Sosiaalialan koulutusohjelma.

Varhaiskasvatussuunnitelman perusteet. Stakes; oppaita 56. 2008.

Saarijärvi: Gummerus Kirjapaino Oy.

Vilen, Marika Leppämäki, Päivi & Ekström, Leena. 2002. Vuorovakutuksellinen tukeminen sosiaali- ja terveysalalla. Helsinki: WSOY.

Vilkkä, Hanna. 2005. Tutki ja kehitä. Helsinki: Tammi.

INTERNET-LÄHTEET

Kekkonen, Marjatta. 2007. Avoimien varhaiskasvatuspalvelujen kehittäminen. Viitattu 2.10.2009.

<http://varttua.stakes.fi/FI/Verkkokonsultointi/vastaus4.htm>

Vantaan kaupunki. Vantaan kaupungin lasten ja nuorten hyvinvointistrategia. Viitattu 2.10.2009.

http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;304;20717;20743

Vantaan kaupunki. Vantaan väestö 2008-2009. Tilasto ja tutkimus B 14. Viitattu 30.9.2009.

http://www.vantaa.fi/i_perusdokumentti.asp?path=1;2075;6962;16187

Varhainen puuttuminen (Varpu) – vastuunottoa omasta toiminnasta toisten tukemiseksi. Viitattu 3.8.2009.

<http://groups.stakes.fi/VERK/FI/Varpu/index.htm>

Varttua. Avoin varhaiskasvatus. Viitattu 17.5.2009.

http://varttua.stakes.fi/FI/Varhaiskasvatuspalvelut/avoin_vaka/Avoin_varhaiskasvatus.htm

Varttua. Miten saada vanhemmat mukaan? Viitattu 12.10.2009.

<http://varttua.stakes.fi/FI/Verkkokonsultointi/vastaus4.htm>

Verkkotoimitus. Vanhempien ja huoltajien tukeminen. Viitattu 1.10.2009

<http://www.sosiaaliportti.fi/FI/lastensuojelunkasikirja/tyoprosessi/ehkaisevatyo/vanhemmudentukeminen>

Ulkomaalaisvirasto. Ulkomaalaisväestön määrä Suomessa. Viitattu 15.5.2009.

<http://www.uvi.fi/netcomm/content.asp?article=194>

LIITTEET

Liite 1: Teemahaastattelurunko, avoin varhaiskasvatus, monikulttuuriset asiakkaat

1. TAUSTA

- a) ikäsi?
- b) Oletko
  - kotiäiti
  - työssä
  - työtön työnhakija
  - opiskelija
- c) ammattisi?
- d) minä vuonna olet saapunut Suomeen?

2. SUOMEN KIELEN TAITO JA KULTTUURI

- a) kielitaitosi on tällä hetkellä mielestäsi
  - huono, en tule toimeen kielitaidollani
  - tyydyttävä, pärjään arkisessa asioinnissa
  - hyvä, pystyn keskustelemaan suomen kielellä
- b) Missä olet opiskellut/opetellut Suomen kieltä?
- c) Onko joitain suomalaisia tapoja tai perinteitä, joita haluaisit oppia?

3. VERTAISTUEN MERKITYS

- a) Miksi käyt tällä?
- b) Saatko ryhmästä tukea?
- c) Millaisista asioista keskustellette keskenänne?
- d) Millaista apua tai tukea ajattelet voivasi antaa muille äideille?
- e) Oletko tutustunut suomalaisiin vanhempiin tällä?

4. YHTEISTYÖ JA VUOROVAIKUTUS HENKILÖKUNNAN KANSSA

- a) Miten sinut otettiin ensimmäisellä kerralla vastaan?
- b) Miten yhteistyö toimii mielestäsi käytännössä?
- c) Miten sinut huomioidaan päivittäin?
- d) Saatko riittävästi tukea työntekijöiltä?
- e) Saatko tarpeeksi tietoa toiminnasta?
- f) Missä asioissa koet tarvitsevasi työntekijöiden tukea?
- g) Millaiseksi koet ilmapiirin?
- h) Millaista vuorovaikutus on?
- i) Koetko, että mielipiteitäsi arvostetaan?

5. KEHIITÄMISAJATUKSET

- a) Miten toiminta tukee sinua?
- b) Mikä toiminnassa on mielestäsi tärkeintä?
- c) Minkä asian ajattelet toiminnassa hyödyttävän sinua ja perhettäsi eniten?
- d) Millaisista asioista haluaisit enemmän tietoa esim. henkilökunnan välityksellä?
- e) Millaista toimintaa kaipaisit lisää?
- f) Voitko antaa palautetta ja oletko antanut?
- g) Onko jokin asia, johon et ole tyytyväinen?
- h) Jos on, miten sitä voisi muuttaa paremmaksi?

6. KULTTUURI JA USKONTO

- a) Tuleeko henkilökunnalla mielestäsi olla tietoa eri kulttuureista ja uskonnoista?
- b) Jos on, niin miten se ilmenee?
- c) Pidätkö tärkeänä omaksua suomalaista kulttuuria?
  - ☐ itse?
  - ☐ lapsesi?
- d) Huomioidaanko kulttuurisi ja uskontosi toiminnassa?
- e) Miten kulttuuri tai uskonto vaikuttaa toimintaan osallistumiseen?

Liite 2: Thematic interview outline, open early childhood education, multicultural clients

1. BACKGROUND

- a) your age?
- b) Are you
  - ☒ a housewife?
  - ☒ at work?
  - ☒ unemployed job seeker?
  - ☒ a student?
- c) your profession?
- d) in what year You have arrived to Finland?

2. FINNISH LANGUAGE AND CULTURE?

- a) how You describe your language is at the moment?
  - ☒ bad, I don't get by my language
  - ☒ satisfying, I can do my everyday communication
  - ☒ good, I can communicate in Finnish
- b) Where have You studied/learned Finnish?
- c) Is there any habits or traditions, which You would like to learn?

3. SIGNIFICANCE OF THE PEER SUPPORT

- a) What is the most important reason why You come here?
- b) What kind of help or support You get here from other mothers?
- c) What kind of things You discuss with each other?
- d) What kind of help or support You think you can give to other mothers?
- e) Are You familiar with the Finnish parents here?

4. CO-OPERATION AND INTERACTION WITH STAFF

- a) How You were received at the first time?
- b) How do You think cooperation is working in practice?
- c) How You are noticed daily?
- d) Do You get enough support from staff?
- e) Do You get enough information about action?
- f) In what things You think You need support from staff?
- g) What kind is the atmosphere here?
- h) Is interaction open and confidential?

i) Do You think that Your opinions are important?

5. DEVELOPMENT IDEAS

- a) how does the action support You?
- b) What is the most important in action?
- c) What is the most useful thing to Your family in action?
- d) What kind of information You need more from staff?
- e) What kind of action You need more?
- f) Can You give feedback and have you given?
- g) Is there any things You are not satisfying with?
- h) If there is, how can it be changed better?

6. CULTURE AND RELIGION

- a) Does the staff have enough information about different cultures and religions?
- b) If not, what kind of information is needed more?
- c) Do You think it is important to assume Finnish culture?
  - You?
  - Your child?
- d) Is your culture and religion noticed in action?
- e) How does culture and religion affect to participation in action?

LIITE 3: Teemahaastattelurunko, avoin varhaiskasvatus, henkilökunta

ASIAKKAAT

1. Miksi asiakkaat käyttävät tätä palvelua?
2. Miten itse määrittelisit varhaiskasvatuksen?
3. Miten määritelmä sopii tähän yksiköön?
4. Miten varhaiskasvatuksen tavoitteet toteutuvat tässä yksikössä?
5. Millainen asiakaskunta on tällä hetkellä?
6. Kuinka paljon täällä käy maahanmuuttajaperheitä?
7. Ovatko kävijät äitejä vai isiä, molempia?
8. Mitä kansallisuuksia he edustavat?

YHTEISTYÖTAHOT

9. Mitä väylää pitkin perheet ohjautuvat asiakkaiksi?
10. Mitkä ovat keskeisiä yhteistyötahoja? (neuvola, sos. toimi, ym.)

TYÖN HAASTEET

11. Mikä on mielestäsi haasteellisinta tässä työssä ajatellen maahanmuuttajaperheitä?
12. Koetko, että sinulla on työhösi tarpeeksi resursseja? Esim. koulutusta, tietoa eri kulttuureista, muuta, mitä?
13. Millaiseksi kuvailisit vuorovaikutuksen monikulttuuristen perheiden kanssa?

14. Mitä asioita pidät ongelmallisina?
15. Millaisena koet työn oman ammatti-identiteettisi kannalta?
16. Millaisin keinoin ajattelet maahanmuuttajaperheitä saatavan enemmän avoimen varhaiskasvatuksen asiakkaiksi esim. muualla Suomessa?

VANHEMPIEN VAIKUTTAMINEN JA TYYTYVÄISYYS

17. Osallistuvatko vanhemmat toiminnan suunnitteluun?
18. Jos osallistuvat, miten?
19. Millaiset asiat liittyen asiakkaiden tyytyväisyyteen, kiinnostavat sinua työntekijänä?
20. Vaikuttavatko asiakkaat tyytyväisiltä ja millaista palautetta olette saaneet?
21. Millaisia asioita perheet toivovat toiminnan sisältävän?
22. Onko sellaisia asioita, joista on vaikea puhua esim. kulttuuriin tai uskontoon liittyen?

SOSIAALIPOLIITTINEN VIITEKEHYS

23. Millaisia vaikutuksia katsot toiminnalla olevan maahanmuuttajaperheiden kotoutumiseen?
24. Kuinka tärkeänä näet toiminnan eri elementit, esimerkiksi, vertaistuen, syrjäytymisen ehkäisyn näkökulmasta?

LIITE 4: Tiedote asiakkaille

HYVÄT VANHEMMAT!

Vantaa 17.3.2009

Olen opiskelija Diakonia-ammattikorkeakoulusta ja suoritan sosiaalialan ylempää ammattikorkeakoulututkintoa. Teen opinnäytetyötä aiheesta **avoimen varhaiskasvatuksen merkitys monikulttuurisille perheille**. Haastattelen vanhempia ja saatujen tietojen perusteella tavoitteena on kartoittaa kokemuksia ja kehittää toimintaa.

Vantaan kaupungin päivähoidon johtaja on antanut tutkimukselle suostumuksensa. Mielipiteenne ja kokemuksenne on tärkeä toiminnan kehittämisen kannalta, jotta avointa varhaiskasvatusta voidaan kehittää yhä paremmaksi.

Tutkimus tehdään yksilöhaastatteluina ja haastattelut tullaan nauhoittamaan niiden purkamisen helpottamiseksi. Tutkimusta varten antamanne tiedot ovat ehdottoman luottamuksellisia ja ne tullaan säilyttämään ja käsittelemään luottamuksellisesti, eikä aineistoa käytetä muuhun kuin tähän tutkimukseen. Aineistossa ei käsitellä nimiä ja tutkimusmateriaali hävitetään tutkimuksen päätyttyä.

Pyydän Teitä ystävällisesti osallistumaan haastatteluun, koska nyt Teillä on mahdollisuus vaikuttaa avoimen varhaiskasvatuksen kehittämiseen. Jos Teille tulee kysyttävää, voitte lähettää kysymyksenne sähköpostitse osoitteeseen

ninni.palenius@gmail.com

Ystävällisin yhteistyöterveisin,

Nina Palenius
Diakonia-ammattikorkeakoulu

Liite 5: Aineiston analyysi ja teemat

Tutkimuskysymys:

MITÄ MERKITYSTÄ AVOIMELLA PÄIVÄKOTITOIMINNALLA ON MONIKULTTUURISILLE PERHEILLE?

→ Kotoutumisen tukeminen ja kielen merkitys

Mitä merkitystä vertaistuella on perheille?

→ Vertaistuen merkitys

Millaisia kokemuksia heillä on vanhemmuuden tukemisesta?

→ Vanhemmuuden tukeminen ja varhainen puuttuminen

Tutkimuskysymys:

MITEN TOIMINTAA OLISI KEHITETTÄVÄ?

→ Vuorovaikutus maahanmuuttajaperheiden ja henkilökunnan välillä

→ Asiakkaan kohtaaminen

→ Asiakkaiden ohjautuminen avoimeen päiväkotiin

Asiakkaiden ajatuksia kehittämiseen?

→ Kehittäminen asiakkaiden näkökulmasta: resurssien lisääminen asiakkaiden kohtaamiseen

→ Vuorovaikutus maahanmuuttajaperheiden ja henkilökunnan välillä

→ Asiakkaiden ohjautuminen avoimeen päiväkotiin

Kehittäminen työntekijöiden kokemuksen pohjalta?

→ Kehittäminen työntekijöiden näkökulmasta: koulutus liittyen eri kulttuureihin ja resurssien lisääminen asiakkaiden kohtaamiseen

→ Henkilökunnan kokemukset työstään